ΧΑΡΑΓΜΑΤΑ ΜΝΗΜΗΣ 1941 1944

από τη Συλλογή
Χρήστου Π. Μοσχανδρέου

© 2019 Βιβλιοθήκη της Βουλής των Ελλήνων
Κατάλογοι ΒΒ4 (2019)

ISBN 978-960-560-171-3

ΧΑΡΑΓΜΑΤΑ ΜΝΗΜΗΣ 1941 1944

από τη Συλλογή
Χρήστου Π. Μοσχανδρέου

ΑΘΗΝΑ
2019

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΔΗΜΟΣ ΖΩΓΡΑΦΟΥ

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΕΚΘΕΣΗΣ

Γενική Ευθύνη:

Έλλη Δρούλια, *Διευθύντρια της Βιβλιοθήκης της Βουλής*

Τίνα Καφατσάκη, *Δήμαρχος Ζωγράφου*

Επιμέλεια-Οργάνωση-Τεκμηρίωση:

Άντζελα Καραπάνου, *Ειδικές Συλλογές - Βιβλιοθήκη της Βουλής*

Επικοινωνία:

Νίκος Αναστασόπουλος: *Γραφείο Επικοινωνίας και Διοργάνωσης Εκδηλώσεων, Δήμος Ζωγράφου*

Τζένη Διονυσοπούλου: *Γραφείο Τύπου, Δήμος Ζωγράφου*

Κατερίνα Σάββα: *Γραφείο Επικοινωνίας και Διοργάνωσης Εκδηλώσεων, Δήμος Ζωγράφου*

Τηλεοπτικός Σταθμός / Βουλή-Τηλεόραση

Καλλιτεχνική Επιμέλεια:

Γιάννης Μετζικώφ, *Βιβλιοθήκη της Βουλής*

Συντήρηση Τεκμηρίων:

Τμήμα Διατήρησης και Συντήρησης Έντυπου Υλικού
και Έργων Τέχνης, *Βιβλιοθήκη της Βουλής*

Φωτογράφιση, Ψηφιοποίηση, Ψηφιακή Επεξεργασία Υλικού:

Κώστας Βίττης, *Ιδιώτης*

Γιώργος Ζανιάς, *Βιβλιοθήκη της Βουλής*

Αλίκη Ελευθερίου, *Γραφείο Τύπου Βουλής των Ελλήνων*

Ειρήνη Μανουσάκη, *Βιβλιοθήκη της Βουλής*

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΥ

Γενική Ευθύνη:
Έλλη Δρούλια

Εκδοτική Επιμέλεια:
Έλλη Δρούλια, Άντζελα Καραπάνου

Καλλιτεχνικός Σχεδιασμός:
Θύμιος Πρεσβύτης, *Peak design*

Επιμέλεια παραγωγής:
Θοδωρής Αναγνωστόπουλος, *Peak design*

Εκτύπωση-Βιβλιοδεσία:
Διεύθυνση Εκδόσεων και Εκτυπώσεων της Βουλής των Ελλήνων

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

6 ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

8 ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΔΗΜΑΡΧΟΥ ΖΩΓΡΑΦΟΥ

10 ΕΚ ΒΑΘΕΩΝ

12 ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ

14 ΚΑΤΟΧΗ

52 ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ

64 ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ

72 ΕΚΔΟΣΕΙΣ-ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΑ-ΛΕΥΚΩΜΑΤΑ

162 ΑΦΙΣΕΣ-ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΙΣ

198 ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΩΝ

202 ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ

206 ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ
ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος άφησε πίσω του ένα βαρύ τίμημα σε όλο τον κόσμο και την Ευρώπη από όπου ξεκίνησε: απώλειες ανθρώπινων ζωών, το Ολοκαύτωμα και οι γενοκτονίες (Ρομά), σωματικά και ψυχικά τραύματα που δεν επουλώθηκαν ποτέ, ολικές υλικές καταστροφές, επίδειξη ωμής βίας και αγριότητες.

Για την Ελλάδα που ενεπλάκη στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο χωρίς να το επιθυμεί, όπως άλλωστε είχε συμβεί και με τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, σε μια χρονική περίοδο που προσπαθούσε ακόμα να ξεπεράσει τις συνέπειες της Μικρασιατικής Εκστρατείας, οι συνέπειες του Πολέμου υπήρξαν ιδιαίτερα βαριές. Την τρομακτική εμπειρία του Πολέμου, ακολούθησε η τριπλή Κατοχή για τα επτά εκατομμύρια Ελλήνων που χτυπήθηκαν μαζικά από την πείνα, το ψύχος και τις επιδημίες (1941-1943 = 250.000 νεκροί σε όλη την χώρα). Παρ' όλες τις κακουχίες, οργανώθηκε δυναμική Αντίσταση κατά του κατακτητή που απαντούσε με αντίποινα που δεν εξαιρούσαν γυναίκες, παιδιά, ηλικιωμένους.

Εικόνες του Πολέμου συναντά κανείς μέσα στην Βουλή που φιλοξενεί στον χώρο του Περιστυλίου τη ζωφόρο του Χρήστου Καπράλου με τίτλο «Το Μνημείο της Μάχης της Πίνδου». Ξεχωρίζουν εκείνα τα τμήματα που αναφέρονται στην Κατοχή, την Αντίσταση και τη Συμφιλίωση.

Η πρωτοβουλία της Δημάρχου Ζωγράφου Τίνας Καφατσάκη να προσκαλέσει τον συλλέκτη Χρήστο Π. Μοσχανδρέου να παρουσιάσει έργα τέχνης της συλλογής του που αναφέρονται ακριβώς στην Κατοχή, την Αντίσταση και την Απελευθέρωση, δεν θα μπορούσε να αφήσει τη Βουλή των Ελλήνων αδιάφορη. Το αντίθετο. Με ιδιαίτερη χαρά ανταποκριθήκαμε ώστε να οργανωθεί μια άρτια έκθεση από κάθε άποψη στη Βίλα Ζωγράφου. Η Βιβλιοθήκη της Βουλής ανέλαβε την ευθύνη της οργάνωσης, του συντονισμού των απαραίτητων εργασιών, την τεκμηρίωση των έργων, τη δημιουργία του Καταλόγου και την καλλιτεχνική επιμέλεια σχεδιασμένη από τον Γιάννη Μετζικώφ.

Η Τέχνη, ακόμα και όταν πραγματεύεται τα πιο σκληρά θέματα, ανακουφίζει και εκτονώνει συναισθήματα. Η αρμονία και η ομορφιά της λειτουργεί παρηγορητικά. Συγχρόνως, θυμίζει και προειδοποιεί. Τα φασιστικά μορφώματα και το ρεύμα που αναπτύσσεται τα τελευταία χρόνια, σε όλη την Ευρώπη και την Ελλάδα μπορεί να απομονωθούν αν έργα, όπως αυτής της έκθεσης «Χαράγματα μνήμης 1941-1944», χαραχθούν μέσα μας και λειτουργήσουν σαν ασπίδα μνήμης, αποτρέποντας την επανάληψη παρόμοιων ολοκληρωτικών

φαινομένων που οδηγούν αναπόδραστα σε μονοπάτια βίας κατά των αδύναμων κοινωνικών ομάδων, στοχοποιώντας τον «Άλλο», τον «διαφορετικό».

Παράλληλα, η οφειλή των επανορθώσεων, οι γερμανικές αποζημιώσεις προς τους λαούς που υπέφεραν, όχι μόνο θα δικαιώσουν τα αδικοχαμένα θύματα και τις οικογένειές τους αλλά θα είναι και σημασιολογικά σημαντική κίνηση. Η επιβολή βίας δεν μπορεί ποτέ να ξεχαστεί, να περάσει απαρατήρητη όσα χρόνια και αν περάσουν. Η ανακίνηση για μια οριστική συμφωνία επανορθώσεων, θα αποδώσει έστω και καθυστερημένα, δικαιοσύνη σύμφωνα με το ανθρωπιστικό διεθνές δίκαιο που βρίσκεται υπεράνω υλικών συμφερόντων.

Εγκαινιάζοντας την έκθεση, εύχομαι στους μήνες που θα διαρκέσει έως τον Νοέμβριο, να την επισκεφτούν όσοι περισσότεροι συμπολίτες μας γίνεται, να την δουν νέοι και νέες, μαθήτριες και μαθητές, οικογένειες. Επίσης, προτείνω να ενταχθεί στο πρόγραμμα «1944 Αθήνα Ελεύθερη» που υλοποιείται με επιτυχία τα τελευταία τέσσερα χρόνια.

Μάρτιος 2019

Νικόλαος Βούτσης
Πρόεδρος της Βουλής των Ελλήνων

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

Ο Δήμος Ζωγράφου έχει την τιμή και τη χαρά να συνδιοργανώνει με τη Βουλή των Ελλήνων και συγκεκριμένα με τη Βιβλιοθήκη της Βουλής, την έκθεση «Χαράγματα Μνήμης 1941-1944», με σπάνιο εικαστικό και εκδοτικό υλικό που αφορά στην περίοδο της Κατοχής-Αντίστασης-Απελευθέρωσης, από τη συλλογή του Ζωγραφιώτη Χρήστου Π. Μοσχανδρέου.

Η έκθεση φιλοξενείται στο διατηρητέο κτήριο της Βίλας Ζωγράφου που αποτελεί το μεγαλύτερο πολιτιστικό κέντρο της πόλης μας.

Η συλλογή Μοσχανδρέου περιλαμβάνει αφίσες, προκηρύξεις και λευκώματα που φιλοτέχνησαν και επιμελήθηκαν καλλιτέχνες και λογοτέχνες της εποχής, που αποτυπώνουν τα δεινά που υπέστη η χώρα, αλλά κυρίως, αναδεικνύουν τον αγώνα του ελληνικού λαού ενάντια στον φασισμό και τον ναζισμό. Με τα δικά τους, ιδιαίτερα «όπλα», έδιναν χρώμα στην ελπίδα για ένα καλύτερο αύριο. «Σμίλευαν» τον αγώνα για λευτεριά. «Χάρασσαν» τα όνειρα του λαού για μιαν Ελλάδα ελεύθερη και δημοκρατική. Οι καλλιτέχνες αγωνίστηκαν μαζί με τον λαό. Εμπνεύστηκαν από τους αγώνες και τα ιδανικά του.

Το κοινό, και κυρίως οι νέοι άνθρωποι, μέσα από αυτήν την έκθεση θα αντιληφθούν πώς η τέχνη κατέγραψε μια σημαντική πτυχή της ιστορίας, την ανάπτυξη του αντιστασιακού κινήματος στην Ελλάδα που οδήγησε στην απελευθέρωση της πατρίδας μας.

Οι αναφορές της τέχνης, ιδίως της χαρακτικής, σε μια από τις πιο σκληρές και συγχρόνως ηρωικές περιόδους της νεοελληνικής ιστορίας, συμβάλλουν καθοριστικά στην κατανόηση της χρονικής στιγμής και των ανθρώπων που έγραψαν λαμπρές σελίδες μνήμης και ιστορίας.

Αποτελεί ελάχιστο καθήκον μας, η προβολή και η παρουσίαση υλικού που συντελεί στη διατήρηση της ιστορικής και συλλογικής μνήμης, ειδικά σήμερα που αναβιώνουν νεοφασιστικά και νεοναζιστικά μορφώματα που δοκιμάζουν την κοινωνική συνοχή.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω προσωπικά τον κο Χρήστο Π. Μοσχανδρέου που διέθεσε την σπάνια και πολύτιμη συλλογή του στον Δήμο μας. Ιδιαίτερα θα ήθελα να ευχαριστήσω τον Πρόεδρο της Βουλής των Ελλήνων, κο Νικόλαο Βούτση για την πρόθυμη συμπαράστασή του και την στήριξή του. Κλείνοντας ευχαριστίες για τη Διευθύντρια της Βιβλιοθήκης κα Έλλη Δρούλια, την επιμελήτρια της έκθεσης κα Άντζελα Καραπάνου και τον κο Γιάννη Μετζικώφ για τον καλλιτεχνικό σχεδιασμό.

Τίνα Καφατσάκη
Δήμαρχος Ζωγράφου

ΝΑΙΚΕΣ ΚΟΡΙΤΣΙΑ !
αλικάρια μας πολεμοῦν
α στήν παγωνιά για τή λευτε
μας - Παρτε καί σεῖς μέρος
ν ἱερό αγωνα ΠΛΕΞΤΕ ΟΛΕΣ
ΑΛΛΙΝΟ του Ε.Λ.Α.Σ. ΕΠΟΝ

ΕΚ ΒΑΘΕΩΝ

Η εσωτερική ανάγκη να διαφυλάξω την οικογενειακή παράδοση και να τιμήσω τις θυσίες των ανθρώπων της οικογενείας μου, με οδήγησαν στη συλλογή του υλικού που παρουσιάζεται στην Έκθεση «Χαράγματα μνήμης 1941-1944». Θεώρησα ιερή υποχρέωση να διατηρήσω αδιάσπαστη την γενεαλογική αλυσίδα τιμώντας τις πράξεις αντίστασης, ηρωισμού και πατριωτισμού εν γένει του ελληνικού λαού και ιδιαιτέρως των μελών της φαμίλιας μου. Ο πατέρας μου Πάνος Ανδρέου Μοσχανδρέου (1900-1979), ο αδελφός μου Ανδρέας Πάνου Μοσχανδρέου (1939-2006) και ιδιαίτερα τα ξαδέλφια μου Αθανάσιος Κωνσταντίνου Μοσχανδρέου (1922-1948) και Βασίλης Κωνσταντίνου Μοσχανδρέου (1926-1944), με κινητοποίησαν και μου έδειξαν τον δρόμο που ακολούθησα στην ζωή.

Επί μία ολόκληρη τριανταπενταετία ηχούν στην ψυχή μου οι αφηγήσεις για τον δεκαοκτάχρονο μαθητή Βασίλη Μοσχανδρέου που εκτελέστηκε από τους Γερμανούς κατακτητές και τον αδελφό του Θανάση Μοσχανδρέου, που σκοτώθηκε στα σκοτεινά χρόνια λίγο αργότερα. Με ακολουθούν οι περιγραφές για το δράμα που έζησαν τα μέλη της οικογενείας μου, τις ταλαιπωρίες και τους διωγμούς, διότι παρέμειναν πιστοί και αμετακίνητοι στις δημοκρατικές και αγωνιστικές τους αρχές. Ανυποχώρητοι, συνεπείς και ασυμβίβαστοι.

Εκείνοι που θυσιάστηκαν αλλά και όσοι συνέχισαν τον βίο τους στην οδό της αρετής, παρέμειναν συνεπείς και υπηρέτησαν το ίδιο αξιακό σύστημα. Αυτό που χαλυβδώνει την ανθρώπινη συνείδηση και μας επιτρέπει να ζούμε ελεύθεροι. Όπως ο πρεσβύτερος και αγαπημένος μου αδελφός Ανδρέας Π. Μοσχανδρέου. Ανήλθε την κλίμακα της ιεραρχίας της Δικαιοσύνης, καταλαμβάνοντας την θέση του αντιπροέδρου του Αρείου Πάγου. Έφυγε από την ζωή το 2006, αφού έπραξε και εκείνος το καθήκον του. Συμμετείχε στη σύνθεση που έλαβε την τιμητική απόφαση για τις αποζημιώσεις στις οικογένειες των θυμάτων του Ολοκαυτώματος του Διστόμου. Αλλά και ο αείμνηστος πατέρας μου Πάνος Α. Μοσχανδρέου παρέμεινε στις επάλξεις, στηρίζοντας συγγενείς και φίλους.[1] Ήταν και είναι λοιπόν υποχρέωση,

1. Γιάννης Μ. Βουτσινάς, *Λευκές Μνήμες*, 1991, σ. 97: «Ο Πάνος Ανδρ. Μοσχανδρέου, Γραμματέας του Πρωτοδικείου Μεσολογγίου, είχε ενταχθεί στο ΕΑΜ. Από το διώροφο σπίτι του κοντά στην κεντρική Πλατεία του Μεσολογγίου, είχαν επιταχθεί δωμάτια για Γερμανούς αξιωματικούς [...] Στα τελευταία χρόνια της Κατοχής, το σπίτι του Πάνου Μοσχανδρέου έβραζε από τις ψείρες γιατί φιλοξενούσε αναγκαστικά αντάρτες. Η αλησμόνητη σύζυγός του, Ευγενία Νικ. Μπερσίμη από το Αιτωλικό, με τον ελαιοπερίβολό της, έσωσε πολλές ψυχές στα χρόνια της σκλαβιάς».

θέμα τιμής, η διατήρηση της μνήμης. Η διάσωση, με κάθε θυσία, των τεκμηρίων που θα παραδώσουν στις επόμενες γενιές την αλήθεια. Την πραγματικότητα που βίωσαν, απ' άκρου εις άκρον της χώρας, όλοι οι Έλληνες.

Ακριβώς γι' αυτό είναι συγκινητική και τιμητική συνάμα, η πρωτοβουλία της Δημάρχου Ζωγράφου κ. Τίνας Καφατσάκη να οργανώσει και παρουσιάσει την έκθεση αυτή στην πόλη με την οποία οι δεσμοί της ζωής μου είναι ισχυροί. Στην πόλη αυτή, στα Άνω Ιλίσια, μετεγκατασταθήκαμε οικογενειακά το 1958. Ζώντας από την ηλικία των οκτώ ετών στου Ζωγράφου, έμελλε να διανύσω εκεί τα αξέχαστα και δημιουργικά παιδικά και εφηβικά μου χρόνια. Γράφοντας από την ηλικία των 13 ετών αθλητικές ειδήσεις στις εφημερίδες της εποχής αξιώθηκα το 1966 να εκδώσω την πρωτοποριακή για την εποχή της εφημερίδα *Αθλητισμός Ζωγράφου*. Ήταν η αρχή της συμμετοχής μου στα δημόσια πράγματα και την δημοτική ζωή του τόπου, μέχρι που διεκδίκησα την δημαρχία Ζωγράφου το 1982. Πρόσφατα κατέθεσα στον Δήμο Ζωγράφου εκατοντάδες τεύχη του Δημοτικού Τύπου της περιοχής, της περιόδου 1958-1990. Με αυτήν μου την απόφαση, έπραξα το αυτονόητο, συμβάλλοντας στην διάσωση της ιστορικής πραγματικότητας της περιόδου.

Θερμότατες ευχαριστίες στον Πρόεδρο της Βουλής των Ελλήνων κ. Νίκο Βούτση που συνέδραμε τα μέγιστα για την υλοποίηση της πραγματικά ιστορικής και σημαντικής αυτής έκθεσης που αφορά την αντίσταση του ελληνικού λαού στις φασιστικές γερμανικές ορδές.

Ευχαριστίες και στην Δήμαρχο Ζωγράφου κ. Τίνα Καφατσάκη για την αγάπη που έδειξε αγκαλιάζοντας την ιδέα μιας έκθεσης και συνέβαλε καθοριστικά ώστε να γίνει πραγματικότητα η σημερινή έκθεση «Χαράγματα μνήμης 1941-1944».

Τέλος, ευχαριστίες στην Διευθύντρια της Βιβλιοθήκης Βουλής κ. Έλλη Δρούλια που η συνδρομή της υπήρξε αποφασιστική για την οργάνωση της έκθεσης και το άρτιο αποτέλεσμα, όπως και της επιμελήτριας της έκθεσης κ. Άντζελας Καραπάνου.

Θεωρώ υποχρέωσή μου να ευχαριστήσω τη σύζυγό μου Σοφία Μοσχανδρέου και τα παιδιά μας Πάνο,τη σύζυγό του Βερόνικα και την κόρη μας Ζωή, που με αγάπη στέκονται δίπλα μου και στηρίζουν το συλλεκτικό μου πάθος.

Χρήστος Π. Μοσχανδρέου

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ

Έκθεση που αποτελεί παράδειγμα συνεργειών γιατί υλοποιήθηκε ακριβώς στο πνεύμα της συνεργασίας μεταξύ πολλών, προκειμένου να προσφέρει το τελικό αποτέλεσμα. Βάση της έκθεσης η σημαντική και ιδιαίτερη συλλογή του Χρήστου Π. Μοσχανδρέου συγκροτημένη σε βάθος χρόνου, συστηματικά. Το θέμα της επιμέρους συλλογής ακουμπά στις απόλυτα προσωπικές ευαισθησίες και βιωματικές εμπειρίες του συλλέκτη. Στον Κατάλογο παρουσιάζονται περισσότερα από 120 έργα τέχνης, μέρος μιας μεγαλύτερης συλλογής που περιλαμβάνει και άλλα τεκμήρια, εφημερίδες, περιοδικά, φυλλάδια, βιβλία, γλυπτά. Χαράγματα, όπως δηλώνεται στον τίτλο της Έκθεσης «Χαράγματα μνήμης, 1941-1944», καθώς τα περισσότερα είναι χαρακτικά, δημιουργίες καλλιτεχνών αποφοίτων της Σχολής Καλών Τεχνών αλλά και αυτοδίδακτων. Έργα χαραγμένα στην τραυματική συλλογική μνήμη που περνά από γενιά σε γενιά. Χαράγματα που έχουν την έννοια και την αίσθηση του ανεξίτηλου πόνου, του βασανισμού, της θυσίας και του αγώνα για ελευθερία.

Χώρος η Βίλα Ζωγράφου που ανήκει στον ομώνυμο Δήμο. Στους ισόγειους χώρους, στα στιβαρά δωμάτια με τις ψηλές οροφές, ξύλινη διακόσμηση να τα περιτρέχει και ένα τζάκι να δεσπόζει, παρουσιάζονται έργα τέχνης που απεικονίζουν σκηνές και στιγμιότυπα της Κατοχής, της Αντίστασης και της Απελευθέρωσης. Ο Δήμος Ζωγράφου θα φιλοξενήσει την έκθεση από την ημέρα των εγκαινίων στις 18 Μαρτίου 2019 έως τις αρχές Νοεμβρίου 2019.

Η τεχνογνωσία, η μεθοδολογία και η τεκμηρίωση των εκθεμάτων, καθώς και η καλλιτεχνική επιμέλεια φέρουν την υπογραφή της Βουλής των Ελλήνων. Την σωστική συντήρηση ανέλαβε το αρμόδιο Τμήμα της Βιβλιοθήκης της Βουλής. Όσα τεκμήρια δεν συνοδεύονταν από την ψηφιακή τους εικόνα, σαρώθηκαν από τους εξειδικευμένους φωτογράφους της Βουλής και της Βιβλιοθήκης, τους Γιώργο Ζανιά, Αλίκη Ελευθερίου και Ειρήνη Μανουσάκη. Την ταύτιση και τεκμηρίωση των τεκμηρίων, καθώς και τα σύντομα βιογραφικά σημειώματα των καλλιτεχνών στο τέλος του Καταλόγου ανέλαβε η επιμελήτρια της Έκθεσης ιστορικός Άντζελα Καραπάνου και ο Θοδωρής Κουτσογιάννης υπεύθυνος της Συλλογής Έργων Τέχνης πρόθυμα παρείχε την γνώμη και τις γνώσεις του. Ο Γιάννης Μετζικώφ είχε την καλλιτεχνική επιμέλεια και την αισθητική ευθύνη της παρουσίασης της έκθεσης. Η Βιβλιοθήκη είχε την φροντίδα της οργάνωσης και του συντονισμού των απαραίτητων εργασιών.

Ο Κατάλογος προσεγγίζει το θέμα της χαρακτικής, κυρίως, τέχνης που γεννήθηκε στην Κατοχή, την Αντίσταση και την Απελευθέρωση και αποτέλεσε πηγή δυναμικής έμπνευσης τότε αλλά και αργότερα,

διττά. Οι πρώτες ενότητες ακολουθούν ένα χρονολογικό αφήγημα που είναι συνεπώς, και θεματικό. Τα έντυπα, λευκώματα, εικονογραφημένες ποιητικές συλλογές και ημερολόγια, ως είδος, κλείνουν τον Κατάλογο.

Μέρος των έργων φιλοτεχνήθηκαν μέσα στην Κατοχή, είτε με σκοπό να ενισχύσουν το ηθικό, να εμπνεύσουν και να ξεσηκώσουν, να οδηγήσουν στον δρόμο της αντίστασης είτε να περιγράψουν τις δυστυχίες που μοιράζονταν οι κατακτημένοι. Άλλα φιλοτεχνήθηκαν αργότερα, με τους δημιουργούς να θυμούνται και να αναστοχάζονται τους σκοτεινούς καιρούς.

Ορισμένα έργα είναι περιγραφικά. Αποτυπώνουν σκληρές εικόνες πείνας, βασανιστηρίων, θανάτου. Εικονίζουν σκηνές μαζικές, καθημερινότητας, μορφές της Κατοχής, γυναίκες και παιδιά που λιμοκτονούν, μάνες σε απόγνωση, πρακτικές του κατακτητή όπως τα μπλόκα, οι φυλακισμένοι και οι εκτελέσεις, οι ανάπηροι, οι μαυραγορίτες. Στην ίδια κατηγορία ανήκουν έργα τα οποία αντιστοιχούν σε συγκεκριμένα γεγονότα: η Αλβανία, το Σκοπευτήριο της Καισαριανής, τα Καλάβρυτα, το Βελούχι, το Χαϊδάρι, το Δοξάτο, η Κρήτη, το Δίστομο, η Κοκκινιά, η κηδεία του Παλαμά, η πρώτη διαδήλωση στην Αθήνα, ο Γοργοπόταμος, η απελευθέρωση της Αθήνας και άλλα.

Άλλα είναι συμβολικά. Αντλούν τα θέματά τους από την νεοελληνική ιστορία και την λογοτεχνία και τα ντύνουν με νέους συμβολισμούς, με βαρύνουσες αμφισημίες. Κατασκευάζουν καινούργιους κώδικες. Όπως είναι: οι «Ελεύθεροι Πολιορκημένοι» και η «Γυναίκα της Ζάκυνθος» του Διονύσιου Σολωμού, η *Δρακογενιά* του Άγι Θέρου, τα *Ακριτικά* του Άγγελου Σικελιανού, οι μορφές του Ρήγα και του Αθανάσιου Διάκου. Γυναικείες είναι οι συμβολικές μορφές της Ελλάδας, της Ελευθερίας.

Ξεχωριστό ενδιαφέρον έχουν οι 30 αφίσες της συλλογής. Οι περισσότερες του ΕΑΜ, της ΕΠΟΝ, μία του ΕΔΕΣ. Μία, στην γερμανική γλώσσα, προτρέπει τους Γερμανούς στρατιώτες να στραφούν εναντίον του Χίτλερ. Μια άλλη είναι φιλοτεχνημένη από τον Edgar Longman. Στην έκθεση παρουσιάζεται και μία ελαιογραφία, εκείνη του Χρήστου Καγκαρά με τίτλο *Βελούχι*. Παρουσιάζει μια ναίφ εικόνα ορεινής ανάβασης στον Τυμφρηστό που προσομοιάζει στην *Διάβαση της Πίνδου* του Louis Dupré (1789-1837), περισσότερο από έναν αιώνα νωρίτερα.

Την συλλογή διακρίνει η ευρεία αντιπροσωπευτικότητα Ελλήνων καλλιτεχνών: Σπύρος Βασιλείου, Γιώργος Βελισσαρίδης, Κώστας Γραμματόπουλος, Άγγελος Θεοδωρόπουλος, Χρήστος Καγκαράς, Αντώνης Κανάς, Γιάννης Κεφαλληνός, Αλέκος Κοντόπουλος, Αλέξανδρος Κορογιαννάκης, Γιώργος Μανουσάκης, Τάκης Μάρθας, Δημήτρης Μεγαλίδης, Ευθύμιος Παπαδημητρίου, Κώστας Πλακωτάρης, Αντώνης Πολυκανδριώτης, Γιάννης Στεφανίδης, Α. Τάσσος. Ανάμεσά τους συγκαταλέγονται και δύο γυναικείες συμβολές, αυτές της Βάσως Κατράκη που κυριαρχεί με 15 χαρακτικά και της Λουκίας Μαγγιώρου.

Οι επισκέπτες και επισκέπτριες της έκθεσης έχουν την δυνατότητα να δουν από κοντά, μέσα σε ένα ξεχωριστό αρχιτεκτονικό περιβάλλον, χαρακτικά έργα τέχνης που θα τους εντυπωθούν και θα τους εντυπωσιάσουν με την δύναμη των γραμμών τους και την ένταση της αφήγησής τους.

Αθήνα, Μάρτιος 2019

Έλλη Δρούλια
Διευθύντρια της Βιβλιοθήκης της Βουλής

ΚΑΤΟΧΗ

Αντώνης Κανάς
[Κατοχή], 1942
Σχέδιο με μολύβι, 25 x 17,5 εκ., ενυπόγραφο

Σπύρος Βασιλείου
Ανάπηρος του Αλβανικού πολέμου
Ξυλογραφία, 25 x 16,5 εκ.

Βάσω Κατράκη
Προσφυγιά
Ξυλογραφία, 19,5 x 21 εκ., ενυπόγραφη

Βάσω Κατράκη
Συσσίτιο στην Κατοχή
Ξυλογραφία, 9 x 13,5 εκ., ενυπόγραφη

Ευθύμιος Παπαδημητρίου
Η μητέρα της Κατοχής
Ξυλογραφία, 34,5 x 24,5 εκ., ενυπόγραφη

Βάσω Κατράκη
Μάνα, θρήνος
Ξυλογραφία, 25 x 18 εκ., ενυπόγραφη

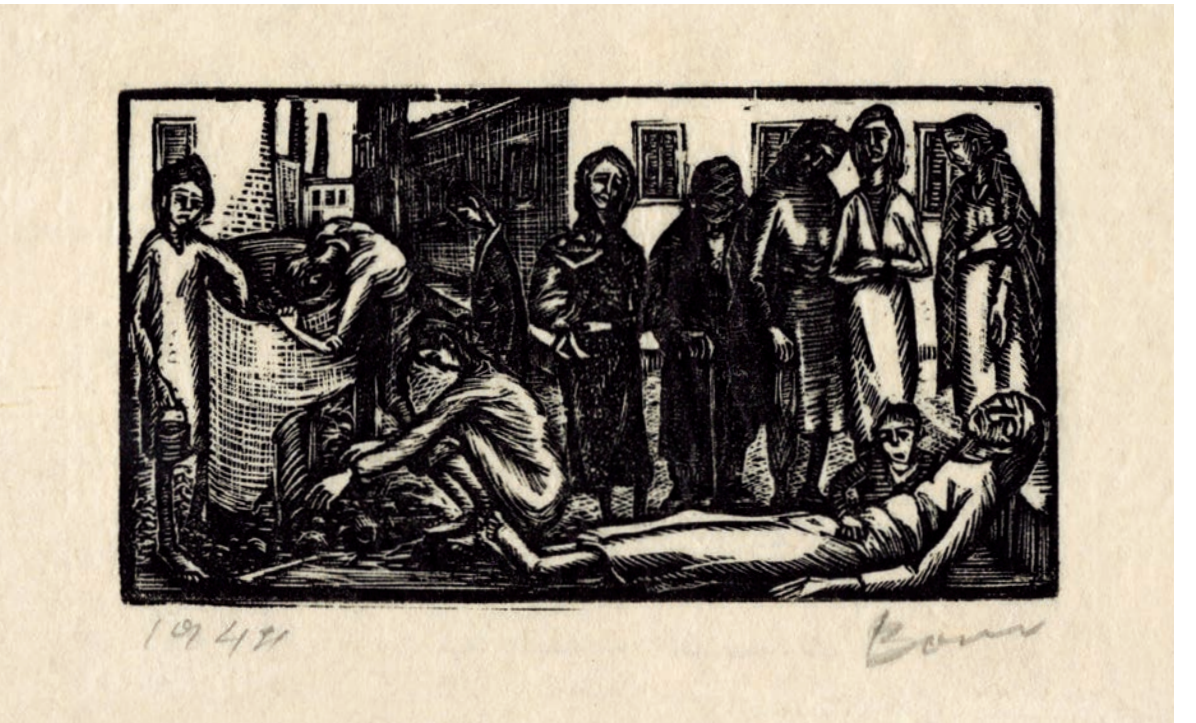

Βάσω Κατράκη
Κατοχή, 1944 (;)
Ξυλογραφία, 9,5 x 18,5 εκ., ενυπόγραφη

Βάσω Κατράκη
Κηδεία στην κατοχή, 1943
Ξυλογραφία σε ιαπωνικό χαρτί, 15 x 24,5 εκ., ενυπόγραφη

«...Προϊστάμενος στο Πρωτοδικείο και Ειρηνοδικείο Μεσολογγίου ήταν ο Πάνος Μοσχανδρέου, ο οποίος βοήθησε πολύ κόσμο στις συνθήκες της μεγάλης πείνας, 1941-1942, και είχε ενεργό ρόλο αμέσως μετά, στην δημιουργία του ΕΑΜ στην περιοχή».

Πάνος Κατσούλης, *Φωτεινές και σκοτεινές μέρες στην περιοχή Μεσολογγίου*, 2018

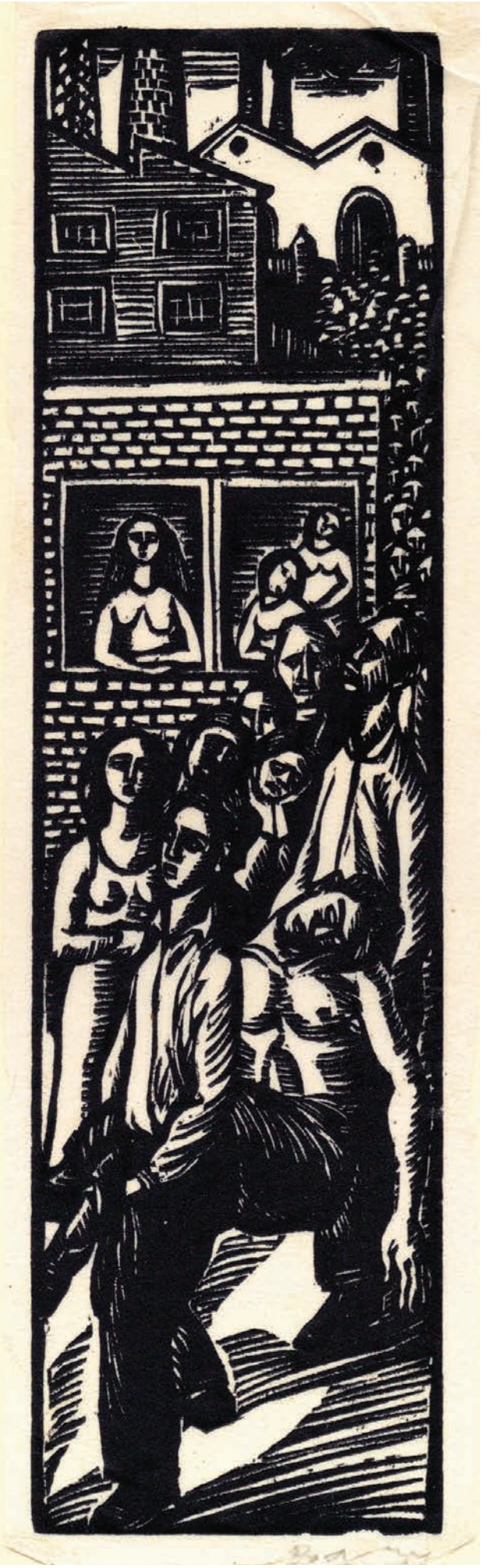

Βάσω Κατράκη
Σκηνή Κατοχής
Ξυλογραφία, 22,5 x 7 εκ., ενυπόγραφη

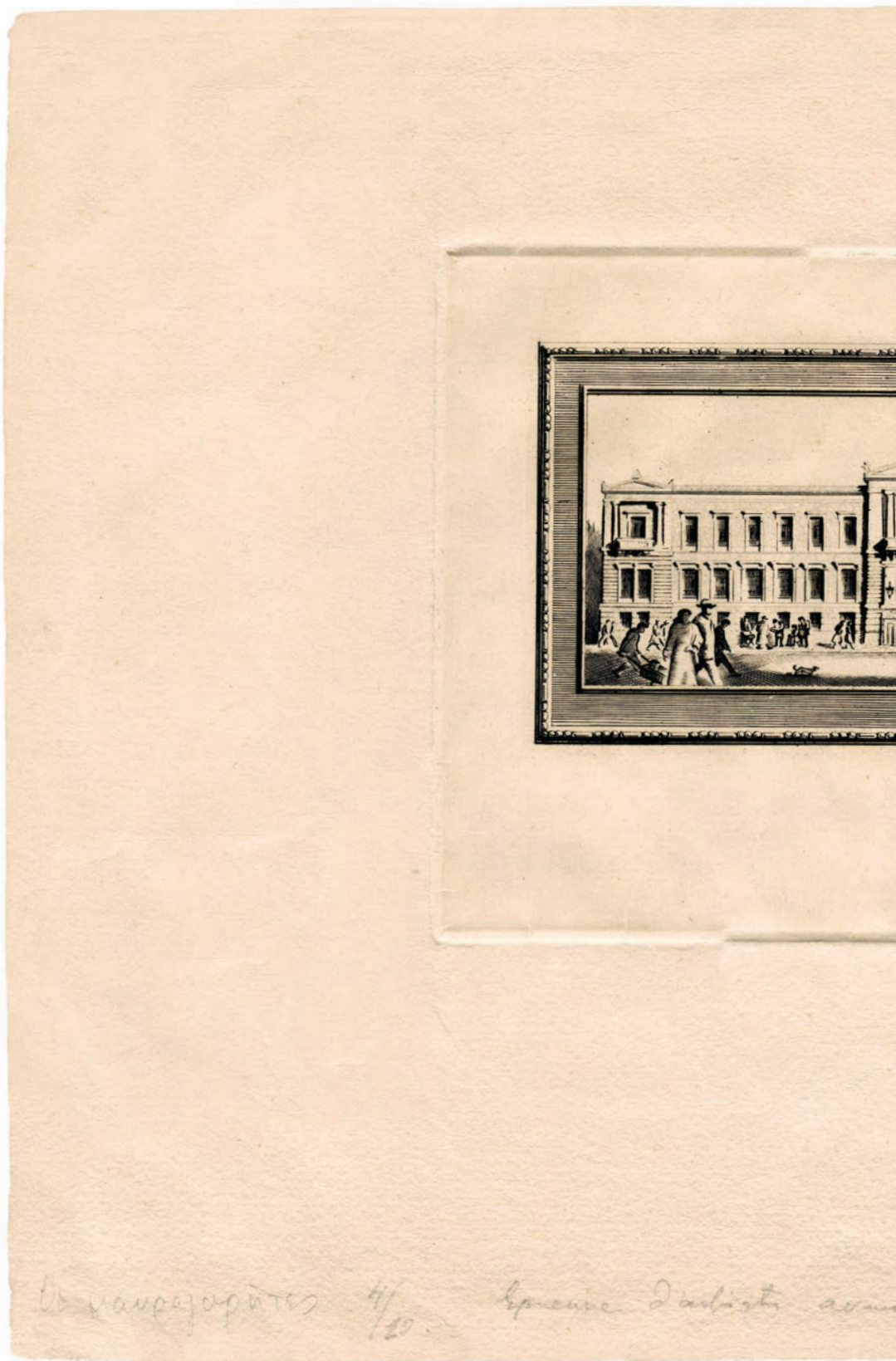

Γιάννης Κεφαλληνός
Οι Μαυραγορήτες
Ξυλογραφία, 4/10, 25,5 x 33 εκ., ενυπόγραφη

la Lettre

Άγγελος Θεοδωρόπουλος
1941, 1945
Λινόλεουμ, 14 x 10 εκ.

Άγγελος Θεοδωρόπουλος
Χαϊδάρι, 1945
Λινόλεουμ, 14 x 10 εκ.

Δημήτρης Μεγαλίδης
Εθνική Αντίσταση
Λιθογραφία (;), περ. 49 x 62 εκ.

Αντώνης Κανάς
Γερμανός συλλαμβάνει Έλληνα, 1944
Σχέδιο με μολύβι, 25 x 17,5 εκ., ενυπόγραφο

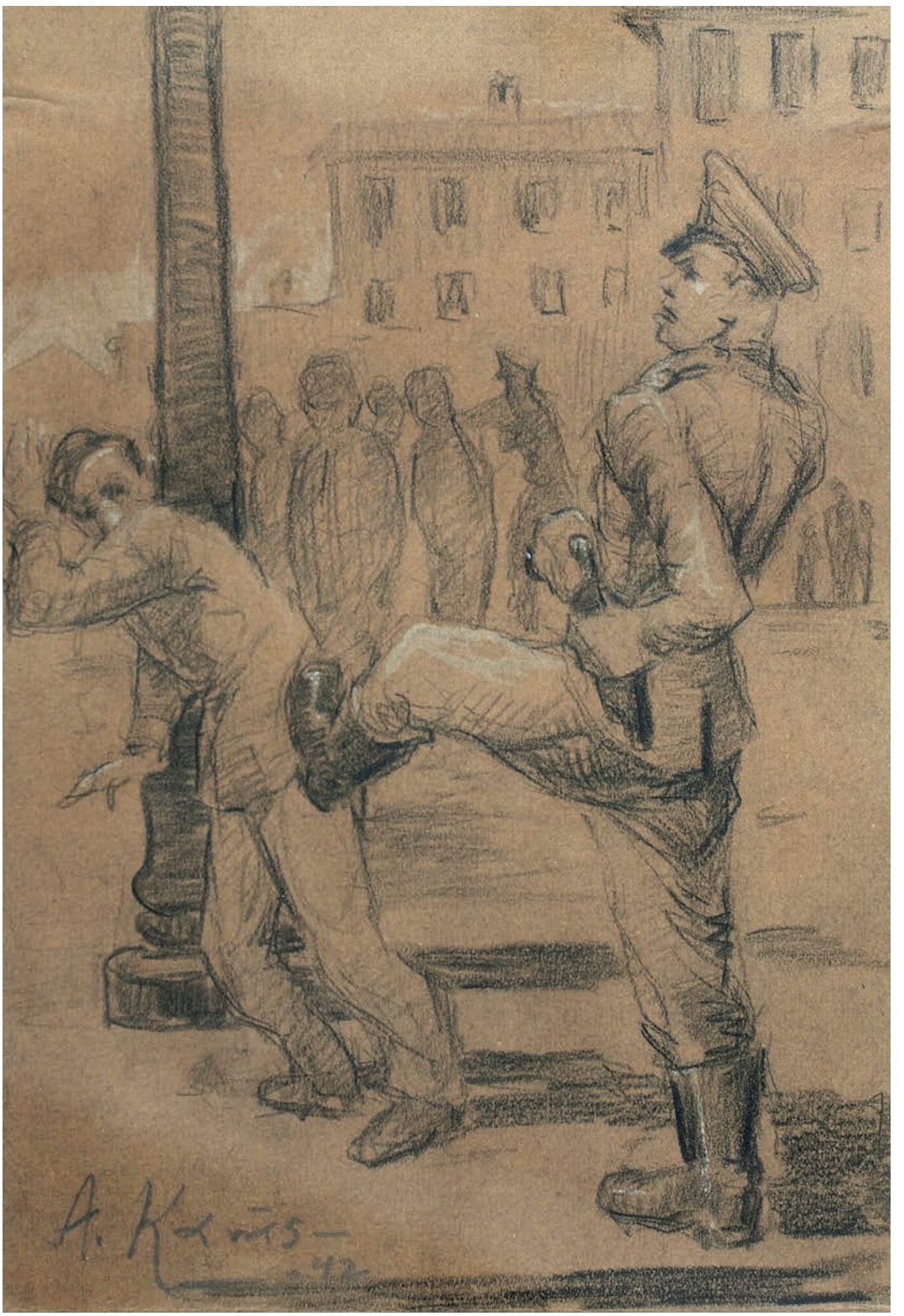

Αντώνης Κανάς
Γερμανός κλωτσάει Έλληνα, 1942
Σχέδιο με μολύβι, 25,5 x 18 εκ., ενυπόγραφο

Αντώνης Κανάς
Το Σκοπευτήριο της Καισαριανής, 1943
Σχέδιο με μολύβι, 17,5 x 25 εκ., ενυπόγραφο

Αντώνης Κανάς
Φυλακισμένος, 1944
Σχέδιο με μολύβι, 25 x 18 εκ., ενυπόγραφο

Αντώνης Πολυκανδριώτης
Χαράκωμα στον δρόμο
Λινόλεουμ, 37,5 x 50 εκ.

Σπύρος Βασιλείου
Καταφύγιο
Ξυλογραφία, 23/50, 23 x 26 εκ., ενυπόγραφη

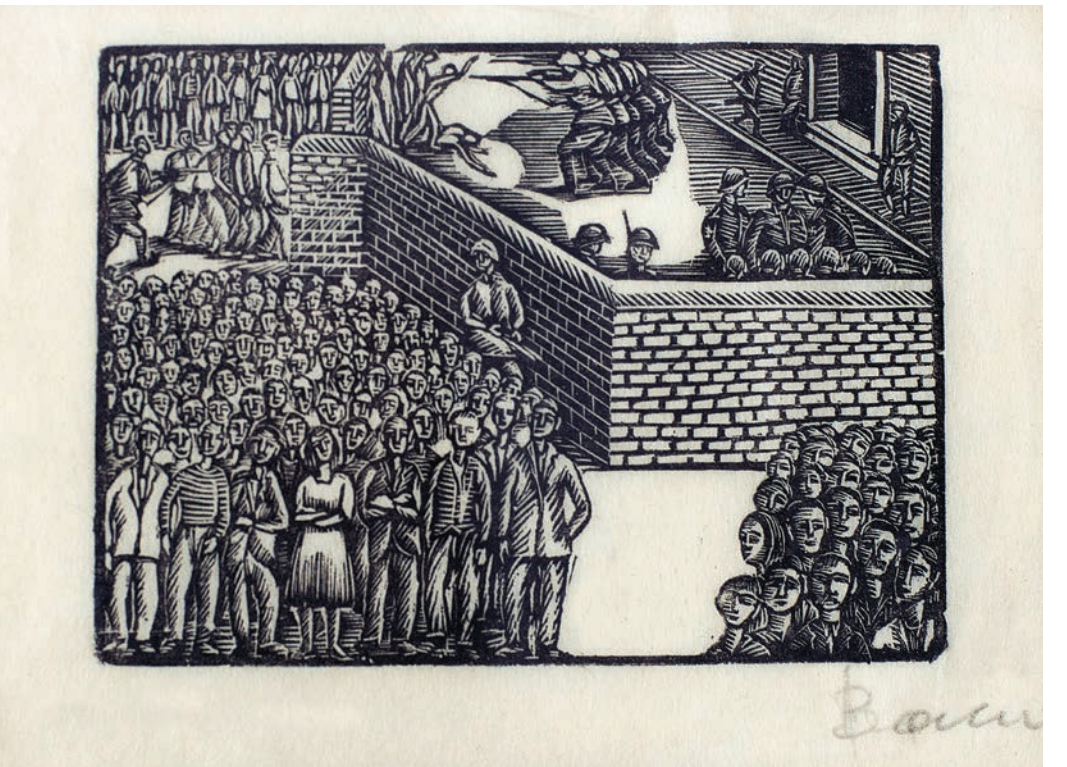

Βάσω Κατράκη
Μπλόκο στην κατοχή
Ξυλογραφία σε ιαπωνικό χαρτί, 12,5 x 18 εκ., ενυπόγραφη

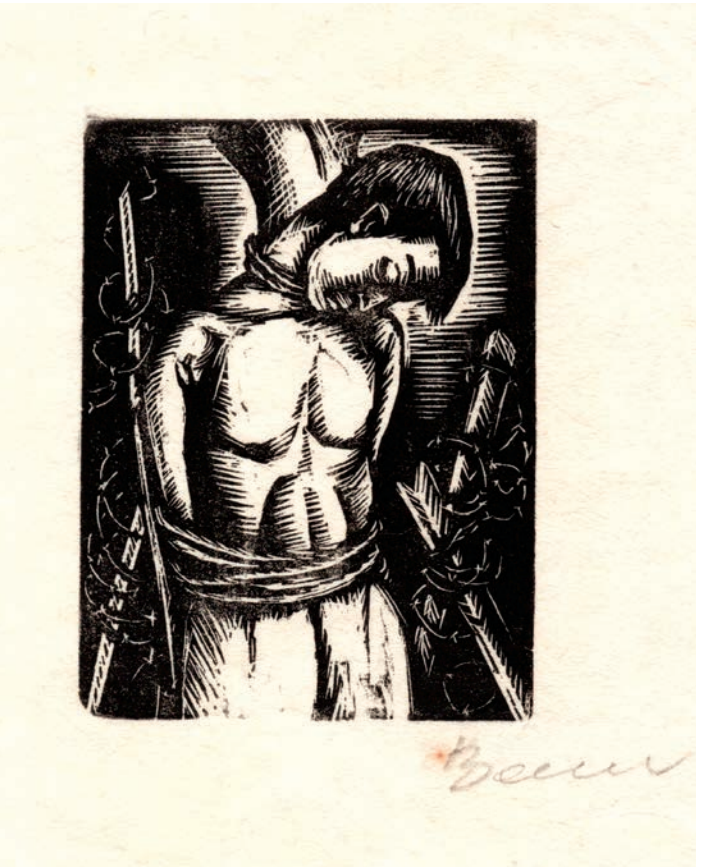

«...Ο κατάλογος των πολιτών εκ Ναυπακτίας, οι οποίοι καταδόθηκαν από το Τάγμα Ασφαλείας Ναυπάκτου στους Γερμανούς και εκτελέστηκαν το καλοκαίρι του 1944, όπως καταγράφονται αναλυτικά με ονοματεπώνυμο και χρονολογία εκτέλεσης στα αρχεία του Λάμπρου Τζαβέλα, αριθμεί περί τους 60 ανθρώπους, άνδρες, γυναίκες και νεαρά παιδιά. Ανάμεσά τους ένας Ναυπάκτιος και συνάμα Μεσολογγίτης, ο Βασίλης Μοσχανδρέου, ο οποίος δολοφονήθηκε και ετάφη κρυφά στο οικόπεδο Ιντζέ, την 22-7-44».

Γιάννης Ράπτης, *Συμβολή στην ιστορία της Ναυπακτίας - Γεγονότα περιόδου 1940-1950*, 2003

Βάσω Κατράκη
Εκτελεσμένος στην Κατοχή
Ξυλογραφία, 12 x 10 εκ., ενυπόγραφη

Βάσω Κατράκη
Αθήνα 1944, 1944
Ξυλογραφία σε ιαπωνικό χαρτί, 1/20, 63 x 35 εκ., ενυπόγραφη

ΑΘΗΝΑ-ΚΑΤΟΧΗ
ΣΧΕΔΙΑ ΤΟΥ Α. ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΥ

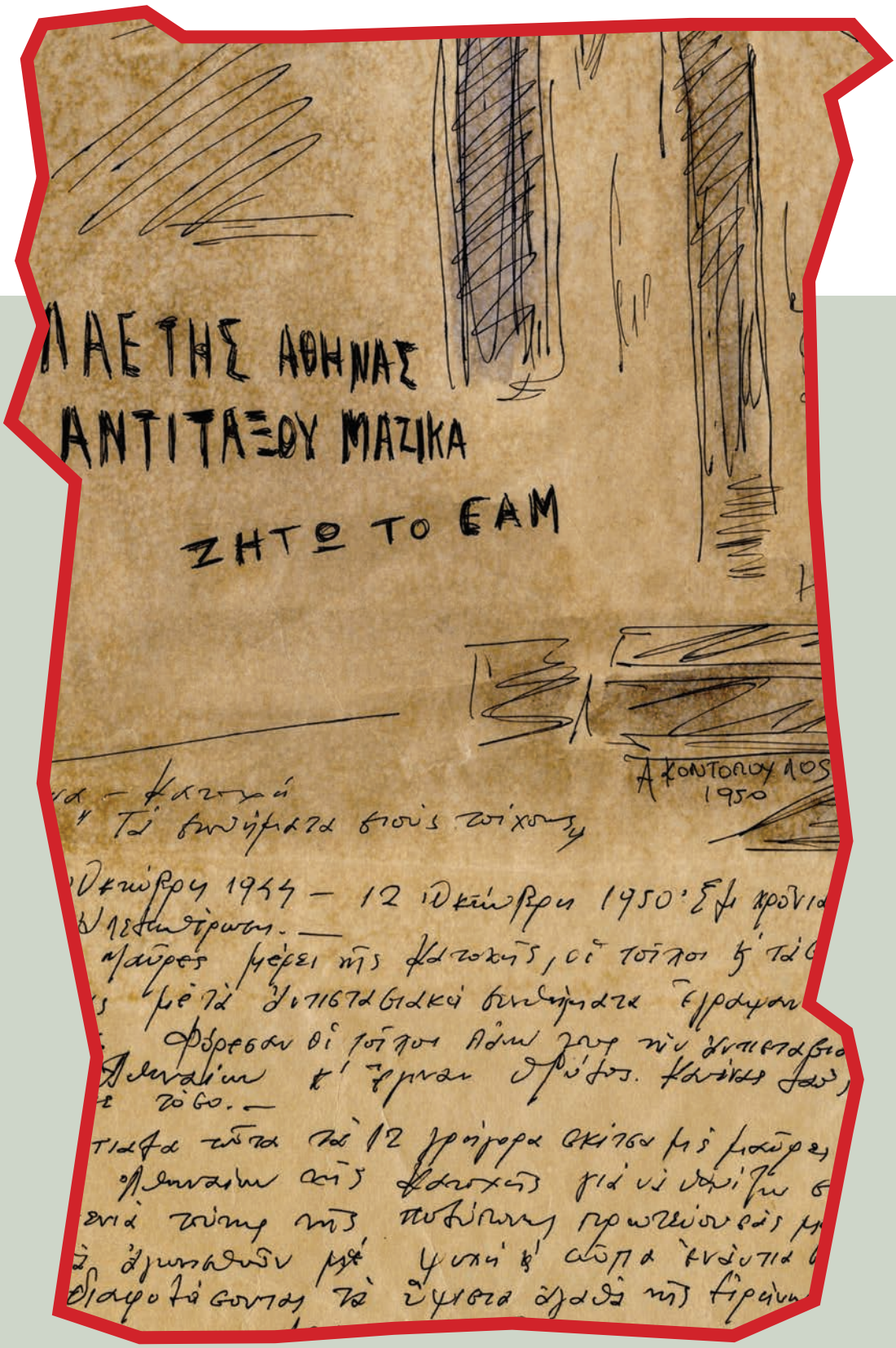
ΛΑΕ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ
ΑΝΤΙΤΑΞΟΥ ΜΑΖΙΚΑ
ΖΗΤΩ ΤΟ ΕΑΜ
Α. ΧΟΝΤΟΠΟΥΛΟΣ
1950

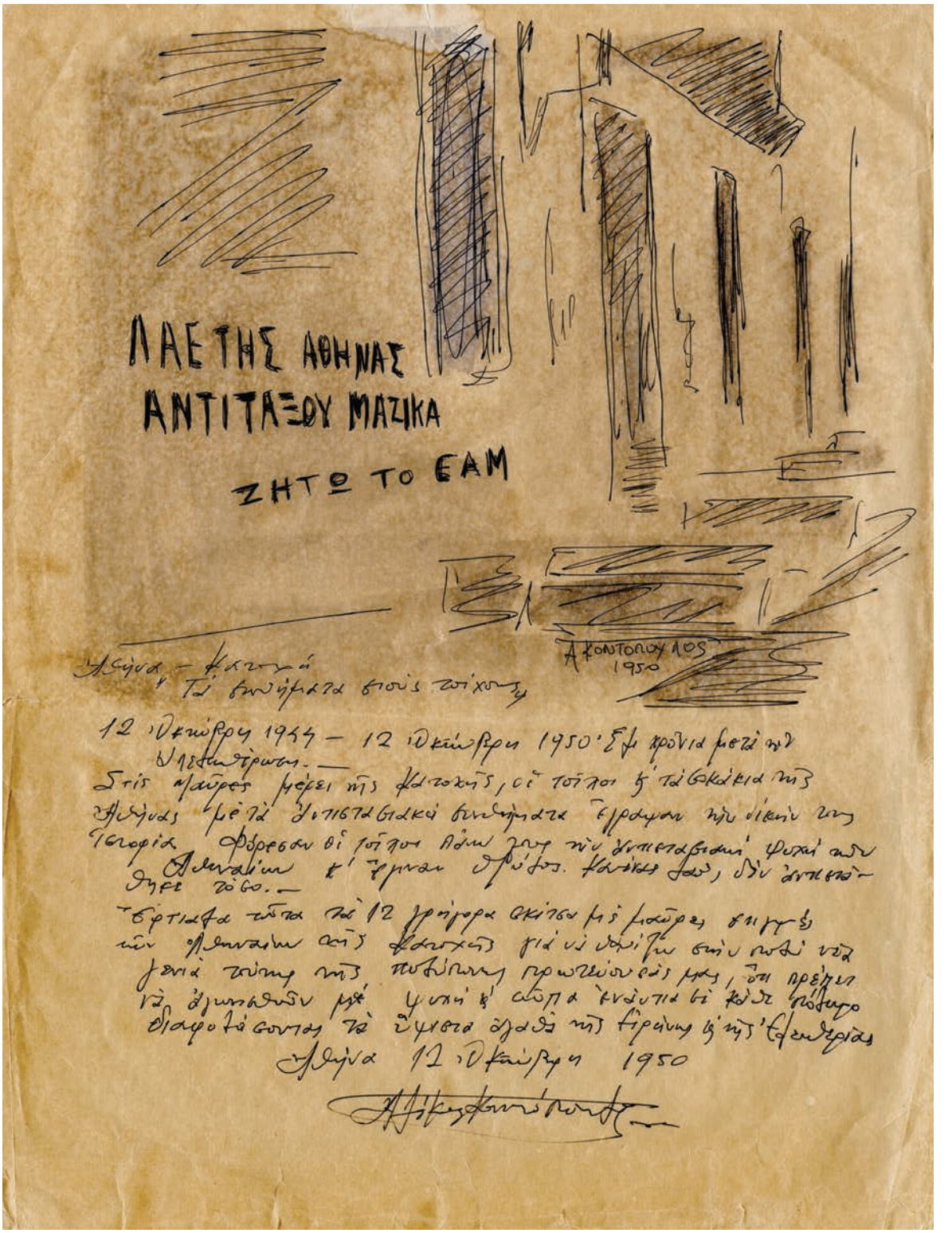

Αλέκος Κοντόπουλος
Τα συνθήματα στους τοίχους, 1950
Σχέδιο με μελάνι, 28 x 42 εκ., ενυπόγραφο

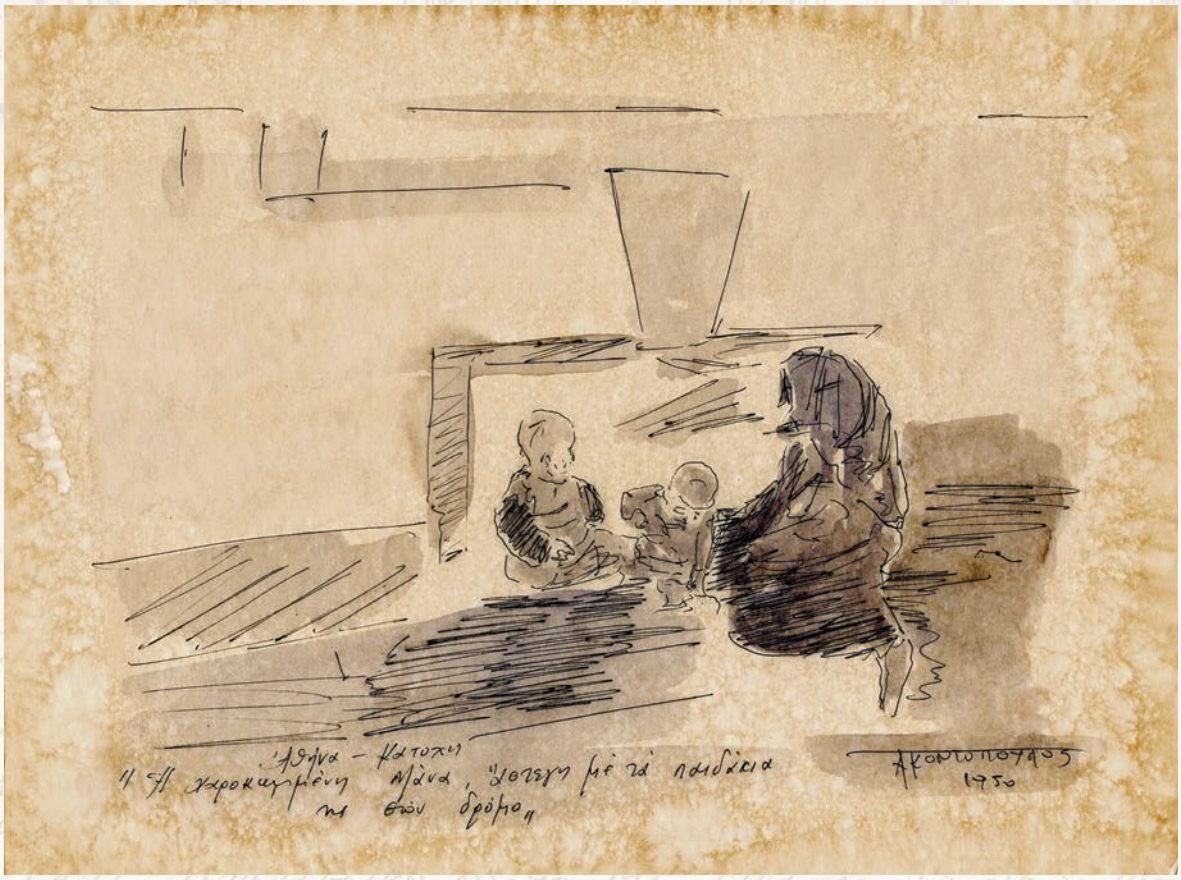

Αλέκος Κοντόπουλος
Η χαροκαμμένη μάνα, άστεγη με τα παιδάκια της στον δρόμο, 1950
Σχέδιο με μελάνι, 21 x 28 εκ., ενυπόγραφο

Αλέκος Κοντόπουλος
Άνθρωποι και πράγματα έγιναν ένα. Όπως μπορεί καθένας προσπαθεί να φύγει από την Αθήνα για να σωθεί από την πείνα, 1950
Σχέδιο με μελάνι, 21 x 28 εκ., ενυπόγραφο

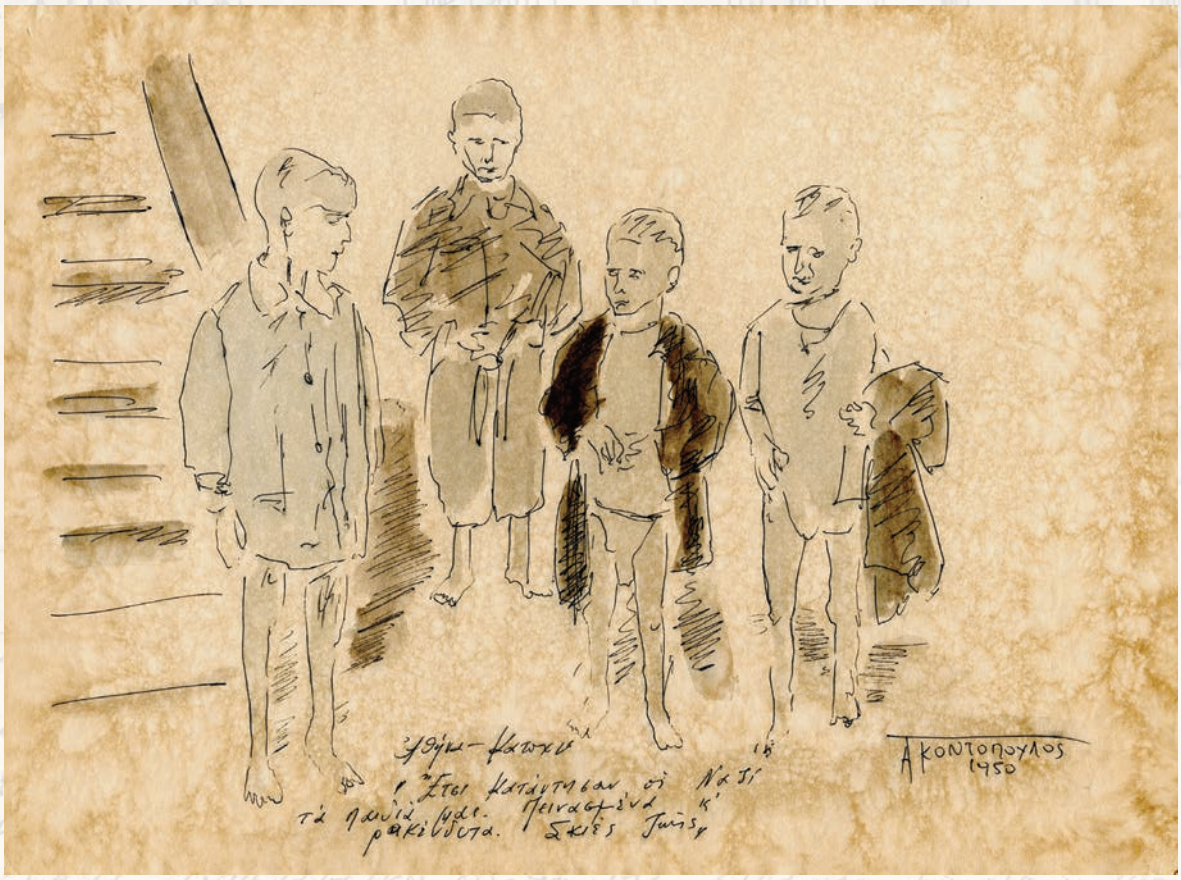

Αλέκος Κοντόπουλος
Έτσι κατάντησαν οι Ναζί τα παιδιά μας. Πεινασμένα και ρακένδυτα.
Σκιές ζωής, 1950
Σχέδιο με μελάνι, 21 x 28 εκ., ενυπόγραφο

Αλέκος Κοντόπουλος
Οι άνθρωποι με τα σακκίδια στους ώμους μήπως συναντήσουν κάτι για τροφή, 1950
Σχέδιο με μελάνι, 21 x 28 εκ., ενυπόγραφο

Αλέκος Κοντόπουλος
Κόσμος γύρω από τον φρεσκοπεθαμένο από την πείνα, 1950
Σχέδιο με μελάνι, 21 x 28 εκ., ενυπόγραφο

Αλέκος Κοντόπουλος
Οι Μαυραγορίτες που εκμεταλεύτηκαν την ανέχεια των Αθηναίων με τον χειρότερο τρόπο, 1950
Σχέδιο με μελάνι, 21 x 28 εκ., ενυπόγραφο

Αλέκος Κοντόπουλος
Τα πεινασμένα παιδιά αναζητούν κάτι για τροφή στα σκουπίδια, 1950
Σχέδιο με μελάνι, 21 x 28 εκ., ενυπόγραφο

Αλέκος Κοντόπουλος
Τα συσσίτια, 1950
Σχέδιο με μελάνι, 21 x 28 εκ., ενυπόγραφο

Αλέκος Κοντόπουλος
Σήμερα κάτι τρώει το κοριτσάκι. Αύριο;, 1950
Σχέδιο με μελάνι, 28 x 21 εκ., ενυπόγραφο

ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ

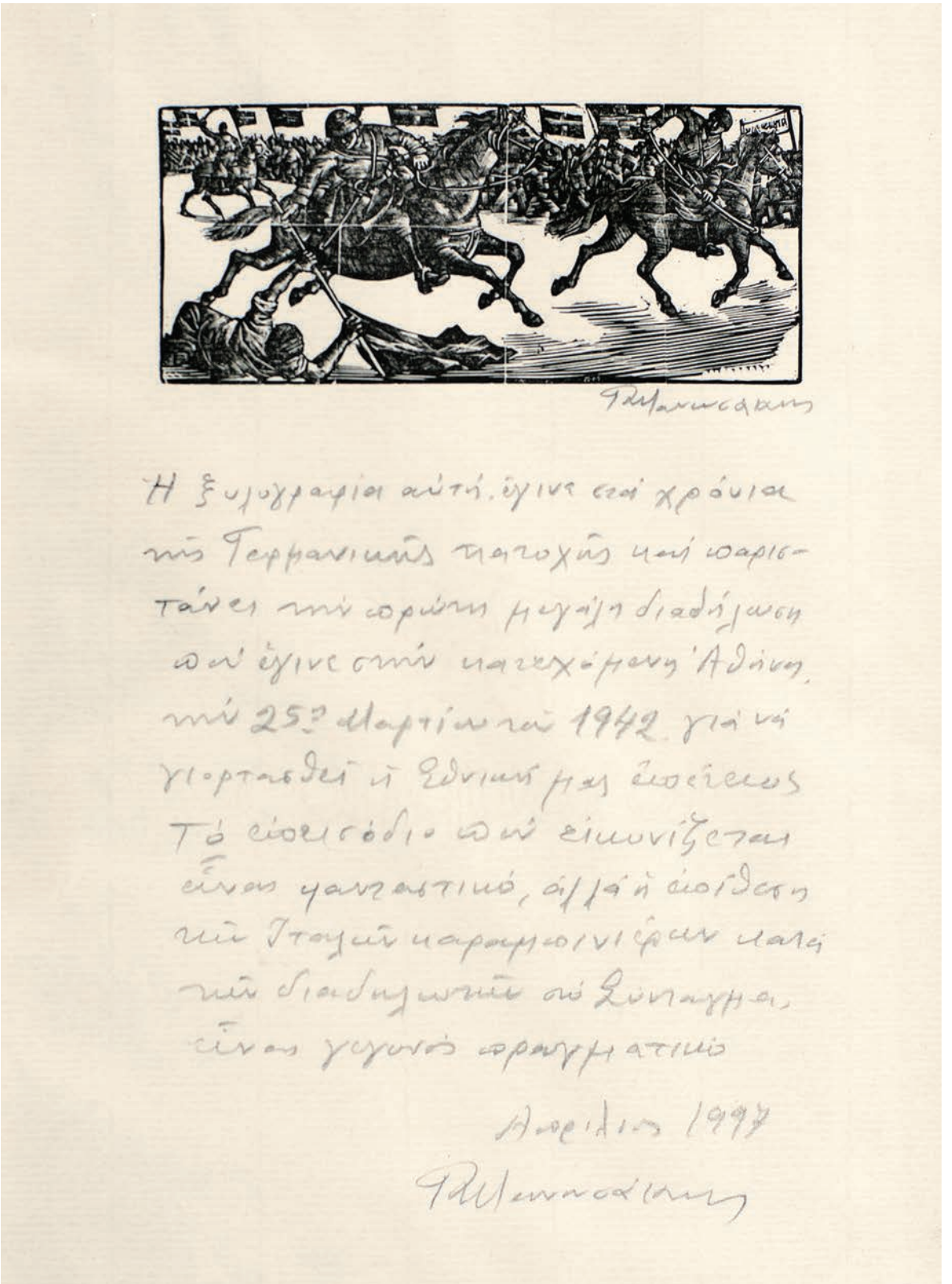

Η ξυλογραφία αὐτή, ἔγινε στά χρόνια τῆς Γερμανικῆς πατοχῆς καί παριστάνει τήν πρώτη μεγάλη διαδήλωση πού ἔγινε στήν κατεχόμενη Ἀθήνα, τήν 25ο Μαρτίου τοῦ 1942 γιά νά γιορτασθεῖ ἡ Ἐθνική μας ἐπέτειος. Τό ἐπεισόδιο πού εἰκονίζεται εἶναι κανταστικό, ἀλλά ἡ ἐπίθεση τῶν Ἰταλῶν καραμπινιέρων κατά τῶν διαδηλωτῶν σώ Ζυνταγμα, εἶναι γεγονός πραγματικό

Ἀπρίλιος 1997

Γ. Μανουσάκης

Γιώργος Μανουσάκης
Διαδήλωση στην Κατοχή
Ξυλογραφία σε όρθιο ξύλο, 28 x 19,5 εκ.

Εκτύπωση του 1997 σε φύλλο με ιδιόχειρο σημείωμα του καλλιτέχνη. Απεικονίζει την πρώτη μεγάλη διαδήλωση στην κατεχόμενη Αθήνα στις 25 Μαρτίου 1942 με αφορμή τον εορτασμό της εθνικής επετείου.

Κώστας Πλακωτάρης
Μάρτιος 1943, 1947
Ξυλογραφία, 14/17, περ. 44 x 32 εκ., ενυπόγραφη

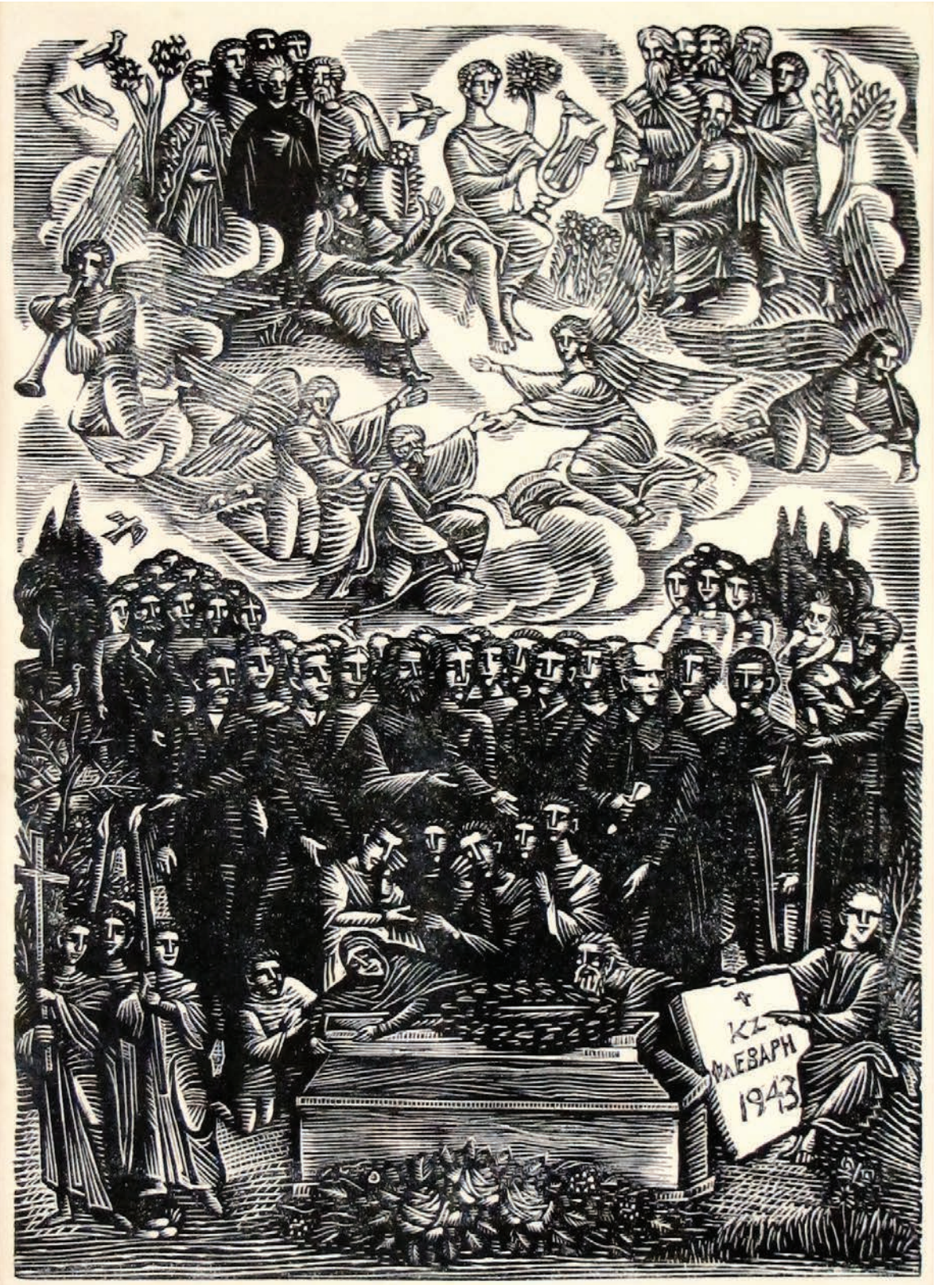

Σπύρος Βασιλείου
Η ταφή του Παλαμά
Ξυλογραφία, 25 x 16,5 εκ.

Ευθύμιος Παπαδημητρίου
Καλάβρυτα, Απ' τα κόκκαλα βγαλμένη των Ελλήνων τα ιερά, 1944
Ξυλογραφία σε όρθιο ξύλο, 34,5 x 24,5 εκ.

Τάκης Μάρθας
Καλάβρυτα
Σινική μελάνη, 19,5 x 25 εκ.

Κώστας Πλακωτάρης
Οι κατακτητές καίνε την Καισαριανή 1943, 1945
Ξυλογραφία, 13/50, 24,5 x 17 εκ.

Κώστας Πλακωτάρης
Πυρπόληση από τους κατακτητές του «Φιξ» (Νέος Κόσμος) 1943, 1945
Ξυλογραφία, 20/50, 24,7 x 17,2 εκ.

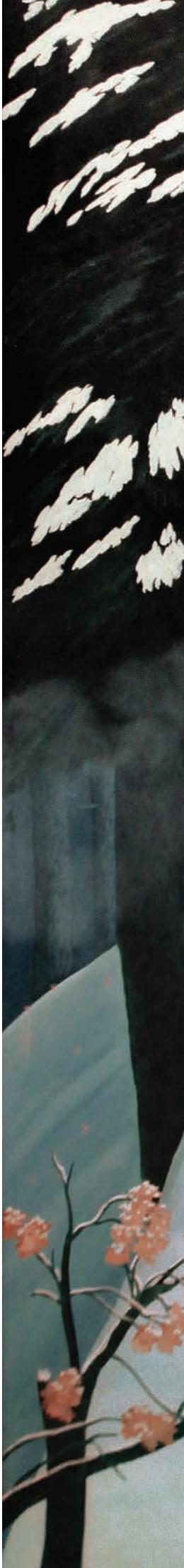

Χρήστος Καγκαράς
Βελούχι 1942, 1986
Λάδι σε καμβά, 190 x 150 εκ., ενυπόγραφο

ΕΛΑΣ
Βρέχει 1962.
Χρήσεως Καγιαρά 1986.

ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ

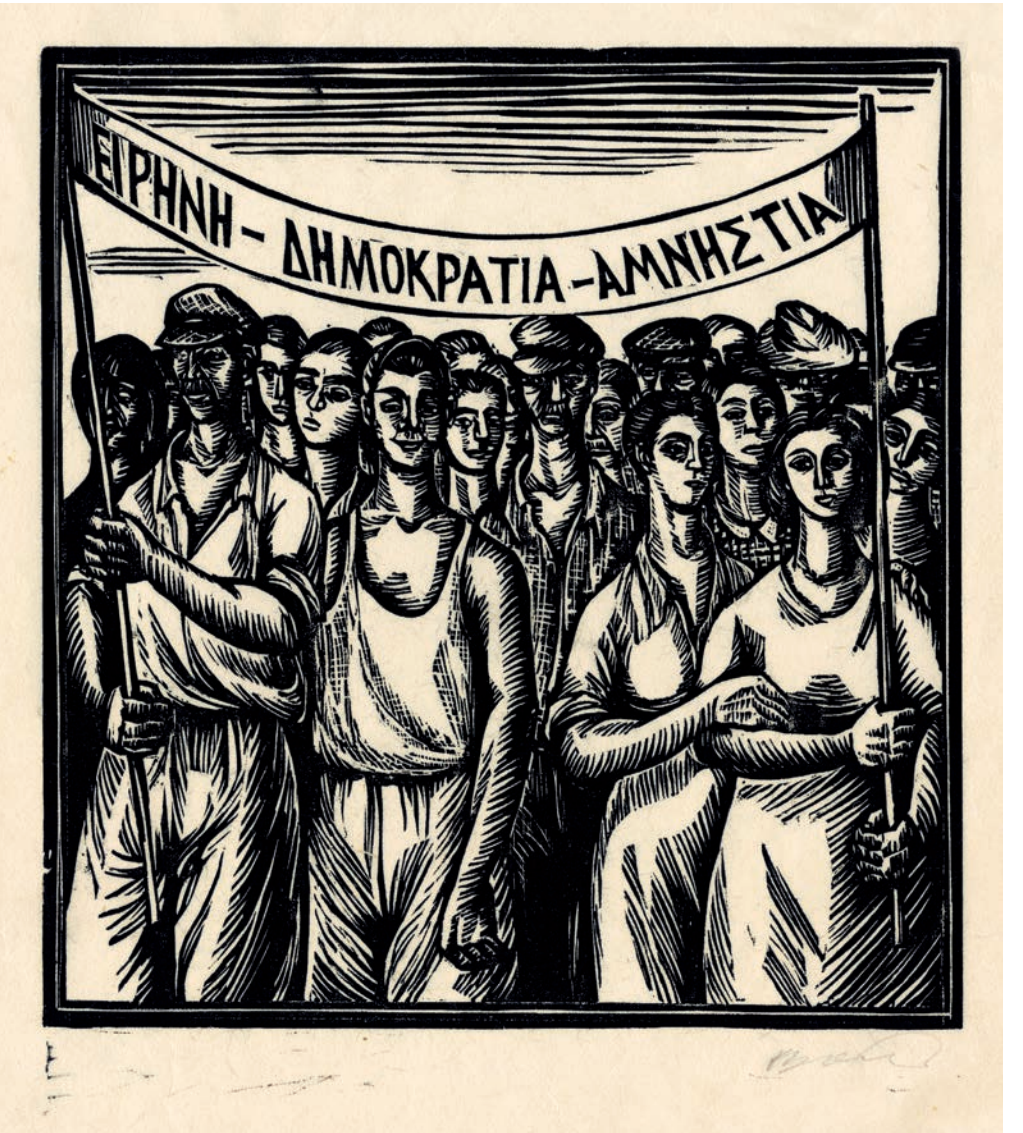

Βάσω Κατράκη
Ειρηνική Πορεία
Ξυλογραφία, 26 x 22,5 εκ., ενυπόγραφη

Βάσω Κατράκη
Απελευθέρωση της Αθήνας, 1945
Ξυλογραφία, 13 x 16 εκ., ενυπόγραφη

Σπύρος Βασιλείου
Η Λεφτεριά, 1942
Ξυλογραφία σε πλάγιο ξύλο, 5/45, 45 x 26,5 εκ., ενυπόγραφη

Βάσω Κατράκη
Μήνυμα
Ξυλογραφία, 15 x 22 εκ., ενυπόγραφη

Α. Τάσσος
Η απελευθέρωση της Αθήνας, 1982
Λιθογραφική επανεκτύπωση έγχρωμης ξυλογραφίας του 1945, 50 x 82 εκ., ενυπόγραφη

ΕΑΜ
ΚΚΕ
ΛΑΟΚΡΑΤΙΑ
ΛΑΟΚΡΑΤΙΑ
ΕΑΜ
ΚΑΙΣΑΡΙΑΝ
ΕΠΟΝ
ΕΠΟΝ
ΕΠΟΝ
ΕΠΟΝ
ΕΠΟΝ
ΕΠΟΝ
ΑΘΗΝΑΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΑ
ΛΕΥΚΩΜΑΤΑ

ΔΙΓΕΝΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΝΕΚΡΟΔΕΙΠΝΟΣ
(Ὦ Διόνυσε-Ἅδη, θεῖε μου παραστάτη!)
Καρτεβοῦσαν οἱ φίλοι μου, ν' ἀκούσουν
νέα φλογερὰ τραγούδια ν' ἀνατείλουν
στὰ χείλη μου, ὅπως ξέρανε ἀπὸ πάντα
τὴν ἀρτηρία τοῦ λόγου μου νὰ σφύζει
σὰν πύρινο ποτάμι, κι' ὅπως μ' εἶχαν
σὲ μακρυνὸ τραπέζι καλεσμένο,
ἔξω ἀπ' τὴ χώρα, σὲ μεγάλο δῶμα
μ' ἀνοιχτὰ τὰ παράθυρα σὲ κήπους
βαθιοὺς καὶ μ' ὅλα ἀπάνωθέ τους τἄστρα....

Σπύρος Βασιλείου
Ελληνικός νεκρόδειπνος, 1941
Τέμπερα, 35 x 50 εκ., ενυπόγραφη
Χειρόγραφο με εικονογράφηση και το ποίημα του Άγγελου Σικελιανού

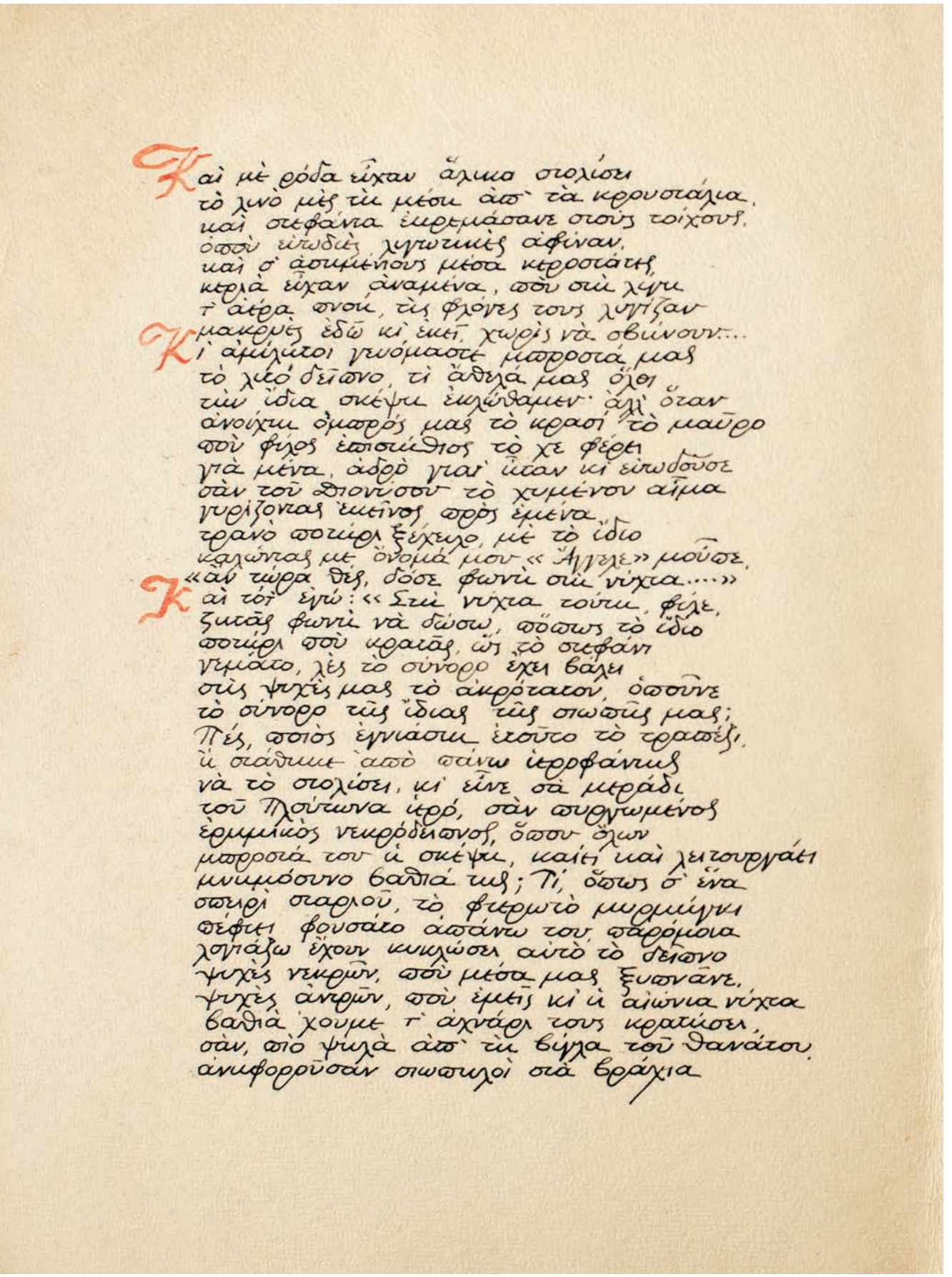

Καὶ μὲ ῥόδα εἶχαν ἄλλα στολίσει
τὸ χνὸ μὲς τὶς μέσες ἀπ' τὰ κρυστάλλια,
καὶ στεφάνια ἐμπρεμάσανε στοὺς τοίχους,
ὅσοὺ εἰκόνες χρυσοῦμες ἀφίναν,
καὶ σ' ἀσημένιους μέσα κηροστάτες,
κηρὰ εἶχαν ἀναμένα, ποὺ σὰν χρυσ
τ' ἀέρα σνοῦ, τὶς φλόγες τους χωρίζαν
μακρυὰ ἐδῶ κὶ ἐκεῖ, χωρὶς νὰ σβύνουν...
Κὶ ἀμίλητοι γνώμαστε μπροστά μας
τὸ λιτὸ δεῖπνο, τὶ ἄθελά μας ὅλοι
τὼν ἴδια σκέψη ἐκλώθαμεν· ἀλλ' ὅταν
ἀνοίχτη ὁμπρός μας τὸ κρασὶ τὸ μαῦρο
ποὺ φίλος ἐπισκέπτης τὸ χε φέρει
γιὰ μένα, ἀδρὸ γιαὶ ἴσαν κὶ εἰκωδοῦσε
σὰν τοῦ Διονύσου τὸ χυμένον αἷμα
γυρίζοντας ἐκεῖνος πρὸς ἐμένα,
τρανὸ ποτήρι ξέχειλο, μὲ τὸ ἴδιο
καλώντας με ὀνομά μου «Ἄγγελε» μοῦσε,
«ἂν τώρα θές, δόσε φωνὶ σὰν νύχια....»
Καὶ τότ' ἐγώ: «Στὶ νύχια τούτη, φίλε,
ζωτὰς φωνὶ νὰ δώσω, πόσως τὸ ἴδιο
ποτήρι σοῦ κρατᾶς, ὡς τὸ στεφάνι
νεμάτο, λὲς τὸ σύνορο ἔχει βάλει
στὶς ψυχὲς μας τὸ ἀκρότατον, ὁποῦνε
τὸ σύνορο τῆς ἴδιας τῆς σωστῆς μας;
Πές, ποιὸς ἐγνιάσει ἐτοῦτο τὸ τραπέζι,
ἢ σάλπιγκα ἀπὸ πάνω ἱερφάντης
νὰ τὸ στολίσει, κὶ εἶνε σὰ μεράδι
τοῦ Πλούτωνα ἱερό, σὰν πυργωμένος
ἑρμμήκος νεκρόδειπνος, ὅσον ὅλων
μπροστά του ἡ σκέψη, καὶ τὶ καὶ λειτουργάει
μνημόσυνο βαθιά τως; Τί, ὅπως σ' ἕνα
ποτὶρὶ σταρλοῦ, τὸ φτερωτὸ μυρμήγκι
πέφτει φουσάτο ἀπάνω του, πάρμοια
λυπᾶζω ἔχουν κυκλώσει αὐτὸ τὸ δεῖπνο
ψυχὲς νεκρῶν, ποὺ μέσα μας ξυπνᾶνε,
ψυχὲς ἀνθρῶν, ποὺ ἐμεῖς κὶ ἡ αἰώνια νύχτα
βαθιὰ χουμε τ' ἀχνάρι τους κρατήσει,
σὰν, πιὸ ψηλὰ ἀπ' τὴ βίγλα τοῦ θανάτου,
ἀνυφορροῦσαν πιωπυχοὶ στὰ βράχια

νὰ πιοῦν στοῦ θάρρους τὴν πηγή. μὰ κι' ἄλλες
παλιὲς ψυχὲς ἀρίθμητες, μὰ κι' ἄλλες
πολλὲς ψυχὲς τὴ νύχτα ὅπου γεμίζουν
— τί τώρα εἶν' πιότεροι οἱ νεκροὶ κι' ἀπ' ὅλους
τῆς γῆς τοὺς ζωντανούς — ποὺ ἀπὸ τὴ ζέστα
τῆς σιωπηλῆς καρδιᾶς μας τραβηγμένες.
καθὼς οἱ πεταλοῦδες ἀπ' τὶς φλόγες
τραβιῶνται τῶν κεριῶν, νὰ ξεκινᾶνε
τὶς νιώθω ἀπὸ παντοῦ, κι' ἀφήσετέ τις
νὰ φτάσουνε ὡς ἐδῶ, ν' ἀπλοχερήσουν
ἀόρατες σὲ τοῦτο τὸ τραπέζι
τοῦ Πλούτωνα, σ' αὐτὸ τὸν πυργωμένο
νεκρόδειπνον, ὦ φίλοι, ἀφήσετέ τις
νὰ ρθοῦν ἐδῶ σ' ἐμᾶς. νὰ γίνουμ' ἕνα....
κι' ἀπ' τὸ ποτήρι, φίλε, ποὺ μοῦ δίνεις
γεμάτο ὡς τὸ στεφάνι καὶ ποὺ ἂν σκύψω
τὴν ὄψη μου βαθιά του, ἀπ' ἄλλο κόσμο
λογιάζω πὼς τὴ βλέπω ἀντισταλμένη.
κι' ἀπ' τὸ κρασὶ ποὺ τόφερες γιὰ μένα.
γιατὶ εἶν' ἀδρόν, ὦ φίλε, κι' εὐωδάει
σὰν τοῦ Διονύσου τὸ χυμένον αἷμα
ἂς μεταλάβουμε ὅλοι, σάμπως μύστες
παλιοὶ ἀπ' τ' Ἀγαθοδαίμονα τὸ μέγα
τὸ κύπελλο, βαθιά σιωπὴ κρατώντας.
ὡς τὴ στιγμὴ (κι' ἂς μὴν ἀργήσει. ὦ φίλοι)
ποὺ θὰ μουγκρίσουν ἄξαφνα οἱ δυνάμεις
βαθιά μας τοῦ θεοῦ κι' ὁ μυκηθμός του
πιὸ ἀπὸ σεισμοῦ βοή, θὰ σκώσει ἀντάμα
φουσάτο ζωντανοὺς καὶ πεθαμένους
σὲ θεῖο γιουρούσι..... Κι' ὅσο γιὰ τὰ νέα
τὰ φλογερὰ ποὺ θέλατε τραγούδια
ν' ἀκοῦστε ἀπὸ τὰ χείλη μου θὰρτοῦνε
σὴν ὥρα τους κι' αὐτά.....»

Ἐτσ' εἶπα, κι' ὅλοι
σὰν ἔννοιωσαν καλὰ τὸ τί ζητοῦσα
κι' ἀπ' τὸ κρασὶ γεντήκανε, κι' ἀπ' ὅλους
στερνός, σὰν ὁ ἱερέας ποὺ καταλύει
τὸ δισκοπότηρο μὲς τ' ἄδυτο, ἤπια
κι' ἐγὼ ὡς τὴν ὕστερη τὴ στάλα, μόνοι
τὸ βῆμα μας τραβήξαμεν ἀγάλι,

Σπύρος Βασιλείου
Ελληνικός νεκρόδειπνος, 1941

— ἐνῶ ἕνα-ἕνα τὰ κερλὰ σβυνόνταν —
πρὸς τ' ἀνοιχτὰ παράθυρα, ὅπου μαῦρος
ἔναστρος τώρα ὠκεανὸς ἡ νύχτα
βουβοὺς μᾶς κράταε μέσα στὸν παλμότης....
Μὰ στὰ σκοτάδια μέσα, κι ἂν κανένας
πιὰ δὲ μιλοῦσε, ἀπὸ βαθιά μας ὅλων
πρὸς τὸ ζόφο καὶ τ' ἄστρα ἀνυφοροῦσε,
μιὰν ἴδια εὐχὴ καὶ γνώμη: «Εἰσάκουσέ μας!
Ὦ Διόνυσε-Ἅδη, θεῖε μας παρασιάτη,
συγκράτα τὶς καρδιές μας, μὲ τὸ μαῦρο
τοῦ πόνου σου κρασί, δυνάμωνέ τις.
προφύλαξέ τις ἄγγιχτες. γιὰ κείνη
τὴν ὥρα, τ' ἀνεπάντεχα, ἡ κραυγή σου,
πιὸ ἀπὸ σεισμοῦ βοή, θὰ μᾶς συκώσει
μὲ τοὺς νεκροὺς μαζί, στὸ θεῖο γιουρούσι!»

Ἄγγελος Σικελιανὸς

Καὶ ἐσυνέβηκε αὐτὲς τὲς ἡμέρες ὅπου
οἱ Τοῦρκοι ἐπολιορκοῦσαν τὸ Μεσολόγγι· ὦ
συχνὰ ὁλημερνῆς ὦ κάποτε ὁλονυχτῆς ἔ-
τρεμε ἡ Ζάκυνθος ἀπὸ τὸ κανόνισμα τὸ
πολύ· ὦ κάποιες γυναῖκες μεσολογγίτι-
σες ἐπερπατοῦσαν τριγύρου γυρεύοντας γιὰ

Σπύρος Βασιλείου
[Η Γυναίκα της Ζάκυθος], 1941
Τέμπερα, 8/10, 35 x 50 εκ., ενυπόγραφη
Χειρόγραφο με εικονογράφηση και μέρος του ποιήματος του Διονυσίου Σολωμού

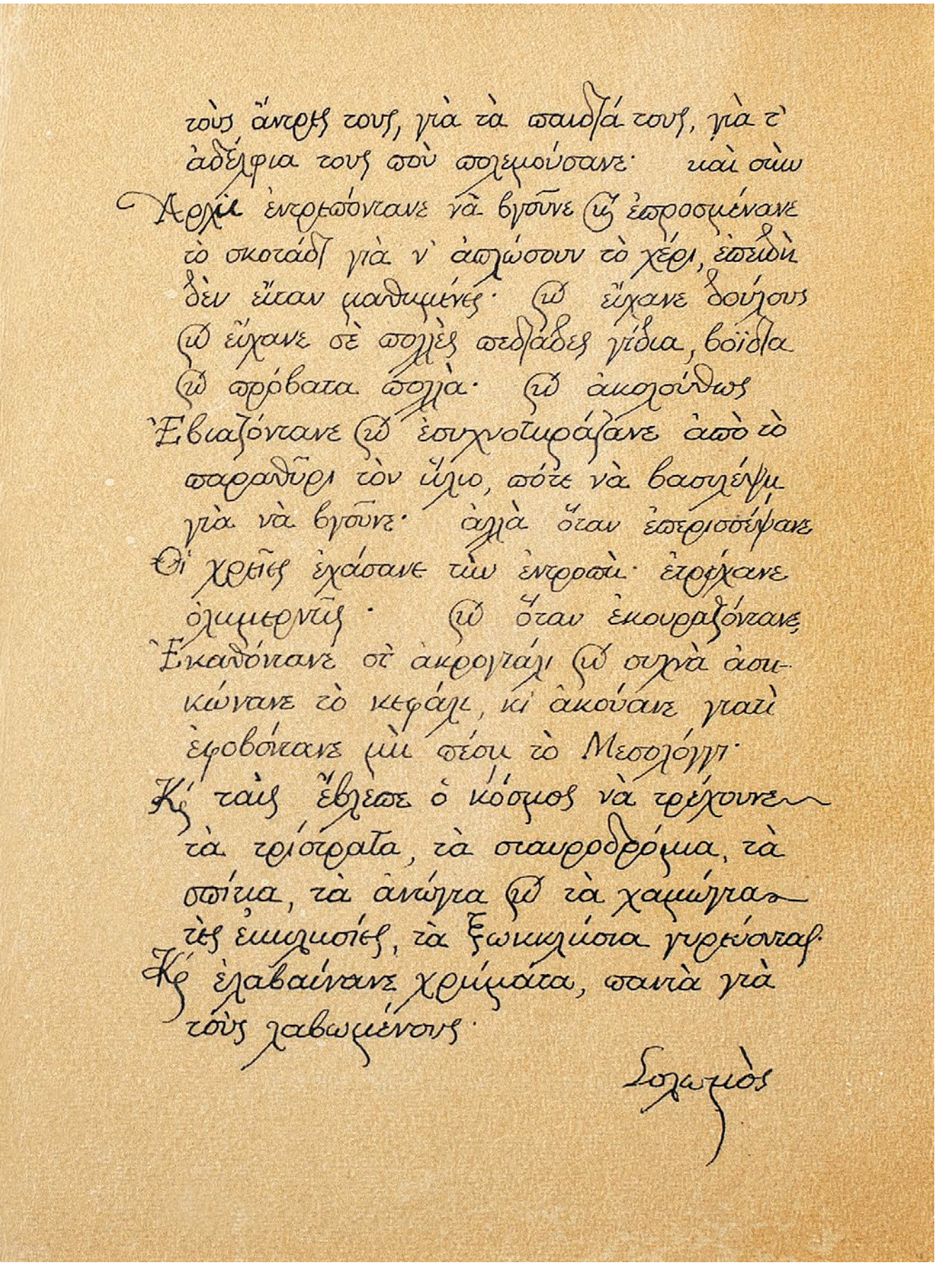
τοὺς ἄντρες τους, γιὰ τὰ παιδιά τους, γιὰ τ'
ἀδέλφια τους πού πολεμούσανε· καὶ σὺν
Ἀρχὶ ἐντρεπόντανε νὰ βγοῦνε ὦ ἐπροσμένανε
τὸ σκοτάδι γιὰ ν' ἀπλώσουν τὸ χέρι, ἐπειδὴ
δὲν εἶταν μαθημένες· ὦ εἴχανε δούλους
ὦ εἴχανε σὲ πολλὲς πεδιάδες γίδια, βοΐδια
ὦ πρόβατα πολλά· ὦ ἀκολούθως
Ἐβιαζόντανε ὦ ἐσυχνοτυράζανε ἀπὸ τὸ
παραθῦρι τὸν ἥλιο, πότε νὰ βασιλέψῃ
γιὰ νὰ βγοῦνε· ἀλλὰ ὅταν ἐπερισσέψανε
Οἱ χρεῖες ἐχάσανε τὴν ἐντροπὴ· ἐτρέχανε
ὁλημερνῆς· ὦ ὅταν ἐκουραζόντανε,
Ἐκαθόντανε σ' ἀκρογιάλι ὦ συχνὰ ἀσυ-
κώνανε τὸ κεφάλι, κι' ἀκούανε γιατὶ
ἐφοβόντανε μὴ πέσῃ τὸ Μεσολόγγι·
Κ' ταῖς ἔβλεπε ὁ κόσμος νὰ τρέχουνε
τὰ τρίστρατα, τὰ σταυροδρόμια, τὰ
σπίτια, τὰ ἀνώγια ὦ τὰ χαμώγια
τὲς ἐκκλησίες, τὰ ξωκκλήσια γυρεύοντας·
Κ' ἐλαβαίνανε χρήματα, παντὰ γιὰ
τοὺς λαβωμένους·

Σολωμὸς

Γιώργος Βελισσαρίδης
Θέλετε δέντρα ανθήσετε ..., 1942
Ξυλογραφία, (διαστάσεις φύλλου) 17,5 x 24 εκ.

Γιώργος Βελισσαρίδης
Θέλετε δέντρα ανθήσετε ..., 1942
Ξυλογραφία, (διαστάσεις φύλλου) 17,5 x 24 εκ.

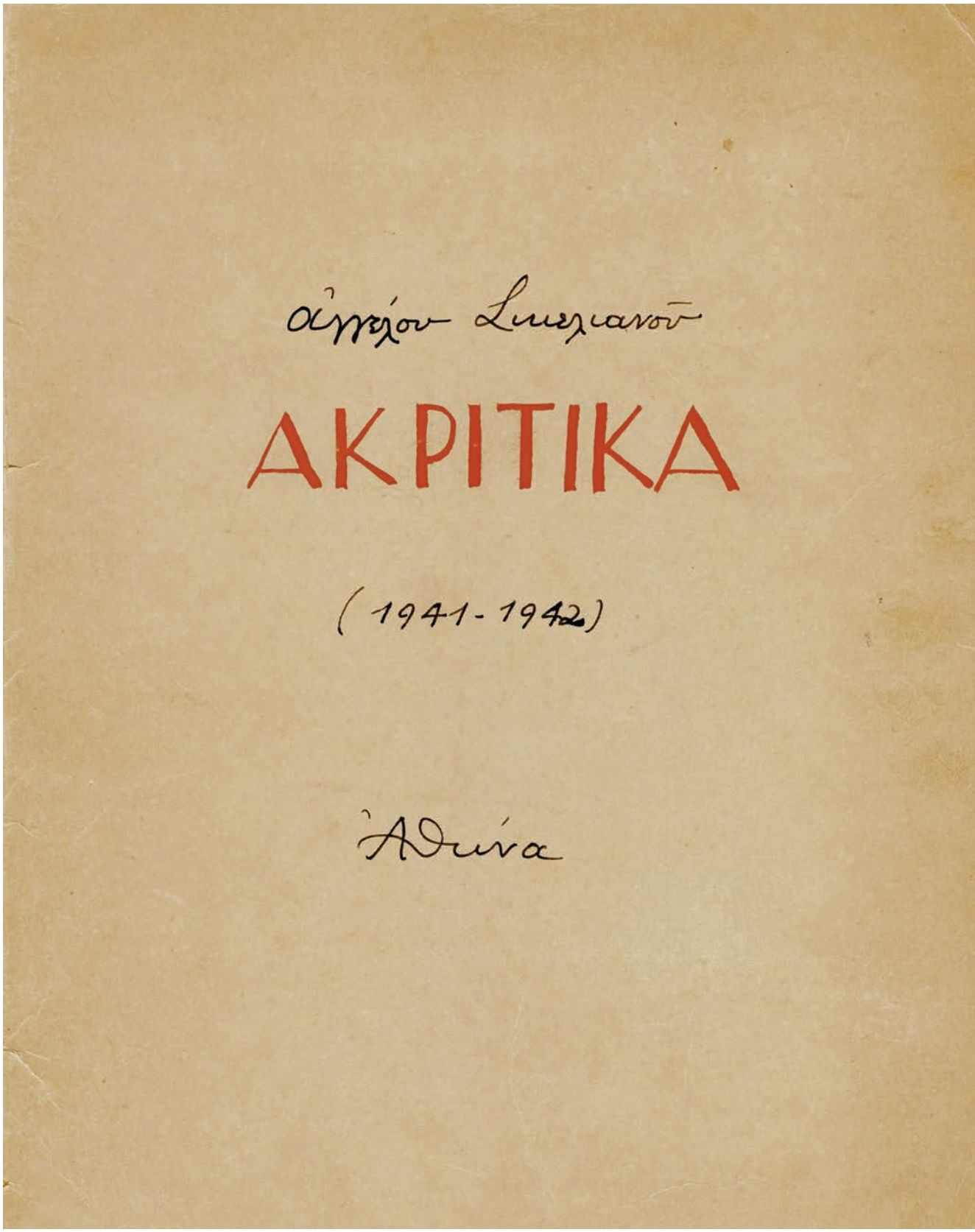

Άγγελος Σικελιανός
Ακριτικά (1941-1942), Εκδόσεις *Εργαστήρι*, Αθήνα 1942, [σ. 36]
64/100, 27 x 22 εκ.

Χειρόγραφο βιβλίο εικονογραφημένο με ξυλογραφίες του Σπύρου Βασιλείου.
Κυκλοφόρησε σε 100 αντίτυπα αριθμημένα και υπογεγραμμένα από τον ποιητή.

"Αμεγος Εικεγιανός

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ

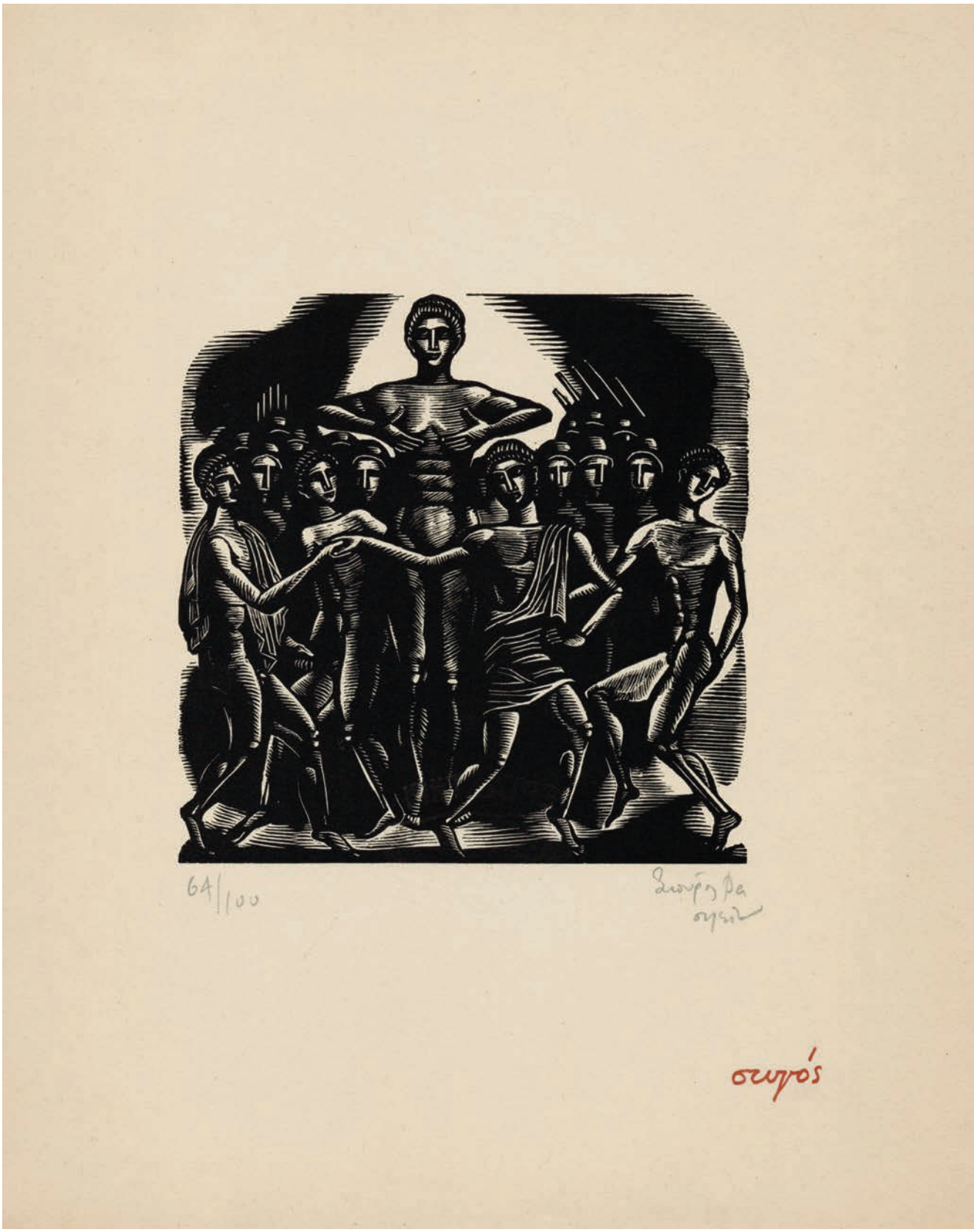

Άγγελος Σικελιανός
Ακριτικά (1941-1942)

64/100

ΔΙΟΝΥΣΟΣ ΕΠΙ ΛΙΚΝΩΙ

Νύχτα μεγάλη, νύχτα μάννα μὲς στῶν αἰώνων
τίς νύχτες, νύχτα κοίντα τῶν Τιτάνων
βρεφῶν, π' ἀπόψε ρίχνεις κι' ὅλο ρίχνεις
τὸ χιόνι ζου γοργό, πυκνόν, ἀναμεσό μου
κι' ἀνάμεσα τοῦ κόσμου, κλείνοντάς με
μονάχο στὴν ἀπάτητη σκοπιά μου
(ὄρθιο κυβούρι, ποὺ μὲ μέλη παγωμένα
βιγλίζω ἀκοίμητος τὰ σύνορα τοῦ χρόνου)

ζ'

ΙΣ.ΧΣ

ΑΓΡΑΦΟΝ

Ἐπορχωροῦσαν ἔξω ἀπὸ τὰ τείχη
τῆς Σιών, ὁ ψιμοῦς καὶ οἱ μαθητές του
σάν, χίλιο ἀκόμα πρὶν νὰ γίνει ὁ ἴλιγγος,
ζυγώσανε, ἀνεπάντεχα, στὸν τόπο
ποὺ ἤ πόχει ἔρθει χρόνια τὰ σιωπόπιδια,
καμμένα ἀρρώστων στρώματα, ἀποφόρια,
σπασμένα ἀγγειά, ἀποφίμματα, ξεσκίδια....
Κι' ἐκεῖ, στὸν πιὸ ψηλὸ σωρὸ ἀπάνω,
πρισμένο, μὲ τὰ σύγλια γυρισμένα
στὸν οὐρανό, ἕνοῃ σκύλου τὸ ψοφίμι
ποὺ, ὥῃ ξαφνικά, ἀκούσανε τὰ κοράκια
ποὺ τὸ σκεπάζαν, πάτημα, τὸ ἄφτιαν,
μιὰ τέτοια ὀσμὴν ἀνάδωκε, ὅπου ὄρι
σὰ μ' ἕνα βῆμα, οἱ μαθητές, κρατήνταῃ
σὰν φύλα τοῃ τὴν πνοή, πισοδρομήσαν....
Μὰ ὁ ψιμοῦς, μονάχος πρχωρήνταῃ
πρὸῃ τὸ σωρὸ γαχίνια, κοντοστάθη
καὶ τὸ ψοφίμι κοίταξε ἔτσι πάνω
δὲν ἐμπορεῖνε μαθητής καὶ τοῦτον
ἀπὸ μακρά: «Ραββί, δὲ κιθέρι τάχα
τὶ φοβερὴν ὀσμὴ καὶ σέκετο ἔτσι;»

Κι' αὐτός, χωρὶς νὰ στρέψει τὸ κεφάλι
ἀπ' τὸ σημεῖο ποὺ κοίταξε, ἀποκρίθη.
«Κὶ φοβερὴν ὀσμήν, ἐκεῖνοῃ πόχει
καθάρια ἀνάσα καὶ σὰν χώρα μέσα
τὴν ἀνασαίνει, ὅθ' ἤρθαμε.... μὰ τώρα
αὐτὸ ποὺ βγαίνει ἀπ' τὶ φορὰ θαμάζω
μὲ τὴν ψυχή μου ὅλάκερη.... Κοιτάχτε
πῶῃ χάμωσαν τὰ δόντια αὐτοῦ τοῦ σκύλου
στὸν ἥλιο, ὥῃ τὸ χαλάζι, ὡσὰν τὸ κρύνο,
πέρα ἀπ' τὶ σάρκη, ὑπόσκεσι μεγάλη,
ἀντιβγῆκε τοῦ Θείαιον ἀστραπὶ κι' ἐμπίδα!»
Ἔτσ' εἶπ' ἐκεῖνοῃ, κι' ἔτε νιώσαν ἢ ὄχι
τὰ λόγια τοῦτα οἱ μαθητές, ἀντάμα,
σὰν ἐκινήθη ἀκροίνθισαν καὶ πάλι
τὸ σκοπιμό του δρόμο....
Καὶ νὰ τώρα
βέβαια σιγνός, τὸ νοῦ μου, πῶῃ σὲ κείνα
Κύριε, τὰ λόγια Σου γυρίζω κι' ὅλοῃ
μὲ σέβη, σέβομαι μεγάλα Σου: Ἄ, δῶσε,
δόῃ καὶ σὲ μένα, Κύριε, ἐνῶ βαδίζω
ὁρόνα ὥῃ ἔξω ἀπ' τῆς Σιὼν τὴν πόρτα,
κι' ἀπὸ τὶ μὰ τῆς γῆς σὴν ἄκρη ἄκρη,
ὅλα εἶνε ὀμίαια, κι' ὅλα εἶνε σκυνόιδια,
κι' ὅλα εἶνε πτώματα ἄνθρωπα, ποὺ πνίγουν
τὶ θεία πνοὴ τ' ἀνασασμοῦ, ἤ σὰν χώρα,
εἴτ' ὄξω ἀπὸ τὶ χώρα, Κύριε, δόῃ μου
μὲῃ σὰν φρικὴν ὀσμὴν ὅποὺ διαβαίνω,
γιὰ μιὰ στιγμὴ, τὴν ἄγια Σου γαχίνα,
νὰ σταματήσω ἀτάραχοῃ σὰν μέσα
ἀπ' τὰ ψοφίμια καὶ ν' ἀδράξω κάπου
καὶ σὰν δική μου τὴ ματιὰν ἐν' ἄσπρο
σημάδι, ὥῃ τὸ χαλάζι, ὡσαν τὸ κρύνο,
κάτι νὰ χάμψει ξάφνου καὶ βαθειά μου,
ἔξω ἀπ' τὶ σάρκη, τώρα ἀπὸ τὶ σάρκη
τοῦ κόσμου, ὡσὰν τὰ δόντια αὐτοῦ τοῦ σκύλου

Άγγελος Σικελιανός
Ακριτικά (1941-1942)

γεμάτο, χέρι τὸ σύπερο ἔχει βάλει
σὲ ψυχὲς μας τὸ ἀμφίταστον, ὅποῦνε
τὸ σύπερο τῆς ἴδιας τῆς σωστῆς μας;
Πές, ποιός ἐρνάσει ἐτοῦτο τὸ τραπέζι,
τὶ σέλδωνε ἀπὸ πάνω ἱερφάντης
νὰ τὸ σεσίσει, νὶ' εἶνε σὰ μεράδι
τοῦ Πρόπωνα ἱερό, σὰν πυρεγμένος
ἐρημίτης νεκρόδεπνος, ὅπου ὅλον
μπορεστὰ τοῦ τὶ σέλφι, κλαίει καὶ χιουρνάει
μνημόσυνο βαθειά τῆς; Τί, ὅπως σ' ἕνα
σπηρὶ σκαρμοῦ, τὸ φτερωτὸ μυρμήγκι
πέφτει φουσάτο ἀπάνω του, πυρρόμοια,
χορτάφω, ἔχουν κυκλώσει αὐτὸ τὸ δεῖπνο
ψυχὲς νεκρῶν, ποὺ μέσα μας ξυπνᾶνε,
ψυχὲς ἀντρῶν, ποὺ ἐμεῖς νὶ' τὶ αἰώνια νύχτα
βαθειὰ χωμὲ τ' ἀχνάρι τους κρατεῖσι
σὰν, πιὸ ψυχὰ ἀπ' τὶ βίγκα τοῦ θανάτου,
ἀνυφορῦσαν σωστοῦσι στὰ βράχια
νὰ ποῦν στοῦ θάρρους τῶν πυρί, μὰ νὶ' ἄλλες
πολλὲς ψυχὲς ἀρίθμητες, μὰ νὶ' ἄλλες
πολλὲς ψυχὲς τὶ νύχτα ὅπου γεμίζουν
—τὶ τώρα εἶν' πιόπερι οἱ νεκροὶ νὶ' ἀπ' ὅλους

σε'

τῆς γῆς τοὺς ζωντανοὺς-ποὺ ἀπὸ τὶ ζέστα
τῆς σωστῆς καρδιᾶς μας τραβιγμένες,
καθὼς οἱ πεταλοῦδες ἀπ' τὶς φλόγες
τραβιῶνται τῶν νερῶν, νὰ ξεμανᾶνε
τὶς νιῶθω ἀπὸ πάντοῦ, νὶ' ἀφίσετε τὶς
νὰ φτάσανε ὡς ἐδῶ, ν' ἀπορφερίσουν
ἀόρατες οἱ τοῦτο τὸ τραπέζι!
τοῦ Πρόπωνα, σ' αὐτὸ τὸν πυρεγμένο
νεκρόδεπνον, ὦ φίλοι, ἀφίσετὲ τὶς
νὰ ἐλθοῦν ἐδῶ σ' ἐμᾶς νὰ γίνουν ἕνα....
Κ' ἀπ' τὸ ποτίρι, φίλε, ποὺ μοῦ δίνεις
γεμάτο ὡς τὸ στεφάνι καὶ ποὺ ἄν πιόψω
τὶν ὄψη μου βαθειὰ του, ἀπ' ἄλλο κόσμο
χορτάφω πολὺ τὶ βλέπω ἀντισαλεύνε,
νὶ' ἀπ' τὸ κρασὶ ποὺ τὸ φερε γράμενα
γραμ' ἕν' ἄδρον, ὦ φίλε, νὶ' ἐνδυάζει
σὰν τοῦ-δεσπόσουν τὸ χριστνον αἷμα,
ἄς μεταλάβουμε ὅλοι, σάμπως μύστες
παλιοὶ ἀπ' τ' Ἀγαθοδαίμονα τὸ μέγα
τὸ κύπελλο, βαθειὰ σωπὶ κρατώνταις
ὡς τὶ σιγμὴ, (νὶ' ἄς μὴν ἀργήσει, ὦ φίλοι)
—ποὺ θὰ μουγκρίσουν ἄξαφνα οἱ δυνάμεις

βαθειὰ μας τοῦ θεοῦ, νὶ' ὁ μυκιθμός του
πιὸ ἀπὸ σεισμοῦ βοῦ, θὰ σκώσει ἀντάμα
φουσάτο, ζωντανοὺς καὶ πεθαμένους,
σὲ θεῖο γουρούσι... Κὶ ὅσο γιὰ τὰ νέα,
τὰ φλογερὰ ποὺ θέλατε τραγούδια
ν' ἀκούσετε ἀπὸ τὰ χείλη μου θαρεῖνε
σὲν ὥρα τους νὶ' αὐτά ----//
"Ετσ' εἶπα, νὶ' ὅλοι
σὰν ἔννοωσαν καλὰ τὸ τὶ ζητοῦσα.
Κὶ ἀπ' τὸ κρασὶ γεύτηκαν νὶ' ἀπ' ὅλους
σερνό, σὰν ὁ ἱερέας ποὺ καταλύει
τὸ διοικοῦσερο μὲ τ' ἄδυτο, ἴσια
νὶ' ἐγὼ ὡς τὶν ὕστερη τὶ σάλα, μόνοι
τὸ βῆμα μας τραβήξαμεν ἀργά,
—ἐνῶ ἕνα-ἕνα τὰ ἱερὰ σβινόνταν—
πρὸς τ' ἀνοιχτὰ παράθυρα, ὅπου μαῦρος
ἑωαστερὸς τώρα ἀπλεκανοῦ ἡ νύχτα,
βουβοῦ μαῦρ κρέατ μέσα σὰν πασμὸ τῆς....
Μὰ στὰ σπαράδια μέσα, νὶ' ἄν κοιτάξαμε
πιὰ δὲ μισοῦσε, ἀπὸ βαθειὰ μας ὄμν
πρὸς τὸ ζόφο καὶ τ' ἄστρα ἀνυφορούσε—
μιὰν ἴδια εἰχὶ καὶ γνώμη:// Εἰσάκουσέ μας,

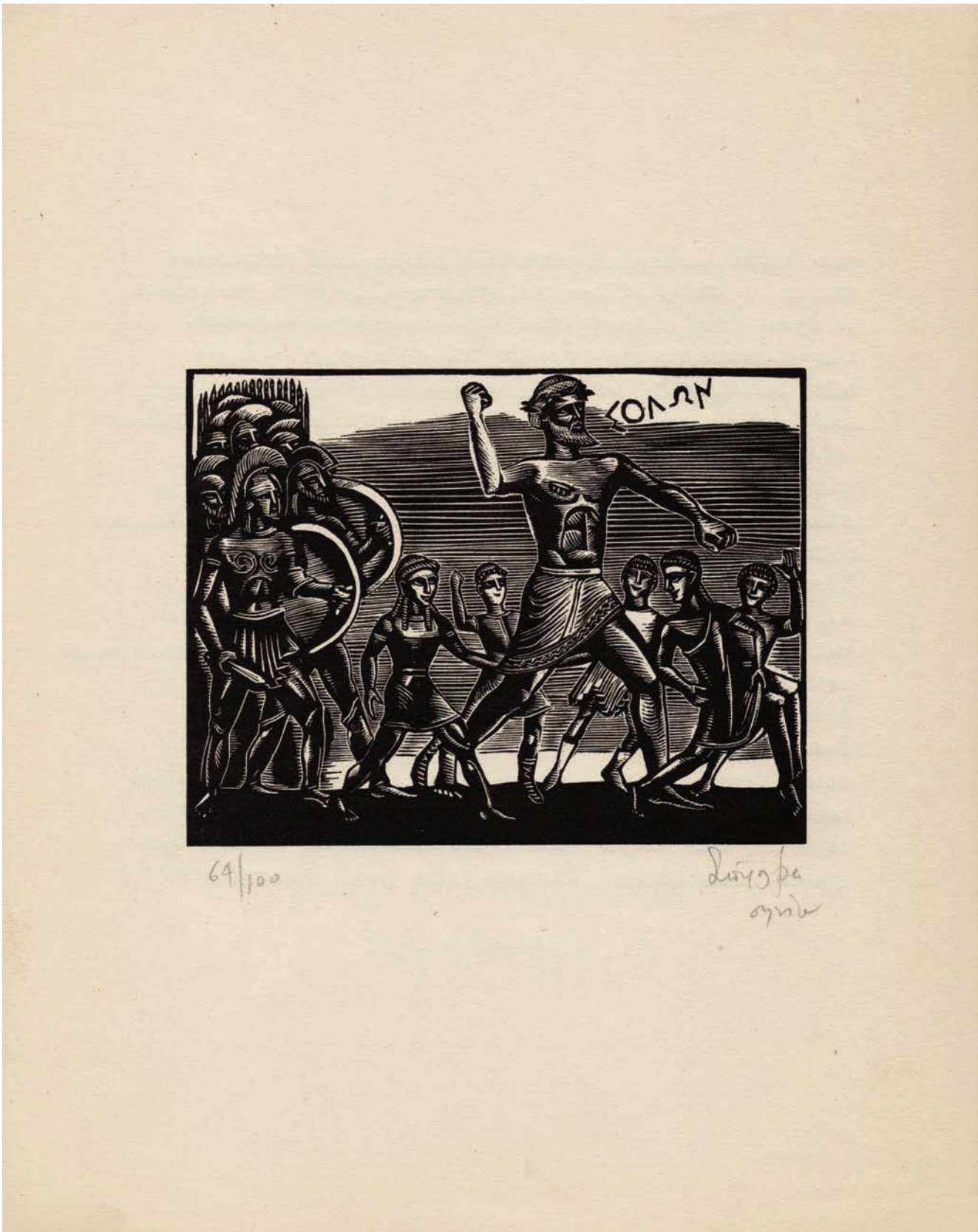

Άγγελος Σικελιανός
Ακριτικά (1941-1942)

ΣΟΛΩΝΟΣ ΑΠΟΛΟΓΟΣ

„Γιγνώσκω καὶ μοι φρενὸς ἔνδοθεν
ἄλγεα κεῖται, πρεσβυτάτην ἐσο-
ρῶν γαῖαν Ἰαονίας καινομένην"
(Ἐλεγεία Σόλωνος ἐν Ἀριστ. Ἀθη-
ναίων Πολιτεία V)

(Ὁ Σόλων γέροντας, θυμᾶται τὸν καιρὸ ὁπὸν ὑποκρίθη τὸν
τρελλὸ γιὰ νὰ παρορμήσῃ τοὺς Ἀθηναίους ν' ἀναματαλάβουνε
τὴ Σαλαμίνα, νοσταλγεῖ τὴν ὥρα αὐτή, καὶ μονάχος τοῦ λέει.)

„Σὰ βγῆκα κισσοστέφανος,
σὺ μέσι ἀπὸ τὸ δρόμο,
τριγύρα μου, μὲ τρόμο
ζυγώσαν τὰ παιδιά,

Ἅγις Θέρος

ΔΡΑΚΟΓΕΝΙΑ

Ἀθήνα

1943

Άγις Θέρος
Δρακογενιά, Αθήνα 1943, [σ. 56]
67/105, 25 x 18 εκ.
Χειρόγραφο βιβλίο εικονογραφημένο με ξυλογραφίες του Σπύρου Βασιλείου.
Κυκλοφόρησε σε 105 αντίτυπα αριθμημένα και υπογεγραμμένα από τον ποιητή και τον καλλιτέχνη.

ΔΙΓΕΝΗΣ

ΔΡΑΚΟΓΕΝΙΑ

Ι ΔΙΓΕΝΗΣ

Τοῦ Δυγοῦ τρανὸς χίχασε ὁ σπόρος·
πετᾶν ἀρχὰ οἱ μαυροί, ζαμάνια πόσα·
Περάσαν φίλοι κι ἀντίμαχοι, σβύσαν
ἀπὸ βοννῶν πλατώματα κυνήσαν
οἱ νέοι βλαστοί τῶν παλιῶν τῶν σπερμάτων,
καὶ νία φύτρα ἀπὸ τοὶ βίθη τῶν χωμάτων
μπορβάχνον, ἀτὶ τὸ ρέμοι τῶν αἱμάτων
ποτισμένα. Γενοβρᾶν οἱ αἰῶνες
τῶν αἰώνων πανωτά, μὲ δίχως στάση
ὁ αὐτὶ τὶ γῆς, ποὺ οἱ μαρμαρομαχῶνες,
ἀθάνατες, στὰ ἔγματα στερωμένες,
ἀγνοῦν τὶν Ὁμορφιὰ καὶ τὶν Ἀλήθια,
ὁ Ἀπανοχὴ μαχοῦνε κι Ἀντρεωσύνη,
διαλαχίντας λαντοῦ τὶ Δικαιοσύνη,
κατὰ τὰ ἀγάνια καὶ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους.

Κι οἱ ἄνεμοι, τῶν βοννοπορφῶν οἱ ἄνεμος,
ξεμνᾶν ἀπ' τοῦ Πάντου τὰ μερόλαχα,
καὶ μαβαχχᾶν βοννὰ τρανά, Ῥοδόπες,
Ὄλυμπονς, Πίνδονς, Ταΰγετονς καὶ Γιωνῆς,
στοῦ ὑψομέτρου τὶς μαδάρες πᾶνε,
καὶ στὰ νιβά, ζερβά-δεξά σωρπᾶνε.
Καὶ φέρνονε τὶς ἀνασοὶς τοῦ Ἠμερίτα,
τοῦ Καστροπολεμίτη, τοῦ Πορνίου,
τοῦ Εὐχηρᾶ, τοῦ Πετροτράχηλον, τοῦ Δόγια
Κι ἀντίχαλον ἀπ' τὰ μαχίλια φέρνον
τῶν γεμβάδων-τσαμπαλᾶνε στὰ βράχα
καὶ σπιθίζον λαντοῦνδε σὺν λατᾶνε,

ἀνεμοφτερνγᾶν καὶ χλιμντρᾶνε.
Φέρνον τοῦ ποχνιίμοσταν Πεγάγον
τὶς εὐαδεὶς τῶν ἄρμπαρμον, τῶν ξάρτων
καὶ τῶν πανιῶν τὰ μυγκρεμτὰ ἀπογύρο,
τοῦ Αἰγαίον τὶν ἀμαλάχτων ἀνάπνια,
πόρτας τρυγμοὺς ἀπ' τὶς Ὠρεὰς τὸ κάστρο
παραμυθῶν καὶ τραγουδῶν ἀπόμχο.

Τ ἀποτρεβέγγονα τ' Ἠμερίτα,
μὲ μάτι ἀστρίτη,
σιωρὰ τοῦ Καστροπολεμίτη,
μὲ χιόντα χίτη,
ἀπὸ τὸν Πόντο κι ὡς τὶν Κρίτη.

δ'

ΙΓ. ΣΚΛΑΒΙΆ.

Περάσανε μαυρί μαί χρόνια
σέ ματαφρόνια.
Ἤρθανε Γενοβέζοι, Φράγγοι -
τούς πάν φαχάγγι.
Ἤρθαν Σαρακηνοί, Ἀραβίτες,
Καραμανίτες,
ἤρθανε Τοῦρκοι, Γενιτσάροι,
Ζράβοι, Βουργάροι,
δόγιδες, δόλιες μαί σαχάνοι
-μαῦροι τυράννοι!-

περάσε Ἀβανιτιά, ταχιάνοι,
ὡς κι Ἀγαμάνοι.

Περάσαν χρόνοι μαί μαυρί,
χίλια ζαμάνια.
Κατάφρα οἱ γρεῖς, ἰδρό οἱ γερί,
κι οἱ νοί περφάνια
κρυφή κι ἀγγοῦσα καντερή
Μές σέ καζάνια
τ' Ἀμφίτα τό αἷμα χαλαμᾶ,
κι εἶναι βαρύς
ὁ ὕπνος μαί τά ὀνείρατα καμά.
Λιμή, χωρίς
χαρά ἢ ζωή τοῦ δίκιον ἐκιάβαν -
κι ἀμαρτερῆ,
θωρόντας πρός τό μύτικα τοῦ κάβαν:
-Μά δέ μπορεῖ,
θεραμπεβάζει ὁ Κάραβος - Μεσσίας.

πάνε μαυρί
ποῦ τό χέρι τά χαρτιά τῆς Ἐκκλησίας!

Ἀναχός χαός!
τά βαθιά τον ὅλο μαί σφίγγει.
Πόνος μαυρός,
σφιχτή γροθιά, πνιχτό χαρίγγι,
γκρεμή χαμή!
Τί ζήση τον ὅλη μαρτύραει.
Ματιά δοκή,
κι ὅλο στάντιμαρα τυράει.
Λαμπάδες τάσσει
πάντα τοῦ Κάραβον-Μεσσιά,
στό μονοστάσι,
στούς ἄγιους, μέτ τήν Ἐκκλησία.

Ἀνοίξετ πόρτες
τόν ἀπαντέχει, τόν προσμένει!

Μέ πόρτες χρῶσεις
τόν εἴπεται μαί τόν μαχαίνει!
Θεμή μαί βόγγος,
βαρμαί, βουβαί τά πίνει ὁ Λόγγος,
ρουφάει τό δάκρυ
κι ὁ Πόταμος, τό πάει στήν ἄκρη.

III. ΠΌΤΑΜΟϹ

Ὁ Πόταμος ἀπ' ταμροράχια
πηδάει στά βράχια,
πίνει ἀμπολίτ, ρουφάει βιβάρια,
νερά καθάρια.

Στό διάβα του, στό πέρασμά του,
κυλώντα κάτου
χιλιέτικα δροσίζει ἐλάτια,
-τῶν δέντρων τ'άτια-
γλύφει κι ἀστραφτερά χαλίκια,
νά πάει στά φύκια.
Στή ρεματιά θρέφει πλατάνια
-δροσοπερφάνια-
ποτίζει ἀλυγαριές καί ρείκια,
νά πάει στά φύκια,
καί ρίζες ριζιμιές θεριεύει,
κι ὅλο κι ἀγριεύει.

Δακρυοποτίζεται ἡ σουρμή του,
ἀντρειεύει ἡ ὁρμή του.
Θολό, ἁρμυρό πέφτει τό δάκρυ-
τό πάει σέ μάκρυ.
Θολό, ἁρμυρό τό ρέμα τώρα

IIII. ὀλπίδα

Ἡ Ὀλπίδα, διάφανο πανί,
μι ὅλο μακραίνει.
Σφιχτοκομπώνει, δέν ἀνοίει,
μι ὅλο καὶ ὑφαίνει
ὁ συντεφένιος ἀργαλιός
σὲ νέο στιμόνι.
Ἔρχεται τοῦ Σταυροῦ, τ' ἅϊ-Λιός,
δέν τ' ἀποσώνει.
Στ' ἀντί τιλίγεται σφιχτά
τὸ νέο πανί.

Κρατεῖ το ἡ Μοῖρα σφαλιχτά
καὶ δὲν τό ἀνοίει.
Ἡ ξωτικιά ἀνυφάντρα ξαίνει,
δέν ἀποσταίνει -
καὶ στρίβει ὁλόενα νέο στιμόνι,
πού δέ στομώνει -
καὶ στρίβει ὁλόενα νέον ὑφάδι,
μὲς στό σκοτάδι.

Κι ἡ Ἀπαντοχή ὅλο καὶ βαραίνει -
τ' ἀντί ἀβγαταίνει,
μι ἡ Ὀλπίδα, διάφανο πανί,
στ' ἀντί μρουσταίνει.

Π. ΚΑΡΑΒΟΣ

Σύγκορμος ἀνταριάστη ὁ Πέλαγος,
καὶ μέσα ἀπ' τά βαθιά του βύθη,
Γοργόνα ἀθεώρατη ξεπέταξε,
λέπια μορμί, μεστά τἀστύθη,
μι ἀνερωτάει γιά τὸν Ἀλέξαντρον
ἀπ' τὸν ὀρτόβραχο ὅπου ἐστύθη.

Κοράβια ἀράδιζαν ἀέλθματα·
διάβηκε κι ὁ Μεσσίας ὁ Κόραβος,
μ' ὀρθόστηθη μπροστά Γοργόνα,
ποὺ ἀπ' τά μπουγάζια ἀγρά ξεμύνιεβ
τῆς Πόλης, μὲ τό Δικοπότηρο
καί τή βασιλικά κορώνα.

Γοῦ Πέραγου ἡ Γοργόνα ἀρώτηβε:
–Ζεῖ, πέτ, ὁ βασιλιάς ὁ Ἀλέξανδρος;
Κι ἀπό τόν Κόραβο ἀπηκρίθηκεν
ἡ ἄχη Γοργόνα ἀπό τήν πλώρα:
–Ζεῖ πάντα ὁ βασιλιάς ὁ Ἀλέξανδρος!
–Διάβαινε στήν καλή τήν ὥρα!

Π. ΒΕΛΕΣΤΙΝΟ

Πέντε διαβήκαν ἐκατόχρονοι
σὲ πρόσκοπή.
Φύγαν οἱ βίσεχτοι καιροί
κι οἱ δόξες·

Κι ἡ Παναγιά τῶν Βλαχερῶν
κάποιο πουρνό,
Ἐλεούσα, Μυρτιδιώτισσα
Καστρώτισσα,
Παντάνασσα Μυστρώτισσα,
Σκιμίτισσα,
καί τῆς Μονοβασίας ὁ Ἐλκόμενος:
–Νάτος ὁ Ἐλκόμενος!,
τό ἕνιωσαν καί τό διαλάλησαν,
(κι ἔτσανε· σάν
σάλπισμα ἀπ' τῶν καιρῶν τά βίνδη,
κι ἀνοίει τάστίνδη!)
Ὁ Ἐλκόμενος ἀπό τό Βελεστῖνο,
κρατώντας Κρίνο!
Σκορπάει δρμιά μοσκοβολή
καί προσκυνεῖ
τ' ἀγκωμένα τά Μπαλκάνια,
ἀϊτούς, κοκκάλα,
γεράκια κι ὄρνια τῶ βουνῶ,
τ' ἄγιο Πουρνό,
στό μέγα τόν ξεσκωμό,
μέγα κι ὠμό.

Ἔρχεται ἀπό τό Βελεστῖνο,
κρατώντας Κρίνο,
ἄγγελος νέον Βαγγελισμοῦ–
καί τοῦ θεσμοῦ
προφήτης καί διαλαλητής
καί ξυπνητής–
τῆς Κυρα-Δέσποινας τό θρῆνο
ξυπνάει ἐκεῖνο!
«Ξύπνασε Κυρα-Δέσποινα,
πάλι, ξανά,
πάλι μὲ χρόνια, μὲ καιρούς,
χρόνια καιρούς...»

γε η'

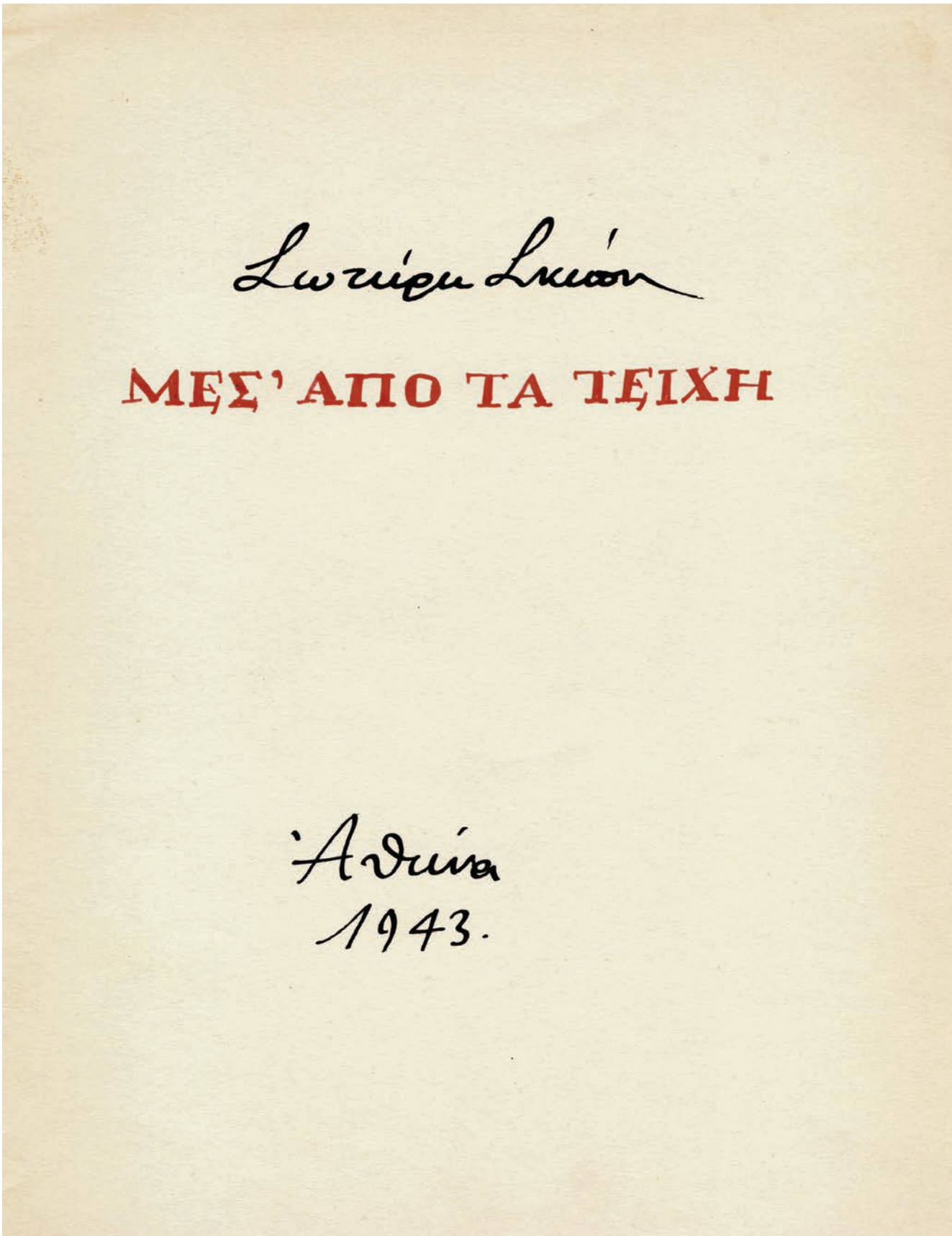

Σωτήρης Σκίπης
Μέσ' από τα τείχη, Αθήνα 1943, [σ. 64]
10/105, 23 x 18 εκ.

Χειρόγραφο βιβλίο εικονογραφημένο με ξυλογραφίες του Σπύρου Βασιλείου.
Κυκλοφόρησε σε 105 αντίτυπα αριθμημένα και υπογεγραμμένα από τον ποιητή.

10/105

Σωτρη Βα
σηνιου
43

ΜΕΣ' ΑΠΟ ΤΑ ΤΕΙΧΗ

Ποιοί ὁλόγυρά μας, ποιοί τά στήσανε
τά τείχη αὐτά τά τρομερά
καί μᾶς σκιπάσαν τόν ὁρίζοντα
καί μᾶς ἐπνίξαν τή χαρά;

Τά τείχη αὐτά, μιάν ἀτελείωτη
μᾶς ἔχουν γίνει φυλακή
κι ἐν' ἡ ζωή ποῦ ζοῦμε μέσα τους
σά μιά νυχτιά ἐφιαλτική.

Μ' ἄν τά κορμιά μας τό μαρτύριο
κι ὁ πόνος τά ἔχουνε σκεύρωσει,
ὁλόθυμες οἱ ψυχές μας σκέπουνται
καί καρτεροῦν νά ξημερώσει.

Κι ὅπως στηθῆκαν, ἔτσι ξαφνικά,
τά τείχη αὐτά θά σωριασοῦνε
κι οἱ μαῦροι χτῖσες ποῦ τά χτίσανε
μές στό σῶρο τους θά ταφοῦνε.

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΩΝ ΑΛΗΤΩΝ

Πολλά ἀπό ἐπαρχίες κι ἀπό χωριά
μέ τά κυπαρισσένια τους κορμιά,

Πῶς ἐ'ἀλλαξε ἡ ἀρρισχημωνιά κι ἡ πίνα
μές στήν παραμυθένια μας Ἀθήνα!..

Κι ἀπόψε νυστικά καί δίχως μῶρα,
στοῦ Ἡλιχτρισιοῦ τόν ἐξανεμιστῆρα

ξεσκίνωνται καί σερνωχτά ζητοῦνε
λίγο ὕπνο, λίγη ζεσασιά νά βροῦνε,

Ἔχουν σφαλίσει πιά τά βλέφαρά τους
καί μές στήν κρύα νύχτα τά ὄνειρά τους

τά Ἀγροβασιλάκια μέ πῶς
ἔρχονται στούς ἀθήνους κι ἔρημους ἀλῆτες

ὅπως στά χρόνια τους τά παλιά,
κοντά στό πλάκι, γύρω ἀπ' τή φωτιά.

Κι' ἔτσι ἠχαρισμένοι τήν αὐγή
μέ πίσω παραδίνονται νωχή.

σούς ἀγγέλους ποῦ ἀόρατοι περνᾶνε
νά τούς πάρουνε πιά καί νά τούς πᾶνε

σ' ὅποιο τόπο τῆς γῆς ἡ οὐρανοῦ
ὑπαρχό ἡ κάν πλεσμένο μέ τό νοῦ!..

Φάνει κοντά τους, πιά κοιταχτεῖ
συλλογοί νά μή ζυγώνει ποτέ,

ν' ἀρπάζω τή μπουκιά τους ἀπ' τό στόμα...
Καί νά κομοῦνται κάποτε σέ σῶμα!...

ΧΕΙΜΩΝΑΣ ΤΟΥ 1942

Ἔξω βογγίζει ὁ μαῦρος πόλεμος
μὲ τὸ κανόνι, τὴ σειρῆνα·
τρίζουν τὰ σπίτια ἀπ' τὰ θεμέλια τους,
ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη σείεται ἡ Ἀθήνα.

Μέρα στὸ σοκάκι τὸ ἀνημέρωτο
πανηγύραει τὴν Πεῖνα ὁ Χάρος...
Ποιοὶ ἀπ' τοὺς ξένους μας τοὺς δυό,
θυμᾶ τοὺς παρασεῖ κοκκινάρος;

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Εἶναι βράδυ πνιχτό τοῦ Ἰουνίου,
ὥσαν ἐκεῖνα ποὺ κατεβοῦνε
τὰ κορμιὰ τῶν ἀνθρώπων καὶ ποὺ οἱ θύελλες
σὰν ὀρνιθιὲς τρομάρες κλωσσοῦνε
τὶς ἀστραπὲς καὶ τὶς βροντὲς κι οἱ σκύλοι
τρομαγμένοι στὰ τρίσκατα ἀλυχτοῦνε.

Κι ὁ ἄνθρωπος τοῦ Χριστοῦ, μὲ τὴν καθάρια
συνείδησι, στὴν ἴσκιο γυμνά του
μαζεμένος, τὴ χίδη τῶν βασάνων
τῆς ἐμέρας, κοντὰ στὴ φαμελιά του,
βρίσκει συγὰ-συγὰ, γονυκλινῶντας
τὴν καλή του γυναῖκα, τὰ παιδιά του.

Μὰ τίποτ' ἐδῶ κάτου δὲ βαστάει.
Ἐῶ' τὴ ζωή μας μιὰ σύντομη ἱστορία
κι ὁ σκοτεινὸς ὁ θάνατος μονάχα
τὴν πονεῖ του σκορπίζοντας τὴν κρύα
σταχίζει τῶν θνητῶν τὰ σπίτι' ἀράδα
μὲ τὴ σταχίδα του τὴν σίωνία.

Ὤ, τὸ μοιραῖο τὸ χάπιμα στὴ θύρα!...
Εἶναι ξένος στρατιώτης ἀπὸ βιάζον
τὸ ἄσχημο τῆς ἀνίποφτης φαμίλιας.
Τὸν προσέταξε τῆς ἄπονος προσάλον
νὰ τοὺς ἀπολουθήσει... Κι ἀπ' τὴ σάλα,
δίχως νὰ ἔφτει τὸ γιατί, τὸν κατεβάζουν.

Κι ὁ ἄνθρωπος τοῦ Χριστοῦ μὲ τὴν καθάρια
συνείδησι, τοῦ κάμου ἀνωφελεῖται
ποὺ τὸν πιγαίνουν δίχως νάχει φταίξει
σὲ τίποτε. Μὲ χίλια συλλογίζεται
τῆς μορφῆς ποὺ ἔχει ἀγήσει κι τὴ ψυχή του,
ὥσαν ἀπὸ βαρὺ λυστό, ἀνασπείται.

Ἄγραφος νόμος τοῦ ἐξιγοῦν, ὁρίζει
«τὸ φταίξιμο τῶν ἄλλων νὰ πληρώνει
«ὁ ἀθῶος μὲ τὴ ζωή του... Τώρα ὁ κιρός
«σ' τοῦ ἔχει πάει κι τὴ ὥρα σου σημώνει.
«Ἐτὰ δύγωνε τους σὲ μεχέβαν οἱ ἐρωνίες
«Καὶ κανεὶς ἀπὸ κεῖ δὲ σὲ γυρνᾶει!...»

Καὶ σὰ ἐχαιρετοῦσε τὸ ἀπόσταμα, ὅπου
τὸν σέρνουν ἀντικρὶ γιὰ τὶ θυσία
τὴν ὑπέρταται, μὲ συνοφρυωμένο ἄλλους,
μεγαλόνει τὴ ψυχή του ἀπ' τὴν ἀντρεία
τῶν προγόνων καὶ σήνεται πελώριος
σὰν κάστρο δυνατό, σὰν ἀκλονία.

Καὶ μιὰ σιγμὴ πρὶν τὸ αἷμα του ποτίσει
αὐτὴ τὴ γῆ τὴν αἱμοσοβαρένη,
τοῦ Βάρδου τοῦ Προβυγκιανοῦ ἀναρμόνια
τὴ ἐπωδὴ σὰ χείλη του ἀνεβαίνει:
«Κι ἂν πρέπει νὰ πεθάνομι γιὰ τὴν Ἑλλάδα,
«θέλω ἐὼ τὴ δάφνη!... Μιὰ φορὰ κανεὶς πεθαίνει!...

ΜΕΓΑΛΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΤΟΥ 1942

Φέτος στὴ θέση τοῦ Χριστοῦ στὸ Γολγοθᾶ, οἱ ἐχθροί μας
καρφώνουνε τὴ Λευτεριά καὶ κλαίει, πονεῖ ἡ ψυχή μας,
Μ'ἀπὸ τὸν τάφο της θὰ βγεῖ καὶ πάλι ἀναστημένη!..
Τὴν περιμένουμε ἄγρυπνοι, σκυφτοί, γονατισμένοι.

ΕΙΡΩΔΗΣ

Ὦ Βασιλιᾶ τῆς Ἰουδαίας,
Ἡρώδη ἀτίθασε, σιχαρέ,
ἡ ἡμέρα κάποτε τῆς Κρίσης,
ἔφτασε, φτάνει καὶ γιὰ σέ!

-Κύριε, σπλαχνίσου τοὺς ἀφιλόξενους
κι ἄχαρους τῆς Ζωῆς διαβάτες
καὶ σύντριψε κάθε φορὰ κι ἀφάνιζε
τοὺς ζωλιὰθ τοὺς φρονιμάτες.

ΕΝΑ ΕΛΕΓΕΙΟ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΥΦΟΡΙΟΝΑ

Τὸν Εὐφορίονα, ὅπως θέλησιν
ἡ φαντασία τοῦ Ποιητῆ
ἀπὸ πατέρα Ἀθηνιστὴ
νὰ γεννηθῆ τοῦ Μεσσήνα
κι ἀπὸ μητέρα ἀθάνατη
χλωραμφιεσμένη,
ποὺ κάθε νέον αἰῶνα,
σὰν τὴν Λίμνη τὴ Ροδόεσσαν,
τὴ δροσοφορεμένη,
τὴν Πίδαν ἀνοίγει τὴ Χρυσῆ,
τὸ φῶς τῆς μέρας ἀκμάζει,
νὰ τὸ δεχτῶν τὰ πέρατα,
οἱ ποταμοὶ κι ἡ κάμπος,
ποὺ τὸν ἐθεμελίωσε
σὰν ἕναν ἀρραβῶνα
ἱερὸ κι ἀχάλασο δυὸ κόσμων,
τῶν ἐδιβάζῃ καὶ τῶν δνόσμων
οἱ ἴδιοι οἱ δυοί του, ποὺ τοὺς πρόσμενε

κάποτε νὰ ἴδῃ τὸν ναό του
στὴν Ἀρκαδία νὰ σταθῆ
κι ἐπάνω σὸ βωμό του
νὰ σκύψῃ νὰ τὸν προσκυνήσῃ.
Ἔρθαν καὶ μ' ὅλα φόβα
τὸν σκότωσαν κοὶ πάει!..
Τὸ πνεῦμα του διαλύθηκε
μὲς σοὶ Ἀφροχάλι
κοὶ τὸν μοιρολογάει
ἡ Φύσι μὲ τὶς μυστικὲς
φωνὲς της, -τὸ χορτόδι, τὸ ἀνθοί,
ἡ πετροχόβα κοὶ τὸ ἀκλόνι.
Κι ὅπως τὸ Σύμπαν τὸ Χαὶ
σιωπάνει, οἱ δοξαφόνοι
τὸν θοσιώσανε. Νικρός,
σὰν βάρκα μέσα μὲ τὰ ὁλόμαυρα
πανιὰ ποὺ ξεμνάει
χιὰ τὶς ὀχθὲς τῆς μαυρωνῆς
τῶν Ἠλυσίων Πεδίων,
ἀντιμαλίσε Ἀτελάλος
τ' ὤρατο ὄνομά του δυὸ φορές:
Ὦ Εὐφορίων, ὦ Εὐφορίων!

ΕΡΗΜΙΑ

Ἡ ἔρημιά, τὰ μιὰ πελώρια
ἀράχνη, νὰ πνιγῆ.. προβάλνει
σὰν πόρτα μου κι ἀρχὰ τὸ δίχτυ της
σύβαλο τῆς ψυχῆς μου ἀγκάλνει.

Ποῦ εἶσαι ἀξέχαστά μου πρόσωπα;
Ἀνάθεμα σ' αὐτοὺς, κατάρα,
ποὺ τόσα χρόνια μᾶς ἐχώρισαν
μὲ τῶν πολέμων τὴν ἀνταρα.

Γεμίζανε τὸ σπίτι ὁλόψυχο
οἱ ἀγαπημένες σὰ μορφές σας.
Τώρα κρατᾶνε σὰ κόκκα σὰ ἀβλαστάρι
μαρμαρωμένες τὶς φωνές σας.

Ὦ τὶ χαμένας ἔξω, τὶ βροχή!..
Κι ἀπὸ μου τὶ βροχὴ καὶ τὶ χαμένας!..
Ἤξε κάθε νύχτα μοῦ εἶναι κάλασσα,
ἡ κάθε μέρα ὅσες αἰῶνας.

ΚΕ' ΗΜΕΡΟ

ΙΕ!

Δίχως κανένα χάδι ἀνθρώπινο
στό μέτωπό μου ποτ' μὲ καΐμι...
Δίχως ἀγάπη, δίχως συντροφιά...
Πῶς ἡ ψυχή μου ἀπόψε κλαίει!..

•

Ὀ φίλος μ' ἀρνήθηκαν κι ἄσπρο
μὲ ρίξαν σ' ὧν ἐχθρῶν τά χέρια,
Μὲ δέρνουν, μὲ χτυποῦν τὰ μέσα τους
ὅπως τὰ θύματα τ' ἀγριοκαίρια.

•

Νά τοι!.. Ἐκοιμοῦν τὴ γαλήνη μου!..
Ἐγώ μόνο ἀνοιχτά πεθαμένο,
ὑπάνω στόν ἴδιο τό κρεβάτι μου
τῶν ἔχω τώρα ξαπλωμένο.

•

Καί τό θρηνῶ μὲ τά τραγούδια μου.
Κι ἡ κρύα, ἡ ἀπέραντη ἐρημιά μου
γεμίζει μὲ τῶν περασμένων μου
τούς ἥσκιους.... Εἶπα τά καρδιά μου!.

Η ΣΤΑΜΝΑ ΤΩΝ ΒΑΣΑΝΩΝ ΜΑΣ

Καθώς, ὅταν ξεβράζουν νεκρό
κι ἡ λιακιά ἀπ' τό ἀπόβραδο μαυραίνει,
προβάλλει στό φεγγάρι τοῦ σπιτιοῦ
καί πάει ἕνα σταμνί ἡ χαρουπαμένη.

Ἔτσι κι ὅταν οἱ χορταστάνοι ἀπό τό αἷμα μας
τύραννοί μας θά φύγουν, ἡ Ἑλλάδα,
-μάννα χιλιάδων σκοτωμένων καί νεκρῶν,-
ἀκόμπαστη τήν τύχη μας Ἑσκλάβα

Μὲ τό στάμνα στόν ὤμο τῶν βασάνων μας
περπατοῦντας μὲ βιάση
περ' ἀπ' τά σύνορά μας,
-κατόφλι τοῦ μεγάλου μας σπιτιοῦ
θά πάει καί θά κι σπάσει...

•

Γι' στάμνα μὲ τά πόνου μας
καί μὲ τά βάσανά μας.

Τὸ βιβλίο **ΜΕΣ' ΑΠΟ ΤΑ ΤΕΙΧΗ** τοῦ Λουκίου Λιάου ἐβγῆκε χειρογραφημένο σὲ 105 ἀντίτυπα ἀριθμημένα ἀπό τό 001 ὡς τό 105. Τῶν πρώτων ἀντίτυπων 001 ἕως 020 τό πρῶτο φύλλο εἶναι γραμμένο ἀπό τόν ἴδιο τόν φοιτητή. Οἱ ξυλογραφίες καί ἡ σύνθεση τοῦ βιβλίου ἔγιναν ἀπό τό Γιωργά. φο Λεβέρο Βασιλείου. Ὅλα τά ἀντίτυπα εἶναι ἰσοπρομμένα ἀπό τόν φοιτητή.

Ἀντίτυπο ἀριθμός 010

Ε. Ἐπίτιμος

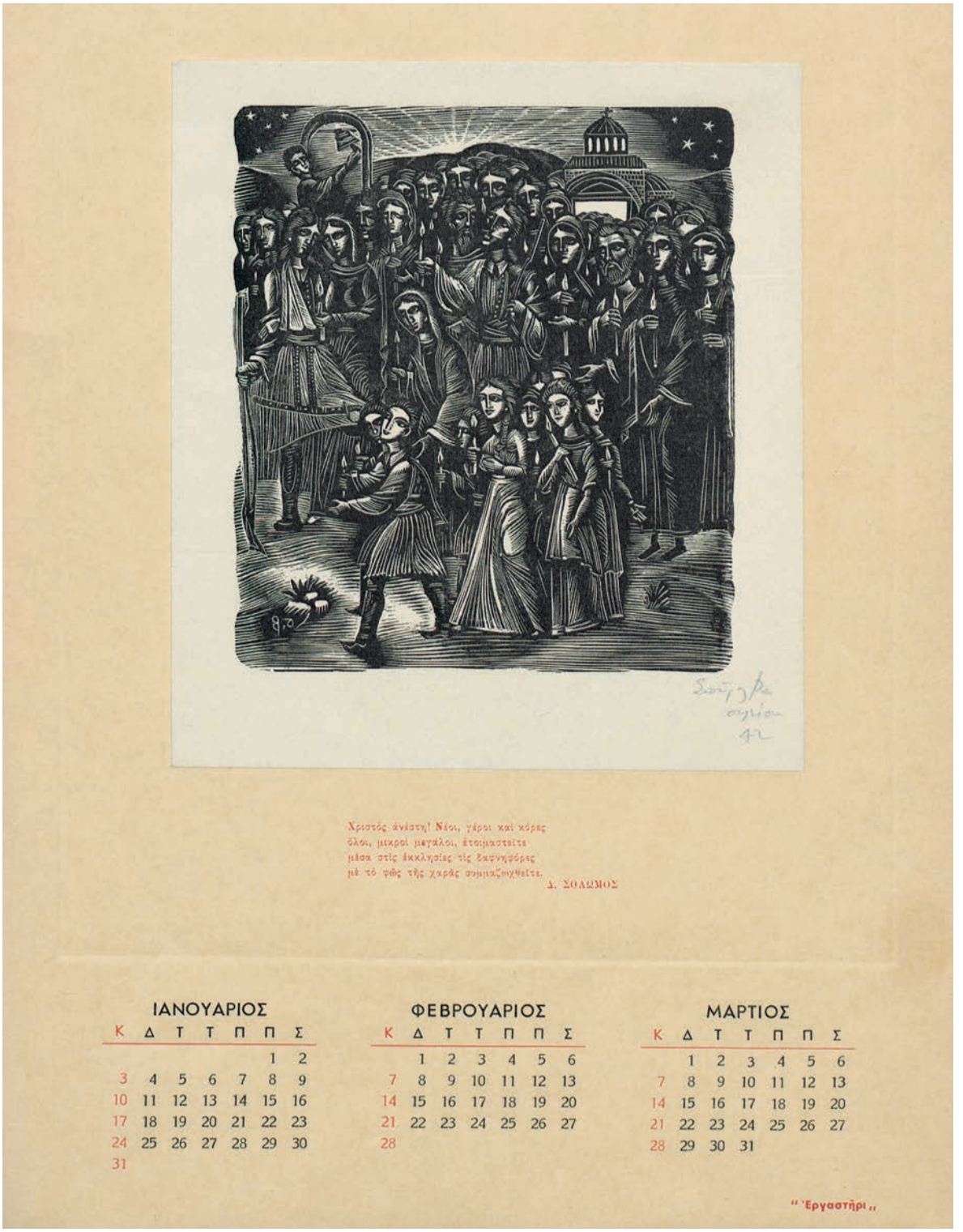

Σπύρος Βασιλείου
Ημερολόγιο, Εργαστήρι, 1942
Φύλλο των μηνών Ιανουαρίου, Φεβρουαρίου, Μαρτίου 1943
Ξυλογραφία, 18,5 x 17,5 εκ., ενυπόγραφη
Εικονογραφούνται στίχοι του Διονυσίου Σολωμού.

Σπύρος Βασιλείου
Ημερολόγιο, Εργαστήρι, 1942
Φύλλο των μηνών Απριλίου, Μαΐου, Ιουνίου 1943
Ξυλογραφία, 18,5 x 17,5 εκ., ενυπόγραφη
Εικονογραφούνται στίχοι παραδοσιακού τραγουδιού.

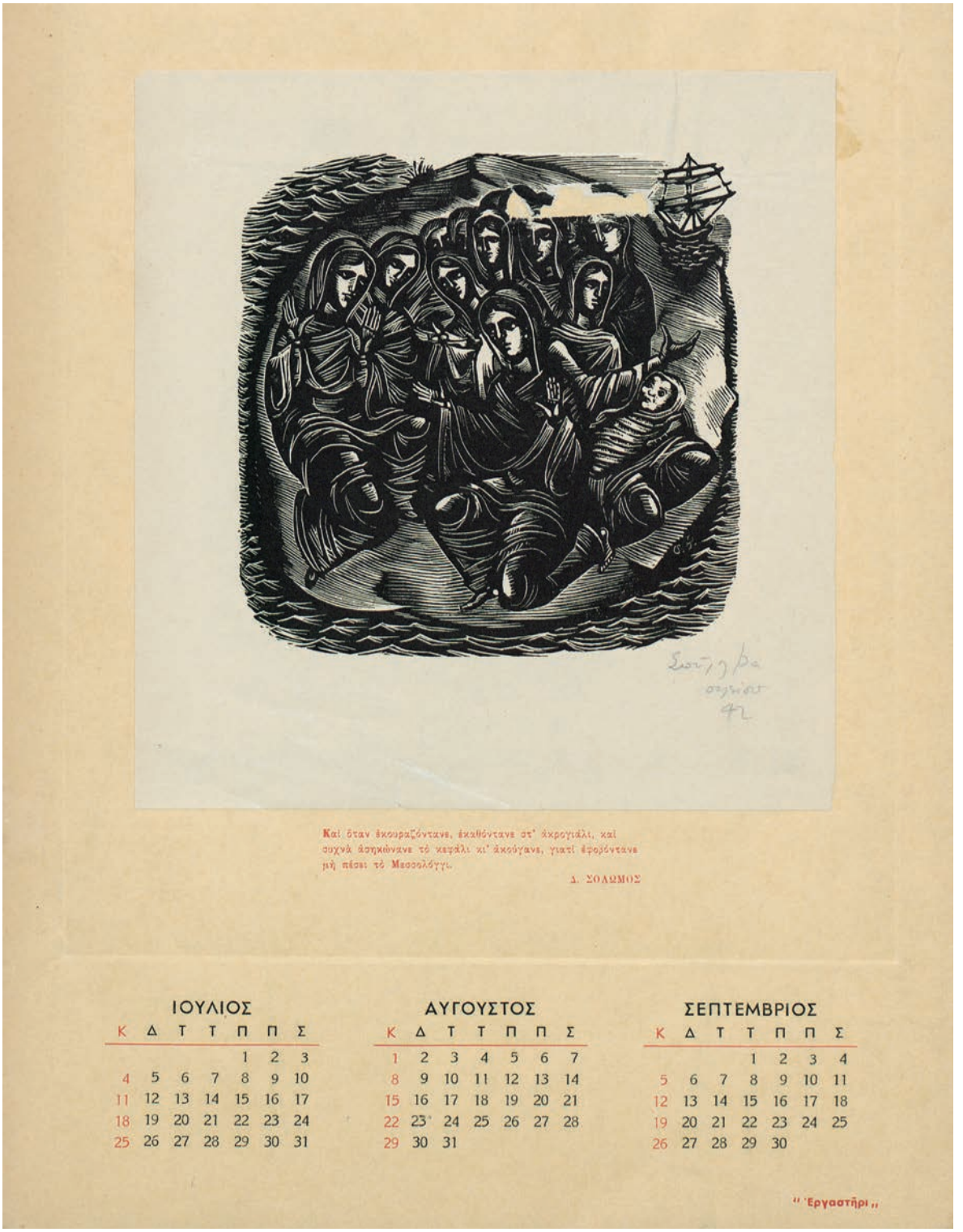

Σπύρος Βασιλείου
Ημερολόγιο, Εργαστήρι, 1942
Φύλλο των μηνών Ιουλίου, Αυγούστου, Σεπτεμβρίου 1943
Ξυλογραφία, 18,5 x 17,5 εκ., ενυπόγραφη
Εικονογραφούνται στίχοι του Διονυσίου Σολωμού.

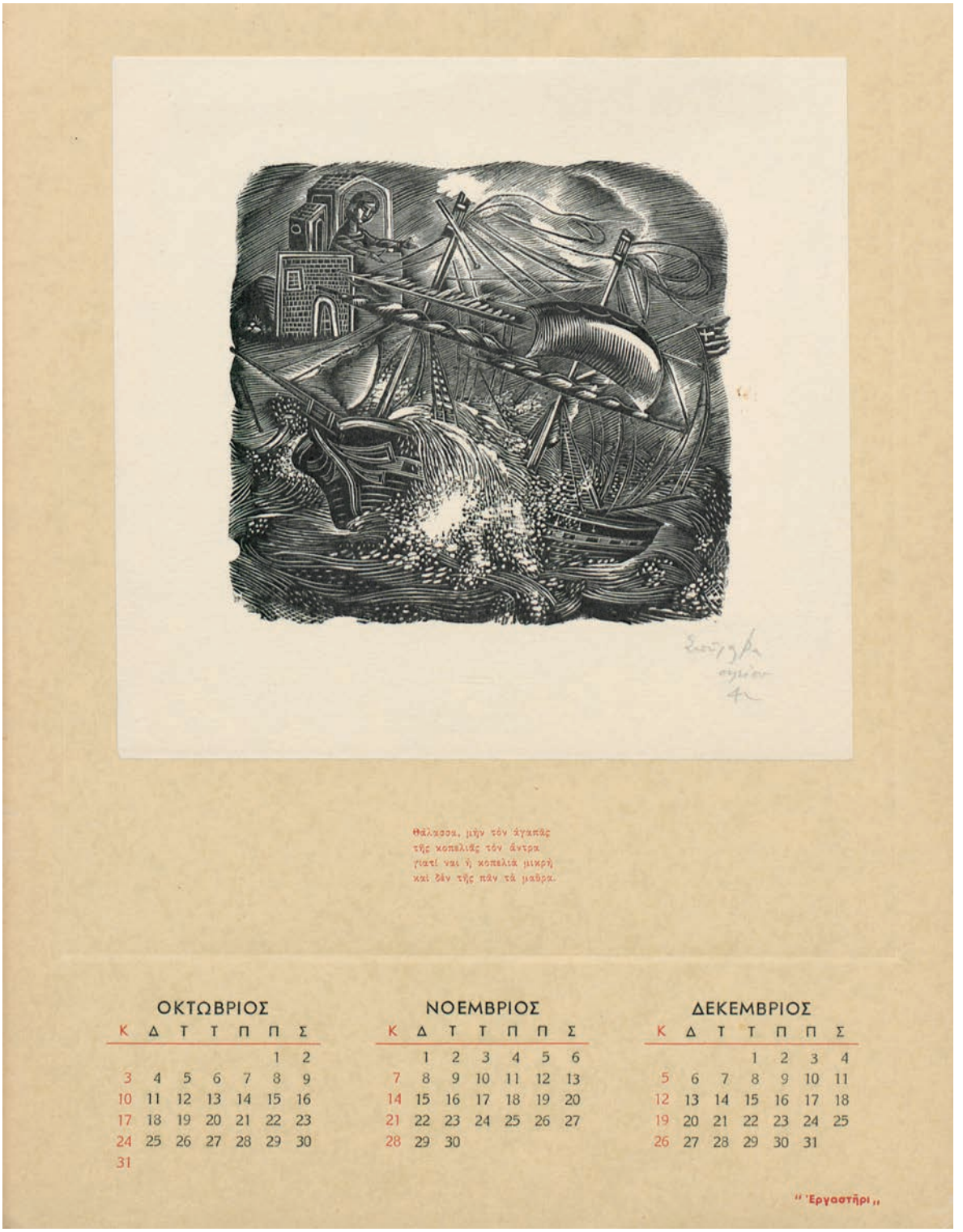

Σπύρος Βασιλείου
Ημερολόγιο, Εργαστήρι, 1942
Φύλλο των μηνών Οκτωβρίου, Νοεμβρίου, Δεκεμβρίου 1943
Ξυλογραφία, 18,5 x 17,5 εκ., ενυπόγραφη
Εικονογραφούνται στίχοι παραδοσιακού τραγουδιού.

Σπύρος Βασιλείου
Ημερολόγιο 1944, Οίκος Μιχ. Σαλίβερου Α.Ε., Αθήναι, Δεκέμβριος 1943
«Έχει ο καιρός γυρίσματα», παροιμία του εξωφύλλου που αναφέρεται στον χρόνο αλλά και την συγκεκριμένη περίοδο.
Το ημερολόγιο κυκλοφόρησε σε 500 αντίτυπα, αριθμημένα και υπογεγραμμένα από τον καλλιτέχνη που φιλοτέχνησε τις ξυλογραφίες.

ΓΕΝΑΡΗΣ 1944

Γενάρη μῦνα κλάδευε
φεγγάρι μὴ ξετάζεις

Η ΕΘΝΙΚΗ ΜΑΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ

Τρώει τὴν Ἑλλάδα μαῦρο ἀκριδομάνι
Βούλγαροι κ' Ἰταλιάνοι κι' Ἀλαμάνοι
Μὰ τοῦ ξολοθρεμοῦ τους ἡ ὥρα φτάνει.

Σ' ἄρμιτα, ἀδέρφια! ὁ φασισμὸς τὸ τέρας
Θὶ σβύσει ἀπὸ τὸ πρόσωπο τῆς μέρας
Πνέει στὰ βουνά μας λευτεριᾶς ἀγέρας.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ

1 ΣΑΒΒΑΤΟ	2 ΚΥΡΙΑΚΗ	3 ΔΕΥΤΕΡΑ	4 ΤΡΙΤΗ	5 ΤΕΤΑΡΤΗ	6 ΠΕΜΠΤΗ	7 ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ	8 ΣΑΒΒΑΤΟ
9 ΚΥΡΙΑΚΗ	10 ΔΕΥΤΕΡΑ	11 ΤΡΙΤΗ	12 ΤΕΤΑΡΤΗ	13 ΠΕΜΠΤΗ	14 ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ	15 ΣΑΒΒΑΤΟ	16 ΚΥΡΙΑΚΗ
17 ΔΕΥΤΕΡΑ	18 ΤΡΙΤΗ	19 ΤΕΤΑΡΤΗ	20 ΠΕΜΠΤΗ	21 ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ	22 ΣΑΒΒΑΤΟ	23 ΚΥΡΙΑΚΗ	24 ΔΕΥΤΕΡΑ
25 ΤΡΙΤΗ	26 ΤΕΤΑΡΤΗ	27 ΠΕΜΠΤΗ	28 ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ	29 ΣΑΒΒΑΤΟ	30 ΚΥΡΙΑΚΗ		

Η Εθνική μας Αντίσταση
Φύλλο ημερολογίου (Νοέμβριος) του 1947
Ξυλογραφία, 29 x 21,5 εκ.

Για τη Λευτεριά...
Φύλλο ημερολογίου (Δεκέμβριος) του 1947
Ξυλογραφία, 29 x 21,5 εκ.

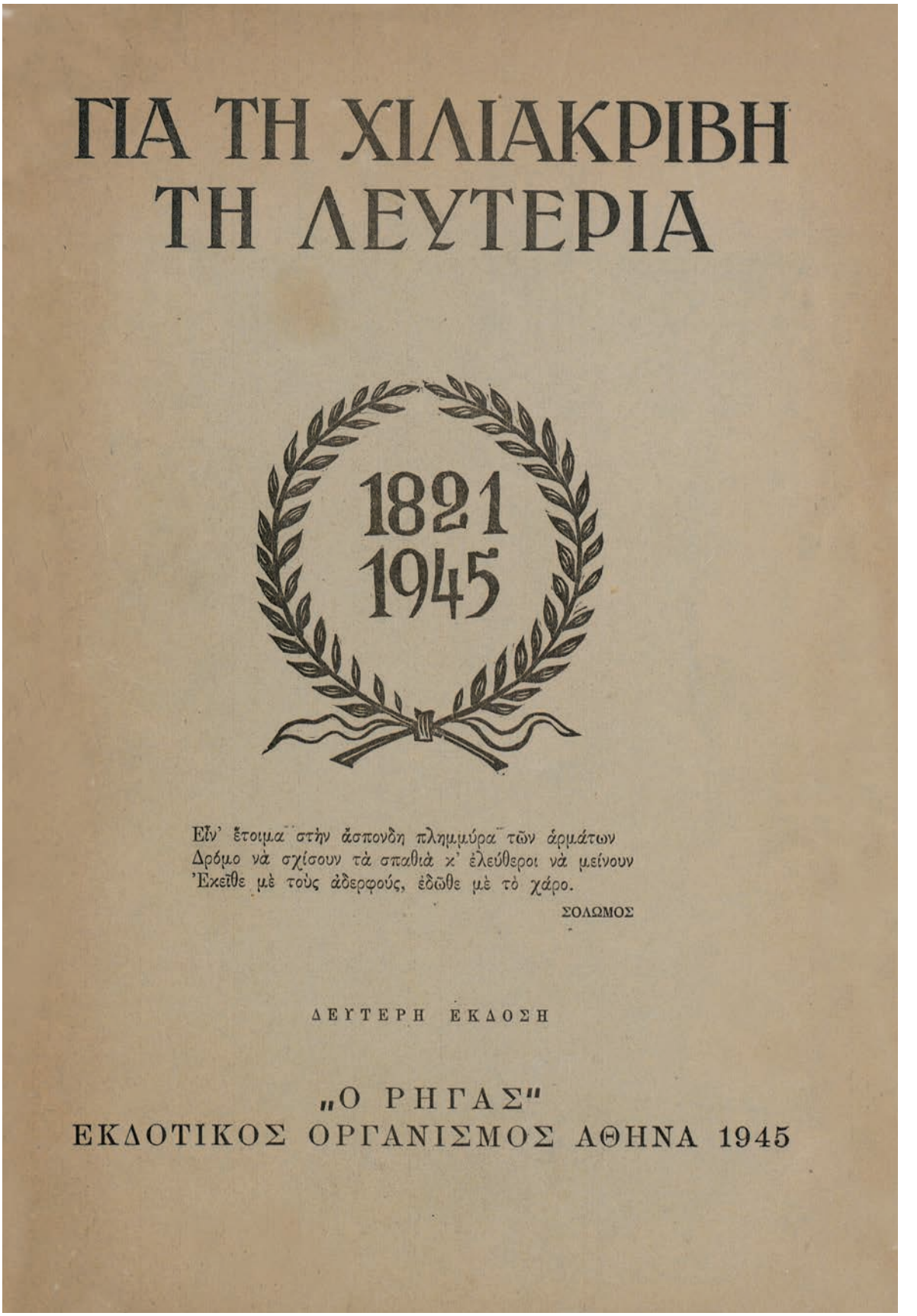

ΓΙΑ ΤΗ ΧΙΛΙΑΚΡΙΒΗ ΤΗ ΛΕΥΤΕΡΙΑ

1821
1945

Εἶν' ἕτοιμα στὴν ἀσπονδη πλημμύρα τῶν ἁρμάτων
Δρόμο νὰ σχίσουν τὰ σπαθιὰ κ' ἐλεύθεροι νὰ μείνουν
Ἐκεῖθε μὲ τοὺς ἀδερφούς, ἐδῶθε μὲ τὸ χάρο.

ΣΟΛΩΜΟΣ

ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΚΔΟΣΗ

„Ο ΡΗΓΑΣ"
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΘΗΝΑ 1945

Για τη χιλιάκριβη τη λευτεριά, έκδ. «Ο Ρήγας», 1945
Το λεύκωμα εκδόθηκε στις 25 Μαρτίου 1945 σε άγνωστο αριθμό αντιτύπων.
Περιείχε επτά ξυλογραφίες που συνόδευαν επτά κείμενα λογοτεχνών στη δεξιά σελίδα
τα οποία εξιστορούσαν το γεγονός που απεικόνιζε το χαρακτικό.

Λουκία Μαγγιώρου
1821-1945 Χαίρε, ω Χαίρε Λευτεριά
Ξυλογραφία, (διαστάσεις φύλλου) 35 x 50 εκ.

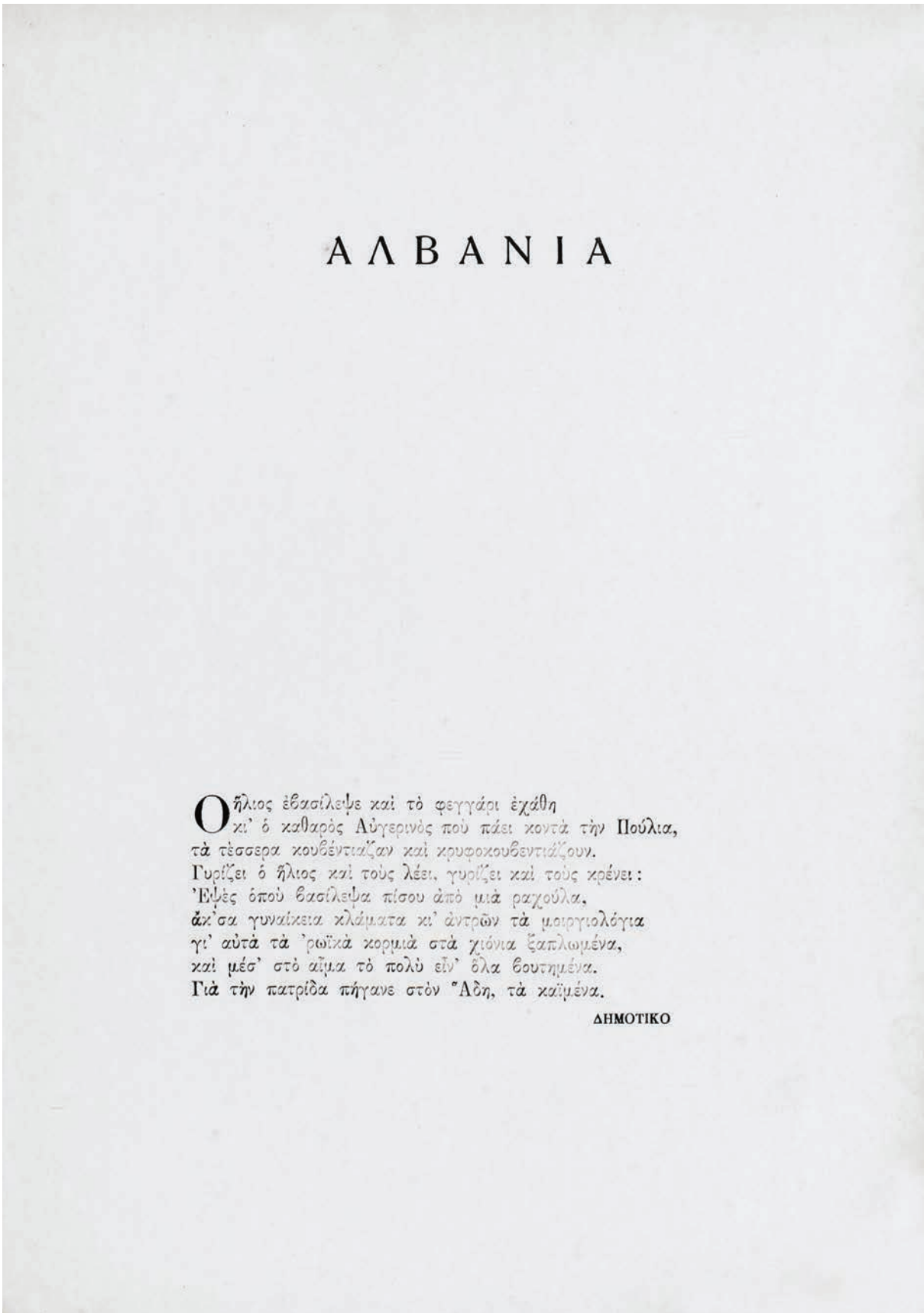

ΑΛΒΑΝΙΑ

Ὁ ἥλιος ἐβασίλεψε καὶ τὸ φεγγάρι ἐχάθη
κι' ὁ καθαρὸς Αὐγερινὸς ποὺ πάει κοντὰ τὴν Πούλια,
τὰ τέσσερα κουβέντιαζαν καὶ κρυφοκουβεντιάζουν.
Γυρίζει ὁ ἥλιος καὶ τοὺς λέει, γυρίζει καὶ τοὺς κρένει:
'Εψὲς ὁπού βασίλεψα πίσου ἀπὸ μιὰ ραχούλα,
ἄκ'σα γυναίκεια κλάματα κι' ἀντρῶν τὰ μοιρολόγια
γι' αὐτὰ τὰ 'ρωϊκὰ κορμιὰ στὰ χιόνια ξαπλωμένα,
καὶ μέσ' στὸ αἷμα τὸ πολὺ εἶν' ὅλα βουτημένα.
Γιὰ τὴν πατρίδα πήγανε στὸν Ἅδη, τὰ καϊμένα.

ΔΗΜΟΤΙΚΟ

Α. Τάσσος
Αλβανία, 1945
Ξυλογραφία, (διαστάσεις φύλλου) 35 x 50 εκ.

Ο ΓΟΡΓΟΠΟΤΑΜΟΣ

Ο Γοργοπόταμος στὴν Ἀλαμάνα
στέλνει περήφανο χαιρετισμό·
μιᾶς Ἀνάστασης νέας χτυπάει καμπάνα
μηνᾶν τὰ ὅπλα μας τὸ λυτρωμό.

Ν. ΚΑΡΒΟΥΝΗΣ

Α. Τάσσος
Γοργοπόταμος
Ξυλογραφία, (διαστάσεις φύλλου) 35 x 50 εκ.

ΕΛΑΣ

ΕΛΑΣΙΤΕΣ
ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ

ΟΛΟΓΥΡΑ μας προδοτῶν κάθε λογῆς φουσάτα
καὶ δέκα μόνο ἐμεῖς παιδιά, σὲ χάνι νέο Γραβιᾶς,
μ' ἀνεμισμένα φλάμπουρα τ' ἀτίμητά μας νιάτα,
σύραμε τὸ λεβέντικο χορὸ τῆς λευτεριᾶς.
Κι' ἀφοῦ τριγύρω ἐστρώσαμε τὴ γῆς μ' ὀχτρῶν κουφάρια,
μ' ἕνα τραγούδι ἀφήσαμε τὴν ὕστερη πνοή.
Διαβάτη, δὸς τὸ μήνυμα: Σὰ γνήσια παλληκάρια,
γιὰ τὴν Ἑλλάδα ἐπέσαμε κι' οἱ δέκα ἐδῶ νεκροί.

ΣΟΦΙΑ ΜΑΥΡΟΕΙΔΗ ΠΑΠΑΔΑΚΗ

Γιώργος Βελισσαρίδης
Ελασίτες της Αθήνας
Ξυλογραφία, (διαστάσεις φύλλου) 35 x 50 εκ.

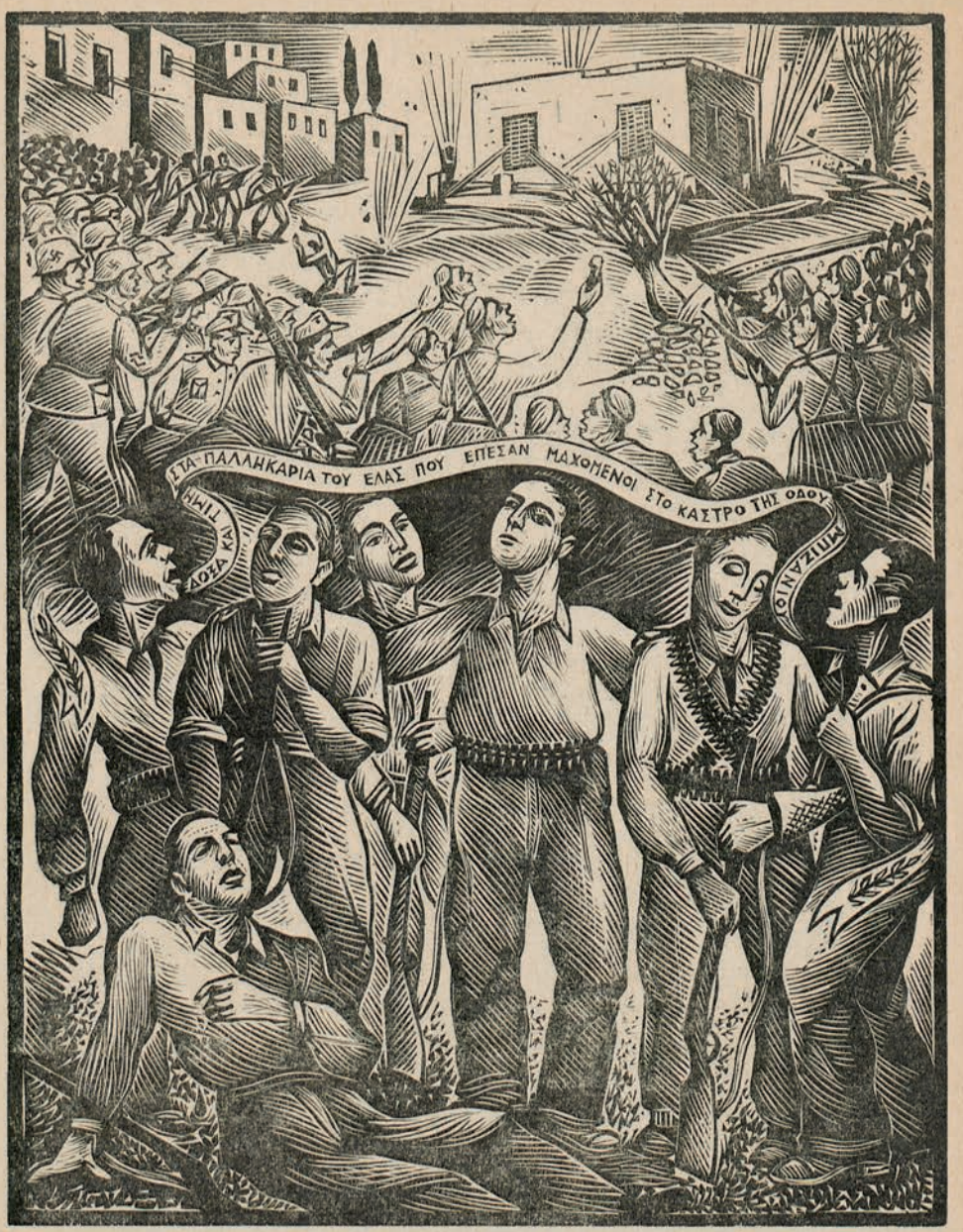
ΣΤΑ ΠΑΛΗΚΑΡΙΑ ΤΟΥ ΕΛΑΣ ΠΟΥ ΕΠΕΣΑΝ ΜΑΧΟΜΕΝΟΙ ΣΤΟ ΚΑΣΤΡΟ ΤΗΣ ΟΔΟΥ
ΤΙΜΗ ΔΟΞΑ ΚΑΙ
ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

ΟΙ ΠΡΩΤΟΙ ΑΝΤΑΡΤΕΣ

ΣΤΑ μάτια καὶ στὸ πρόσωπο φαίνοντ' οἱ στοχασμοί τους·
Τοὺς λέει μεγάλα καὶ πολλὰ ἡ τρίσβαθη ψυχή τους·
Ἀγάπη κ' ἔρωτας καλοῦ τὰ σπλάχνα τους τινάζουν·
Τὰ σπλάχνα τους κ' ἡ θάλασσα ποτὲ δὲν ἡσυχάζουν·
Γλυκειὰ κ' ἐλεύθερ' ἡ ψυχὴ σὰ νἄτανε βγαλμένη,
κ' ὑψώναν μὲ χαμόγελο τὴν ὄψη τὴ φθαρμένη.

ΣΟΛΩΜΟΣ

Α. Τάσσος
Οι πρώτοι αντάρτες
Ξυλογραφία, (διαστάσεις φύλλου) 35 x 50 εκ.

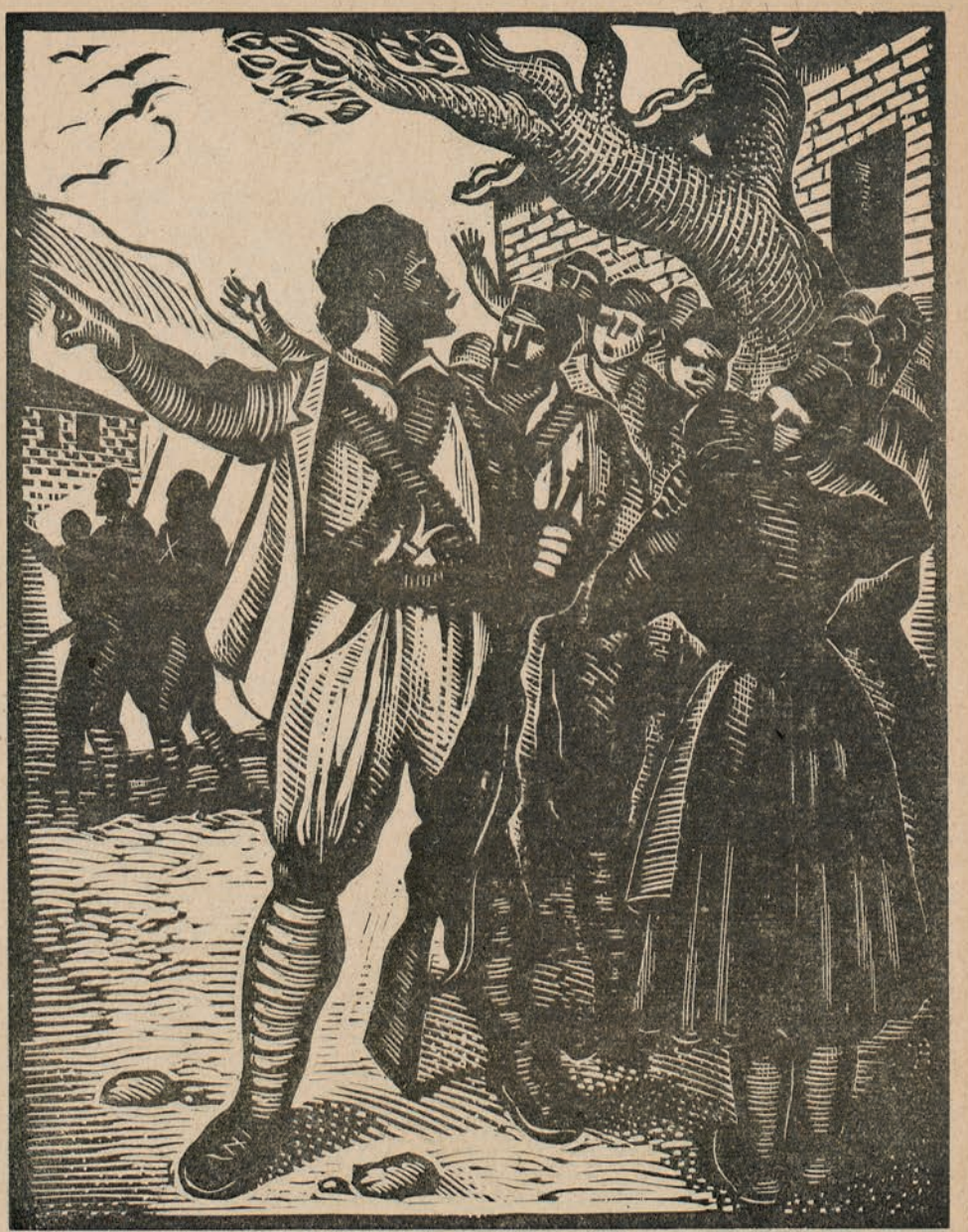

ΑΓΩΝΕΣ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΩΝ ΒΟΥΛΓΑΡΩΝ ΕΙΣΒΟΛΕΩΝ

Καβάλλα πάει ὁ Χάροντας
Τὸ Διγενῆ στὸν Ἅδη,
Κι' ἄλλους μαζί... Κλαίει, δέρνεται,
Τ' ἀνθρώπινο κοπάδι.

Καὶ τοὺς κρατεῖ στοῦ ἀλόγου του
Δεμένους τὰ καπούλια
Τῆς λεβεντιᾶς τὸν ἄνεμο,
Τῆς ὀμορφιᾶς τὴν πούλια,

Καὶ σὰν νὰ μὴν τὸν πάτησε
Τοῦ Χάρου τὸ ποδάρι,
Ὁ Ἀκρίτας μόνο ἀτάραχα
Κοιτάει τὸν Καβαλλάρη

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

Α. Τάσσος
Αγώνες εναντίον των Βούλγαρων εισβολέων
Ξυλογραφία, (διαστάσεις φύλλου) 35 x 50 εκ.

ΕΛΕΣ

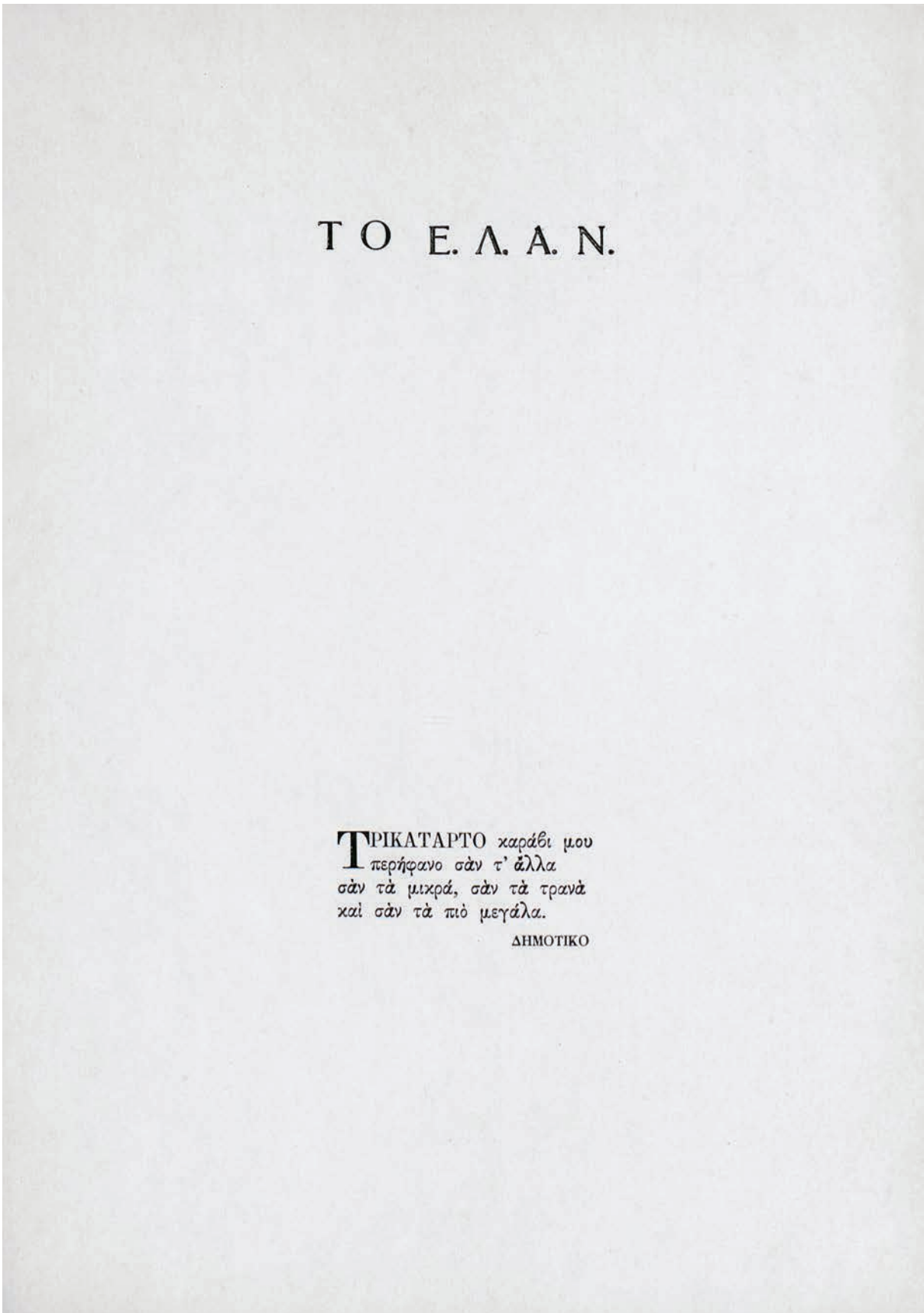

ΤΟ Ε. Λ. Α. Ν.

ΤΡΙΚΑΤΑΡΤΟ καράβι μου
περήφανο σὰν τ' ἄλλα
σὰν τὰ μικρά, σὰν τὰ τρανὰ
καὶ σὰν τὰ πιὸ μεγάλα.

ΔΗΜΟΤΙΚΟ

Α. Τάσσος
Το Ε.Λ.Α.Ν.
Ξυλογραφία, (διαστάσεις φύλλου) 35 x 50 εκ.

ΕΛΛΑΝ

ΤΟΥ ΔΙΑΚΟΥ

...Ἔμεινε ὁ Διᾶκος στὴ φωτιὰ μὲ δεκοχτὼ λεβέντες.
Τρεῖς ὧρες ἐπολέμαε μὲ δεκοχτὼ χιλιάδες.
Βουλῶσαν τὰ κουμπούρια του κι' ἀνάψαν τὰ τουφέκια,
κι' ὁ Διᾶκος ἐξεσπάθωσε καὶ στὴ φωτιὰ χουμάει,
ξῆντα ταμπούρια χάλασε κ' ἑφτὰ μπουλουκμπασίδες.
Καὶ τὸ σπαθί του κόπηκε ἀνάμεσα ἀπ' τὴ χοῦφτα
καὶ ζωντανὸ τὸν ἔπιασαν καὶ στὸν πασᾶ τὸν πάνουν,
χίλιοι τὸν πὰν ἀπὸ μπροστὰ καὶ χίλιοι ἀπὸ κατόπι.

Κι' ὁ 'Ομὲρ Βρυόνης μυστικὰ στὸ δρόμο τὸν ἐρώτα:
«Γίνεσαι Τοῦρκος, Διᾶκο μου, τὴν πίστη σου ν' ἀλλάξεις,
νὰ προσκυνήσεις στὸ τζαμί, τὴν ἐκκλησιὰ ν' ἀφήσεις;»
Κ' ἐκεῖνος τ' ἀποκρίθηκε καὶ στρίφτει τὸ μουστάκι:
«Πάτε καὶ σεῖς κ' ἡ πίστη σας, μουρτάτες, νὰ χαθεῖτε!
'Εγὼ Γραικὸς γεννήθηκα, Γραικὸς θὲ ν' ἀποθάνω.
Ἄ θέλετε χίλια φλωριὰ καὶ χίλιους μαχμουτιέδες,
μόνον ἑφτὰ μερῶν ζωὴ θέλω νὰ μοῦ χαρίστε,
ὅσο νὰ φτάσει ὁ 'Οδυσσεὺς καὶ ὁ καπετὰν Νικήτας».
Σὰν τ' ἄκουσε ὁ Χαλὶλ μπέης, ἀφρίζει καὶ φωνάζει:
«Χίλια πουγγιὰ σᾶς δίνω γὼ κι' ἀκόμα πεντακόσια,
τὸ Διᾶκο νὰ χαλάσετε, τὸ φοβερὸ τὸν κλέφτη,
γιατὶ θὰ σβήσει τὴν Τουρκιὰ κι' ὅλο μας τὸ ντοβλέτι».

Τὸ Διᾶκο τότε παίρνουνε καὶ στὸ σουβλὶ τὸν βάζουν,
ὁλόρτο τὸν ἐστήσανε κι' αὐτὸς χαμογελοῦσε,
τὴν πίστη τους τοὺς ὕβριζε, τοὺς ἔλεγε μουρτάτες.
«Σκυλιά, κι' ἄ μὲ σουβλίσετε, ἕνας Γραικὸς ἐχάθη.
Ἄς εἶν' ὁ 'Οδυσσεὺς καλὰ κι' ὁ καπετὰν Νικήτας,
ποὺ θὰ σᾶς σβήσουν τὴν Τουρκιὰ κι' ὅλο σας τὸ ντοβλέτι».

Λουκία Μαγγιώρου
Του Διάκου
Ξυλογραφία, (διαστάσεις φύλλου) 35 x 50 εκ.

πρωτομαγιά

ΘΥΣΙΑΣΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΛΕΥΤΕΡΙΑΣ

Ἐδῶ δὲν πρέπουν κλάματα, δὲν πρέπουν μοιρολόγια,
μον' πρέπουν δυὸ ζυγιὲς βιολιά, καὶ μπαταριὲς ντουφέκια.

„Ο ΡΗΓΑΣ"
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙ 1945

Πρωτομαγιά. Θυσιαστήριο της Λευτεριάς, έκδ. «Ο Ρήγας», 1945
Το λεύκωμα εκδόθηκε την Πρωτομαγιά του 1945,
επέτειο της εκτέλεσης 200 πατριωτών στην Καισαριανή το 1944.
Περιέχει δέκα ξυλογραφίες με επεξηγηματικό κείμενο για το εικονιζόμενο γεγονός στο κάτω μέρος.

ΒΑΣΑΝΙΣΤΗΡΙΑ

ΟΤΑΝ εἴδανε πιὰ οἱ Γερμανοί, οἱ Ἔς-Ἔς, κ' οἱ ἔκφυλοι προδότες πὼς οἱ Ἕλληνες δὲν ὑποτάσσονται, ἀρχινήσανε νὰ τοὺς δουλεύουν τὰ κορμιὰ μὲ φωτιὰ καὶ μὲ σίδερο. Οἱ Οὔννοι εἶχανε σπουδάσει σὲ εἰδικὰ σχολειὰ βασανιστηρίων, κ' εὐφραίνονταν νὰ παιδεύουνε μὲ διαβολικὰ ἐφευρήματα τὰ θύματά τους. Κατα-πληγιάζανε τὶς σάρκες τους μ' ἀνείπωτα μαρτύρια.

Τ' ἀνθρώπινα ξεβράσματα μὲ τὰ σιχαμερὰ σύνεργα ὀργώναν μ' ἀστείρευτη λύσσα τὸ σῶμα τῶν μαρτύρων. Τοὺς κλείναν σὲ κελλιά, κι' ἀπὸ τὸ ταβάνι τοὺς ζεματίζαν μὲ καυτὸ νερό. Μετὰ τοὺς ἀφήναν μερόνυχτα ἔτσι. Κατόπι τρεῖς ὧρες τοὺς περνάγαν μὲ τ' ἀγκαθωτὸ σύρμα. Τοὺς παρατούσανε. Πάλι τοὺς παίρνανε κ' ἀλοίφανε τὰ ξεγυμνωμένα καὶ πολτοποιημένα κορμιὰ μὲ μέλι, καὶ τοὺς βάζανε στὶς μέλισσες, ποὺ ἀπὸ τὰ τσιμπίματα τοὺς φουσκώναν σὰν ἀσκιά. Ζητούσανε νερὸ οἱ δυστυχισμένοι, τοὺς φέρναν, μὰ πρὶν ἀγγίξουν τὰ χείλια τους στὸν ντενεκέ, τοὺς τὸν πετούσανε ἀπάνω τους. Τὸ νερὸ εἶτανε ἁλμυρὸ γιατὶ ἔτσουζε στὶς πληγές. Συνέχεια τοὺς δέναν μὲ χειροπέδες ἀπὸ τὴν ἄκρια σκοινιοῦ ποὺ εἶτανε περασμένο ἀπὸ χαλκὰ στὸ ταβάνι, κ' ἔτσι τοὺς κρεμούσανε γιὰ ὧρες. Τὰ χέρια παθαίναν παράλυση καὶ σπάγαν ἀπὸ τοὺς ὤμους καὶ τοὺς ἀγκῶνες. Στερνὰ περνάγαν στὸ κεφάλι σιδερένια κορώνα μὲ πέντε βίδες, δυὸ στὰ μηνύγγια, μιὰ στὸ κούτελο, μιὰ πίσω, μιὰ στὴν κορφή, περνούσανε ἠλεχτρικὸ στὶς βίδες, κι' αὐτὲς στρίβανε δαιμονισμένα. Κι' ἀφήναν τοὺς ἀνθρώπους ἀπιθωμένους κάτω ἀπ' αὐτὸ ἕνα ἢ δυὸ εἰκοσιτετράωρα.

Ὁ πόνος τῶν ἡρώων εἶτανε τόσος ποὺ τὶς πιότερες φορὲς λιγοθυμούσανε ἢ πεθαίναν. Ὅμως ποτὲ κανένας τους δὲν μίλησε, δὲν πρόδωσε.

Πέντε χιλιάδες ἀγωνιστὲς τοῦ λαοῦ πέρασαν ἀπ' αὐτὴ τὴν κόλαση. Τὰ πάθη τους εἶναι ἄξια γιὰ προσκύνημα, τὰ ὀνόματά τους εὐλογημένα, ἡ μνήμη τους αἰώνια. Νίκησαν αὐτοὶ καὶ τώρα περιμένουνε νὰ νικήσουμε καὶ μεῖς. Περιμένουνε τὴ δικαίωσή τους. Περιμένουνε νὰ ξεπλύνουμε τὸν τόπο ἀπὸ τὰ κρίματα τῶν φονιάδων.

Κ' οἱ καψερὲς οἱ μαννάδες ποὺ ἀναστήσανε τοὺς κανακάρηδές τους μὲ ἁπαλὰ φιλιά, τὰ φαρμακωμένα ὀρφανά, ποὺ δὲ γνωρίζουν τὸ χαμόγελο, δὲ βρίσκουνε παρηγοριά. Περιμένουνε κι' αὐτὰ πότε νὰ δοῦνε καὶ στὴν Ἑλλάδα νὰ βασιλεύει λευτεριὰ καὶ δικαιοσύνη, νὰ δοῦνε τὸν καινούργιο κόσμο τῆς χαρᾶς καὶ τῆς προκοπῆς, ποὺ γι' αὐτὸν βασανιστήκανε καὶ πεθάνανε οἱ ἀκριβοί τους.

Βάσω Κατράκη
Βασανιστήρια
Ξυλογραφία, (διαστάσεις σελίδας) 43,5 x 31 εκ.

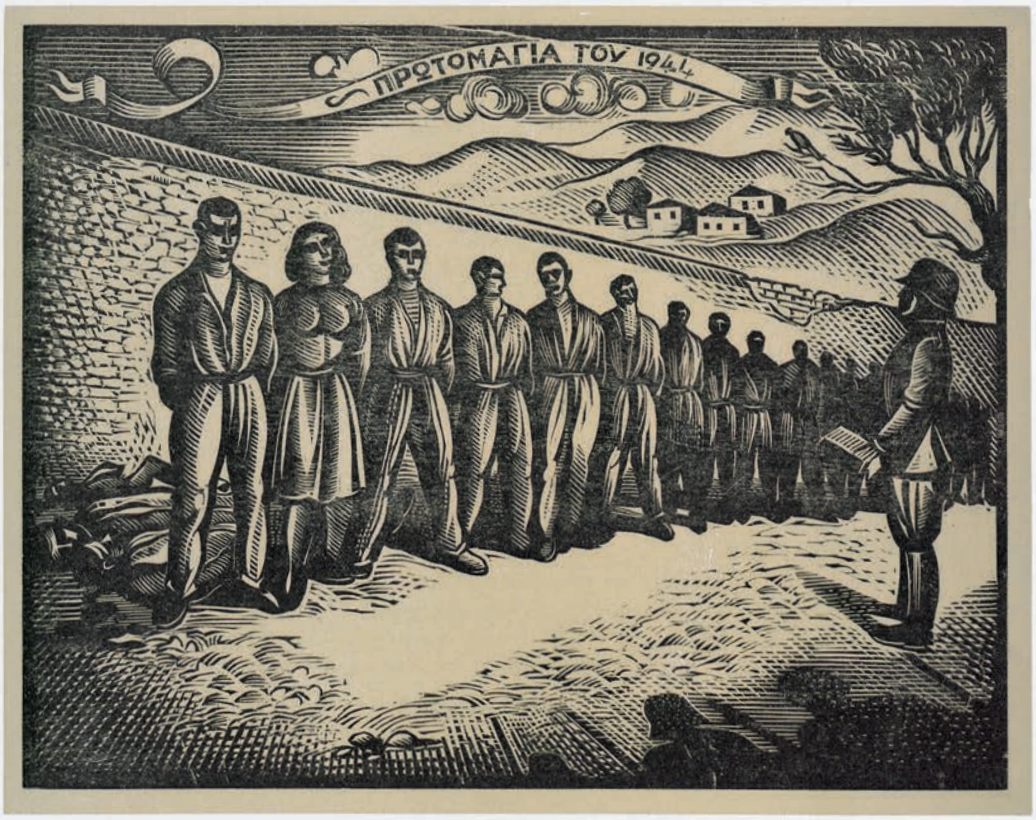

ΟΙ ΔΙΑΚΟΣΟΙ ΣΤΟ ΘΥΣΙΑΣΤΗΡΙΟ

ΤΗΝ πρωτομαγιὰ τοῦ 1944 ὅπως καὶ κάθε χρονιὰ ξεφάντωνε ἡ γῆ μὲ τὰ λουλούδια. Στὰ σπίτια μας ὅμως δὲν ἐκρεμάσαμε μάηδες, γιατὶ εἴμαστε ἀκόμα σκλαβωμένοι. Τὰ τριαντάφυλλα στέκονταν ἀνέγγιχτα ἔξω στὰ περιβόλια. Ὁ ἥλιος ἔλαμπε μὰ ἡ ψυχή μας εἶταν μαύρη. Εἴχαμε διαβάσει πὼς οἱ δικοί μας πολέμησαν στοὺς Μολάους καὶ σκότωσαν ἕνα Γερμανὸ στρατηγὸ καὶ τρεῖς ἀπὸ τοὺς συνοδούς του, καὶ πὼς γι' ἀντίποινα θὰ ντουφέκιζαν οἱ Γερμανοὶ ὅσους ἄντρες θὰ συναντοῦσανε στὸ δρόμο Μολάων—Σπάρτης, κι' ὅτι ξημερώνοντας ἡ πρωτομαγιὰ θὰ ντουφέκιζαν διακόσιους Ἕλληνες, ἐξὸν ἀπ' ὅσους κιόλας εἶχαν σφάξει οἱ προδότες μὲ τὸ ἔτσι θέλω.

Καὶ πῆραν ἀπὸ τὸ κατάξερο Χαϊδάρι ἑκατὸν ἐννενήντα πέντε ἄντρες καὶ πέντε γυναῖκες καὶ τοὺς πῆγαν στὸ Σκοπευτήριο τῆς Καισαριανῆς, ἐκεῖ ποὺ τόσοι ἄλλοι θυσιαστήκανε γιὰ τὴ λευτεριά. Κ' οἱ διακόσοι ἀντάμα τραγουδάγαν: «Ἔχετε γιὰ βρυσοῦλες, κάμποι βουνά, ραχοῦλες» Καὶ μιλοῦσαν μ' ἀστείρευτο θάρρος καὶ λέγαν συναμετάξυ τους: «Μιὰ ζωὴ χρωστάει ὁ καθένας, χαράστον ποὺ τηνε δίνει γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ κόσμου.» Καὶ πάλι λέγαν: «Γιὰ ἰδές, τούτη τὴ μέρα ποὺ γιορτάζουμε μεῖς οἱ δουλευτές, μᾶς παίρνουν τὴ ψυχή.» «Καλύτερα» λέει ἄλλος «γιατὶ τούτη τὴ μέρα σὰ θὰ γιορτάζουν θὰ θυμοῦνται καὶ μᾶς.» Καὶ κεῖ ποὺ τοὺς κατέβασαν βλέποντας τὶς γυναῖκες τῆς Καισαριανῆς νὰ κλαῖνε τοὺς φώναζαν: «Ἐμεῖς πᾶμε, γιὰ νὰ ζήστε σεῖς σὰν ἄνθρωποι. Μὴν κλαῖτε. Συνεχίστε τὴ δουλειά. Θὰ νικήσουμε.»

Κ' οἱ δήμιοι τοὺς σκουντάγαν καὶ τοὺς βρίζαν. «Γρήγορα. Ἄειντε γρήγορα νὰ ξεμπερδεύουμε» ἔλεγαν. Καὶ τοὺς διατάζαν νὰ γδυθοῦν. Καὶ τοὺς ἀράδιαζαν εἴκοσι—εἴκοσι καὶ τοὺς ντουφέκιζαν. Κ' ἔρχονται οἱ ἄλλοι εἴκοσι τραγουδώντας δίχως τρομάρα κ' ἔπαιρναν τὴ θέση τους στὸν τοῖχο. Καὶ τὰ γδυτά τους πόδια βούταγαν μέσα στὸ αἷμα τῶν ἀδερφιῶν τους ποὺ ψυχορραγοῦσαν ἐκεῖ μπροστά. Μὰ κανένας δὲν ἐλιποψύχησε. Ὅλοι στάθηκαν παληκαρίσα ἴσαμε ποὺ ξαπλώθηκε κι' ὁ τελευταῖος. Λεβέντικα παλέψανε, λεβέντικα πεθάνανε.

Καὶ τότε κόψαμε τὰ λουλούδια, κ' ἀπ' ὅλες τὶς ἄκρες τῆς πόλης κινήσαμε καὶ πήγαμε καὶ γεμίσαμε μὲ δαῦτα τὸ χῶμα τὸ ποτισμένο μὲ τὸ φρέσκο αἷμα. Καὶ στὶς καρδιὲς ὁλωνῶν φούντωσε ἡ ἐκδικήτρα ὀργή. Κι' ὁρκιστήκαμε νὰ πάρουμε τὸ αἷμα πίσω.

Α. Τάσσος
Οι διακόσοι στο θυσιαστήριο
Ξυλογραφία, (διαστάσεις σελίδας) 43,5 x 31 εκ.

ΤΟ ΕΡΜΟ ΔΟΞΑΤΟ

Οἱ Βούλγαροι πάλι δίχως νὰ μᾶς πολεμήσουν καὶ νὰ μᾶς νικήσουν μπήκανε τὸ Μάη τοῦ 1941 στὴν Ἀνατολικὴ Μακεδονία καὶ τὴ Δυτικὴ Θράκη μανιασμένοι ἀπὸ τὰ φασιστικὰ συνθήματα γιὰ ζωτικὸ χῶρο καὶ μεγάλη Βουλγαρία. Καὶ πασκίσανε νὰ ξεκληρίσουν ἐμᾶς τοὺς Ἕλληνες, νὰ κουβαλήσουν Βουλγάρους «μετανάστες» κατὰ πῶς τοὺς λέγανε, καὶ νὰ εἰποῦνε κατόπι πῶς τοῦτα τὰ Ἑλληνικὰ μέρη εἶναι δικά τους. Δὲ σκιαχτήκανε οἱ ἀθεόφοβοι καὶ μόλις πατήσανε τὸ ποδάρι τους στοὺς τόπους μας καταργήσανε τοὺς δημάρχους, τοὺς προέδρους, τοὺς ἀστυνόμους καὶ τοὺς ἀγροφύλακες καὶ βάλανε δικούς τους. Κλείσανε τὰ Ἑλληνικὰ δικαστήρια, τὰ Ἑλληνικὰ σχολειά, τὶς Ἑλληνικὲς ἐκκλησιές Μᾶς εἴπανε νὰ μάθουμε τὴ γλῶσσα τους. Μᾶς στρατεύανε καὶ σὰ σκλάβους μᾶς βάζανε νὰ δουλεύουμε γιὰ λόγου τους.

Μὰ ἐμεῖς δὲ θέλαμε νὰ μᾶς πάρουνε τὸν τόπο μας, κι' ἀρνιόμαστε. Ὀρκιστήκαμε ν' ἀγωνιστοῦμε γιὰ τὴ λευτεριά. Τότε αὐτοὶ ἀρχινήσανε νὰ μᾶς ἀπαλλοτριώνουνε τὸ βιός μας καὶ νὰ μᾶς σκοτώνουν.

Ἀγριέψαν οἱ ἐχτροὶ καὶ βγαίνοντας ὁ Σεπτέβρης καὶ μπαίνοντας ὁ Ὀχτώβρης 1941, ἀρχινήσανε γενικὴ σφαγὴ σ' ὅλα τὰ μέρη ποὺ κατέχαν. Τὸ Δοξᾶτο, τὴ Χωριστή, τὰ Κύργια, τὸ Ροδολεῖβο, τὸ Κοζλούκιοϊ, τὴν Ἀλιστράτη, τὸ Ὀρφάνι, τὴν Προσωτσάνη, τὸ Γάζορο, τὴν Καβάλλα, τὴν Δράμα, τὶς Σέρρες κι' ἄλλα εἴτε τὰ κάψανε, εἴτε τὰ βαρέσανε μὲ τ' ἀεροπλάνα καὶ τὸ πυροβολικὸ καὶ κατασφάξανε τοὺς πληθυσμούς.

Γιὰ νὰ βροῦν ἀφορμὴ νὰ ἐξοντώσουν τοὺς Ἕλληνες οἱ καταχτητὲς μπῆκαν στὸ Δοξᾶτο καὶ σφάξανε τὸ δήμαρχο κ' ἐφτὰ χωροφύλακες Βουλγάρους. Τὸ ἔγκλημά τους τὸ ρίξανε στοὺς κατοίκους τοῦ χωριοῦ. Τοὺς μαντρώσανε στὸ σχολιὸ κι' ἀπὸ κεῖ παίρναν δέκα-δέκα, τοὺς δέναν μὲ σύρματα, τοὺς φέρναν πάνω ἀπὸ τὴν ἀνατολικὴ χαράδρα τοῦ χωριοῦ καὶ τοὺς πολυβολούσανε.

Χίλιους διακόσους Ἕλληνες ἀφανίσανε οἱ φονιάδες στὸ Δοξᾶτο. Δέκα πέντε μὲ εἴκοσι χιλιάδες εἶναι ὅλοι οἱ Ἕλληνες ποὺ φάγανε οἱ Βούλγαροι. Κι' ὅπως λένε ἐκεῖνοι ποὺ κρατᾶνε τοὺς λογαριασμοὺς ἑκατὸν πενήντα χιλιάδες Ἕλληνες φύγανε ἀπὸ τὰ μέρη ἐκεῖνα καὶ γυρίζαν πρόσφυγες ἐρημοσπίτηδες καὶ γυμνοὶ στ' ἄλλα Ἑλληνικὰ μέρη.

Καὶ τώρα γυρνᾶν στὰ χωριά τους οἱ κυνηγημένοι καὶ βρίσκουν τὰ σπίτια τους καμμένα. Κι' ἀναζητᾶν οἱ μαννάδες τὰ παιδιά τους καὶ τὰ παιδιὰ τοὺς γονέους τους καὶ δὲν τοὺς βρίσκουν, καὶ ζητᾶν τὴν ἀνελέητη τιμωρία τῶν φονιάδων.

Βάσω Κατράκη
Το έρμο Δοξάτο
Ξυλογραφία, (διαστάσεις σελίδας) 43,5 x 31 εκ.

Η ΗΡΩΪΚΗ ΚΡΗΤΗ

Η θρυλικὴ ἀποκοτιὰ τοῦ κρητικοῦ λαοῦ ἔκαμε τοὺς Γερμανοὺς νὰ ξεσπάσουν ἀπάνω του πιὸ λυσσασμένα. Οἱ Γερμανοὶ διοικητὲς βγάνανε χωριστὲς διαταγὲς γιὰ τὴν Κρήτη. Μόλις κρατήσανε τὸ νησὶ οἱ βάρβαροι, πιάσανε κ' ἐχτελέσανε ὅσους ἄντρες βρήκανε γύρω καὶ μέσα στὰ Χανιά. Ἔλεος δὲν ξαίρανε τί πάει νὰ πεῖ. Στὴν Κρήτη στέλνανε τοὺς πιὸ αἱμοβόρους ἀξιωματικούς, ποὺ κι' αὐτοὶ ὅμως πηγαίνανε στὴ μεγαλόνησο μὲ φόβο. Τυράγανε τὸν Ψηλορίτη καὶ τοὺς ἔπιανε λαχτάρα, γιατὶ ξέρανε καλὰ πὼς ὅσα χρόνια κι' ἂν βάσταγε ἡ κατοχή, ἐκεῖ πάνω δὲ θὰ κατάφερναν νὰ κυριαρχήσουν.

Καὶ παίρναν οἱ φονιάδες τ' ἀκριβοθρεμένα παληκάρια καὶ τὰ βάζανε νὰ σκάψουνε λάκκους, καὶ κατόπι τοὺς στήνανε μπροστὰ στοὺς ἀνοικτοὺς λάκκους καὶ τοὺς σκοτώνανε. Γέρους, γυναῖκες, παιδιὰ τοὺς σφάζαν κι' αὐτοὺς σὰν ἀρνιά. Τὸ Σεπτέμβρη τοῦ 1943 στὴν ἐπαρχία Βιάννου, οἱ Γερμανοὶ βγήκανε γιὰ νὰ χτυπήσουν τοὺς ἀντάρτες, ποὺ εἶχαν καταντήσει ἐπικίντυνοι γι' αὐτούς, ἀφοῦ τοὺς ἐπαίρναν καὶ τοὺς σκοποὺς ἐκεῖ ποὺ φύλαγαν. Κυριακὴ ἀρχίσαν τὸ γιουρούσι. Πῆγαν στὸ Κεφαλοβρῦσι, μπήκανε στὴν ἐκκλησὰ καὶ τὴν ὥρα ποὺ λειτουργοῦσε ὁ παπᾶς τὸν πήρανε μαζὶ μὲ τὸ δάσκαλο κι' ἄλλους δυὸ γέροντες. Σὰν φτάσανε στὰ μέρη τῆς Σύμης οἱ ἀντάρτες μὲ τοὺς Ἐγγλέζους τοὺς δώκανε γερὸ τράκο. Μάχονταν ὁλημερὶς καὶ τὸ βράδυ κουβάλησαν οἱ Γερμανοὶ στὸ Πεῦκο δέκα τέσσαρις νεκρούς, κ' ἔντεκα τραυματίες τους· γιὰ ἄλλους δώδεκα δὲν ξαίρανε τίποτα. Οἱ χωρικοὶ εἶχαν ἀφήσει τὰ σπίτια τους καὶ ξενυχτοῦσαν στὰ φαράγκια. Τὴ Δευτέρα οἱ Γερμανοὶ γιὰ ἀρχὴ κάψανε τὴ Σύμη καὶ τὸν Πεῦκο. Κατόπι πήρανε σβάρνα τὰ χωριὰ Ἀμυρᾶ, Βακχό, Κρεββατᾶ, Ἅγιο - Βασίλειο, Κεφαλοβρῦσι καὶ κατασφάξανε ὅσους ἐβρήκανε. Κατὰ πὼς φάνηκε μετὰ, πάνω ἀπὸ τετρακόσους καὶ γυναῖκες μαζί. Τὴν ἴδια μέρα ἄλλοι Γερμανοὶ κάμανε τὰ ἴδια στὰ χωριὰ Γδόχεια, Μουρνιές, Μυρτὸς καὶ Ριζά. Ἀπὸ τὰ χωριὰ Καλάμι, Συκολόγου, Βιάννου πιάσαν πεντακόσους καὶ τοὺς βάλανε σὲ στρατόπεδο.

Μὰ τέτοια δὲν τὰ λογαριάζαν οἱ Κρητικοί. Συνεχίσαν τὴν ἀντίσταση καὶ μῆνες ἀφοῦ λευτερώθηκε ἡ ἄλλη Ἑλλάδα ἀβοήθητοι αὐτοὶ πολεμᾶνε τοὺς βάρβαρους.

Γιώργος Μανουσάκης
Η ηρωική Κρήτη
Ξυλογραφία, (διαστάσεις σελίδας) 43,5 x 31 εκ.

ΟΙ ΕΘΝΟΜΑΡΤΥΡΕΣ ΑΝΑΠΗΡΟΙ

Η ΕΛΠΙΔΑ μας εἶναι ἡ λευτεριὰ τῆς Ἑλλάδας. Γι' αὐτὸ βάλαμε μπροστὰ τὰ στήθεια μας κ' ἐμποδίσαμε τοὺς Ἰταλοὺς νὰ περάσουν. Καὶ τοὺς κυνηγήσαμε καὶ στὰ βουνὰ τῆς Ἀλβανίας. «Λευτεριὰ ἢ θάνατος» λέγαμε ἴσαμε τὴν ὥρα ποὺ πέφταμε λαβωμένοι. Τότε μᾶς σηκώνανε καὶ μᾶς κουβαλούσανε στὰ νοσοκομεῖα κι'ἀπὸ κεῖ στὴν Ἀθήνα.

Μᾶς περιποιόντανε οἱ γυναῖκες καὶ τὰ κορίτσια, μᾶς δίνανε λουλούδια καὶ ζαχαρωτά, κ' οἱ ἐφημερίδες μᾶς παινεύαν. Μὰ ἐμεῖς λαχταρούσαμε νὰ γιάνουμε, καὶ νὰ πᾶμε πάλι στὸν πόλεμο. Μὰ ὥσπου νὰ κλείσουν οἱ πληγές μας, μάθαμε τὸ φαρμακωμένο τὸ μαντάτο γιὰ τὴ συνθηκολόγηση. Κ' εἴδαμε τοὺς ἐχτροὺς νὰ μπαίνουν στὰ νοσοκομεῖα μας. Κάλιο νἄχαμε πεθάνει.

Οἱ καταχτητὲς καὶ οἱ προδότες μᾶς πέταξαν ἀπὸ τὰ κρεββάτια μας καὶ μᾶς στιβάξανε ὅλους μαζί. Καὶ μέναμε δίχως φάρμακα καὶ μὲ λιγοστὸ φαΐ. Καὶ βλέπαμε τοὺς καταχτητὲς νὰ κατατρέχουνε τοὺς Ἕλληνες, καὶ εἴπαμε πὼς πρέπει νὰ συνεγίσουμε τοὺς ἀγῶνες μας. Γιὰ τοῦτο μὲ τὶς πατερίτσες μας καὶ τὰ καροτσάκια μας μπαίναμε μπροστὰ σ' ὅλες τὶς διαδηλώσεις τοῦ λαοῦ. Μᾶς βαρούσανε οἱ καταχτητὲς μὰ ἐμεῖς ὅσο καταλαβαίναμε πὼς ρημάζανε τὸν τόπο, δυναμώναμε τὶς διαμαρτυρίες. Τίποτε δὲ λογαριάζαμε μπροστὰ στὸ καλὸ τῆς Ἑλλάδας μας.

Κι' ὅταν ἀρχινήσανε νὰ μᾶς ρίχνονται οἱ ντόπιοι προδότες μᾶς ἔπιασε κακό. Δὲν ἐπιστεύαμε τὰ μάτια μας. Καὶ σὰν ἀκούσαμε νὰ μᾶς στιγματίζουνε γιὰ μαυραγορίτες δὲν πιστεύαμε τ' αὐτιά μας.

Καὶ τὸ Νοέμβριο τοῦ 1943 μάθαμε πὼς ἐχτελέσανε δυὸ ἀνάπηρους ἀπ' τοὺς ἀρχηγούς μας, στηρίζοντάς τους σὲ κασέλες γιὰ νὰ τοὺς ντουφεκίσουν. Καὶ ἀναρωτιόμαστε ἂν αὐτοὶ ποὺ τὰ κάναν αὐτὰ μποροῦσαν νἆναι Ἕλληνες. Κι' ὅμως εἴτανε, γιατὶ σὲ λίγες μέρες ἤρθανε καὶ τοὺς καμαρώσαμε. Ἤρθανε καὶ μᾶς κυκλώσανε καὶ μᾶς πολυβολούσανε μὲ τὰ ἴδια τὰ πολυβόλα, ποὺ μ' αὐτὰ ἐμεῖς ὑπερασπίσαμε τὴ λευτεριὰ τῆς χώρας μας, καὶ τὴ δοξάσαμε. Μᾶς σκότωσαν διακόσους ὀγδόντα τρεῖς. Τοὺς ἄλλους μᾶς χώσανε στὰ μπουντρούμια, καὶ μᾶς βασανίζανε.

Καὶ βασανίζοντάς μας εἴτανε σὰ νὰ βασανίζαν τὴν ἴδια τὴν Ἑλλάδα, γιὰ τοῦτο δὲ θὰ βροῦμε ἡσυχία, ὅπως δὲ θἄβρει ἡσυχία ἡ Ἑλλάδα ἂν δὲν καθαριστεῖ ὁ τόπος ἀπ' αὐτούς. Τότε θὰ λευτερωθοῦμε ἀληθινά, ὅταν λείψουν οἱ τύραννοι.

Α. Τάσσος
Οι εθνομάρτυρες ανάπηροι
Ξυλογραφία, (διαστάσεις σελίδας) 43,5 x 31 εκ.

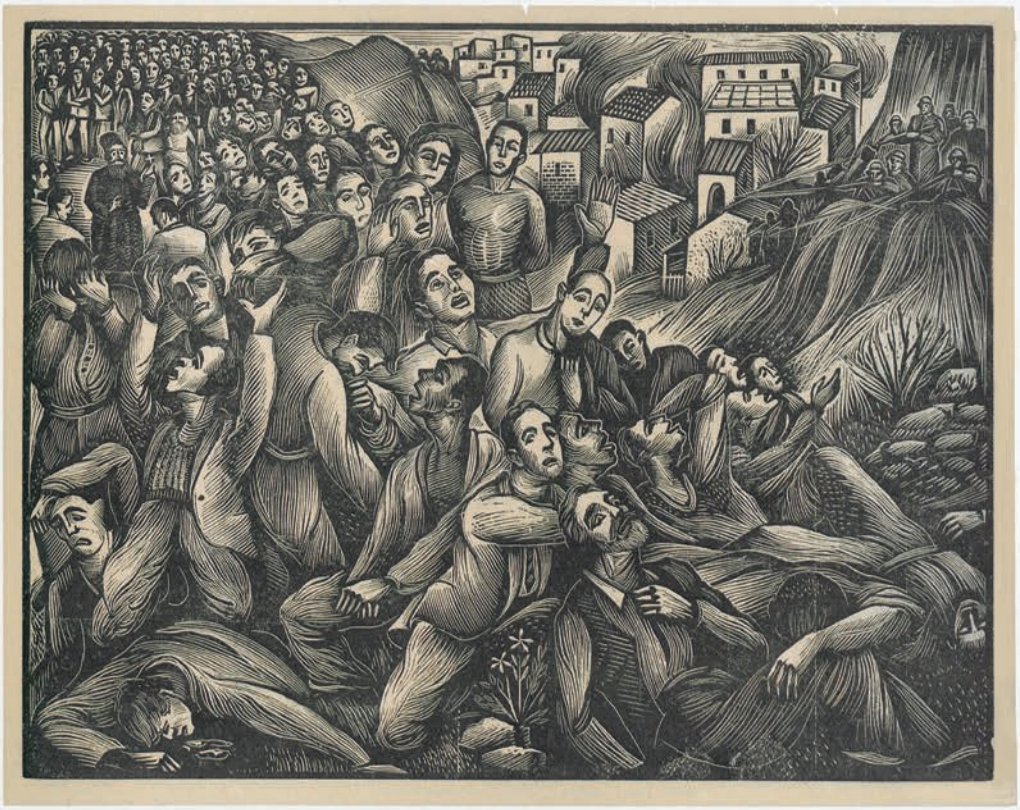

ΚΑΤΑΚΑΪΜΕΝΑ ΚΑΛΑΒΡΥΤΑ

ΑΓΑΠΗΣΑΜΕ τοὺς ἀντάρτες ποὺ μᾶς λευτέρωσαν ἀπὸ τοὺς καταχτητὲς καὶ ζούσαμε εἰρηνικὰ μαζί τους. Τοὺς βοηθούσαμε, μὰ βλέπαμε ποὺ ἀνησυχοῦσαν, γιατὶ εἶχαν λιγοστὰ ὅπλα καὶ καθόλου βαρὺν ὁπλισμό. Καὶ μεῖς τοὺς λέγαμε νὰ μὴ στενοχωριοῦνται· τοὺς μπάζαμε στὰ σπίτια μας καὶ μοιραζόμαστε μαζί τους τὴ μπομπότα μας.

Ξάφνου μαθεύτηκε πὼς οἱ Γερμανοὶ κινήσανε γιὰ νάρθουνε νὰ ξανασκλαβώσουνε τὰ Καλάβρυτα. Τρέξαν οἱ ἀντάρτες γιὰ νὰ τοὺς ἐμποδίσουν. Τρεῖς ὁλάκερους μῆνες οἱ βάρβαροι δὲν κατάφεραν νὰ σπάσουν τὶς γραμμές μας. Μὲ τὰ πολλὰ τὰ χιόνια τὸ Δεκέμβρη τοῦ 1943 δυὸ Συντάγματα Γερμανοὶ ἐπιτεθήκανε ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ Αἰγίου. Βλέποντάς τους οἱ χωρικοὶ παρακαλέσανε τοὺς ἀντάρτες νὰ τραβηχτοῦν γιὰ νὰ μὴ γίνουν ζημιές. Οἱ ἀντάρτες τοὺς ἀκούσανε καὶ τραβηχτήκανε, μὰ οἱ Γερμανοὶ ρημάξανε τὸν τόπο. Κι' ὅθε περνοῦσαν καίγανε τὰ χωριά, ξεγυμνώνανε τὸν τόπο καὶ σκοτώναν ὅσους ἄντρες συναπαντοῦσαν.

Καὶ μᾶς ἦρθε τὸ μαντάτο πὼς κουρσέψαν τὸ μοναστήρι τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου κ' ὅτι ρίξανε στὸ γκρεμὸ ὅλους τοὺς καλογέρους. Κι' ἀναρρωτιόμαστε τί νὰ κάμουμε. Ξάφνου ἀκούσαμε μεγάλο κρότο καὶ σείστηκε ὁ τόπος. Μᾶς βαροῦσαν μὲ κανόνια. Τραβηχτήκαμε λοιπὸν ἀφήνοντας ἔρμα τὰ σπίτια μας. Κι' ὅταν ἐμπήκανε οἱ βάρβαροι βρῆκαν τὴν πολιτεία ἀδειανή. Τότε μᾶς μήνυσαν νὰ μὴ φοηβηθοῦμε καὶ νὰ γυρίσουμε στὰ κονάκια μας. Καὶ μεῖς πιστέψαμε καὶ γυρίσαμε. Τέσσερις μέρες δὲν μᾶς ἐπείραξαν. Τὴν πέμπτη μέρα ὅμως ζώσανε τὴν πολιτεία. Μαζώξανε ὅλα τὰ γυναικόπαιδα. Μᾶς κλείσαν στὸ σχολειὸ καὶ βάλαν φωτιά. Οἱ μαννάδες πετοῦσαν τὰ παιδιά τους ἀπὸ τὸ παράθυρο γιὰ νὰ μὴν καοῦν, κι' αὐτὰ πέφταν καὶ τσακίζονταν. Κεῖ ποὺ δὲν τὸ περιμέναμε πιὰ ἄνοιξ' ἡ πόρτα καὶ χυμίξαμε ὄξω οἱ μαῦρες.

Καὶ γυρίζαμε νὰ βροῦμε τοὺς ἄντρες. Τοὺς φωνάζαμε καὶ δὲν μᾶς ἄκουγαν. Πήγαμε ὁλοῦθε γυρεύοντάς τους καὶ πιὰ τοὺς ἀγναντέψαμε ξαπλωμένους στὴν πλαγιά, σιμὰ στὸ νεκροταφεῖο. Τρέξαμε. Εἴτανε ὅλοι καταγῆς, μέσα στὰ αἵματα. Τοὺς σκουντήξαμε ὅλους. Τρεῖς μονάχα ζούσανε. Ἑφτακόσιοι σαράντα δυὸ εἴταν νεκροί. Καὶ δὲν ξαίραμε ποιοὺς νὰ κλάψουμε, τοὺς πεθαμένους γιὰ τὴν ὀρφάνια μας. Κι'ὀσμίστηκαν τὰ ὄρνια καὶ πλακώσανε, κ'ἐμεῖς τὰ διώχναμε γιὰ νὰ μὴ ξεσκίσουν τὰ κουφάρια μας. Καὶ σηκώσαμε τὰ μάτια μας ψηλὰ κατὰ τὸ βουνό, κι' ἀναθαρρέψαμε, γιατὶ ἀναλογιστήκαμε τοὺς ἀντάρτες ποὺ εἴτανε πιὰ οἱ μόνοι μας προστάτες.

Γιώργος Βελισσαρίδης
Κατακαϋμένα Καλάβρυτα
Ξυλογραφία, (διαστάσεις σελίδας) 43,5 x 31 εκ.

ΟΙ ΚΡΕΜΑΣΜΕΝΟΙ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ

Οἱ καταχτητὲς ἀφρίζανε ἀπὸ τὸ κακό τους βλέποντας τοὺς ἐπιστήμονες καὶ τοὺς καλλιτέχνες νὰ παλεύουν κι' αὐτοὶ γιὰ τὴ λευτεριά. Λέγανε στοὺς προδότες βοηθούς τους: «Ἀφοῦ οἱ σπουδαγμένοι σας φαρμακώνουν τὸ λαὸ μὲ τὸ ἀφιόνι τῆς ἀνταρσίας, μὴν περιμένετε προκοπή». Καὶ δώστου οἱ βάρβαροι σκοτώνανε γιὰ παραδειγματισμὸ κόσμο καὶ κοσμάκη, καὶ πρῶτ' ἀπ' ὅλα τοὺς μορφωμένους.

Στὶς 5 τοῦ Ἀπρίλη 1944 οἱ Γερμανοὶ διατάξανε νὰ κρεμαστοῦνε στὴν Ἀθήνα πέντε κρατούμενοι, γιατὶ οἱ Ἕλληνες τιμωρήσανε μὲ θάνατο κάποιο προδότη ἀξιωματικὸ τῶν τσολιάδων. Καὶ διαλέξανε πέντε ἀπὸ τὸ Χαϊδάρι: ἕνα γιατρό, ἕνα νοσοκόμο, ἕναν ὑπάλληλο τοῦ νοσοκομείου Συγγροῦ, ἕνα μηχανικό, κ' ἕνα δικηγόρο.

Ξεπιτούτου τοὺς ὁδηγήσανε στὸ μέρος ποὺ εἶχε θανατωθεῖ ὁ προδότης, δηλαδὴ μέσα στὴν πόλη, στὴν ὁδὸ Παπαδιαμαντοπούλου. Πάνω στὶς πιπεριὲς τοῦ δρόμου οἱ τσολιάδες κρεμάσανε τὰ σκοινιά. Τὸ γιατρὸ ἀφοῦ τοῦ περάσανε τὸ βρόγχο στὸ λαιμὸ τονε ρωτήσανε, τί θέλει νὰ πεῖ στὰ στερνά του. Κι' αὐτὸς τοὺς ἔφτυσε καὶ τοὺς χαστούκισε λέγοντας: «Δὲν εἴσαστε ἄξιοι νὰ ρωτᾶτε ἐσεῖς ἐμένα». Τότε ὁ ταγματάρχης τῶν τσολιάδων τόνε κλώτσησε κι' εὐτὺς τράβηξε τὸ σκοινί.

Κι' ἀπὸ τὶς ἐφημερίδες μάθανε τὸ κακὸ οἱ χαροκαμένες οἱ μαννάδες κ' οἱ γυναῖκες τῶν μαρτύρων. Καὶ πήγανε στὸν τόπο τῆς θυσίας καὶ εἴδανε — ποὺ νὰ μὴν ἔβλεπαν. Κι' εὐτὺς πῆγαν στοὺς προδότες ποὺ νοστιμεύονταν νὰ πίνουν τὸν καφέ τους κάτω ἀπὸ τὰ πόδια τῶν κρεμασμένων, καὶ τοὺς εἶπαν: «Δόστε μας τὰ λείψανα. Γιὰ δέτε πέσαν ἀπάνω οἱ μύγες καὶ τὰ λερώνουν». Κ' ἐκεῖνοι ἀποκρίθηκαν: «Ὅταν διατάξουν οἱ Γερμανοὶ θὰ τὰ πάρετε».

Ἀγαναχτισμένοι οἱ ἐλασίτες τῆς Καισαριανῆς γιὰ τούτη τὴν ἄπρεπη μεταχείριση τῶν νεκρῶν τῶν μαρτύρων κατέβηκαν καὶ χτύπησαν τοὺς τσολιάδες γιὰ νὰ πάρουν τὰ κουφάρια. Ἄνοιξε γερὴ μάχη ποὺ βάσταξε πολλὲς ὧρες. Δυὸ ἐλασίτες σκοτωθήκανε.

Καὶ ὅταν σήκωσαν τ' ἅγια λείψανα βρῆκαν σ' ἑνοῦ τὴν τσέπη χαρτὶ ἀπὸ τσιγάρο ποὺ ἔγραφε: «Ζήτω ἡ Λευτεριά».

Γιώργος Μανουσάκης
Οι κρεμασμένοι της Αθήνας
Ξυλογραφία, (διαστάσεις σελίδας) 43,5 x 31 εκ.

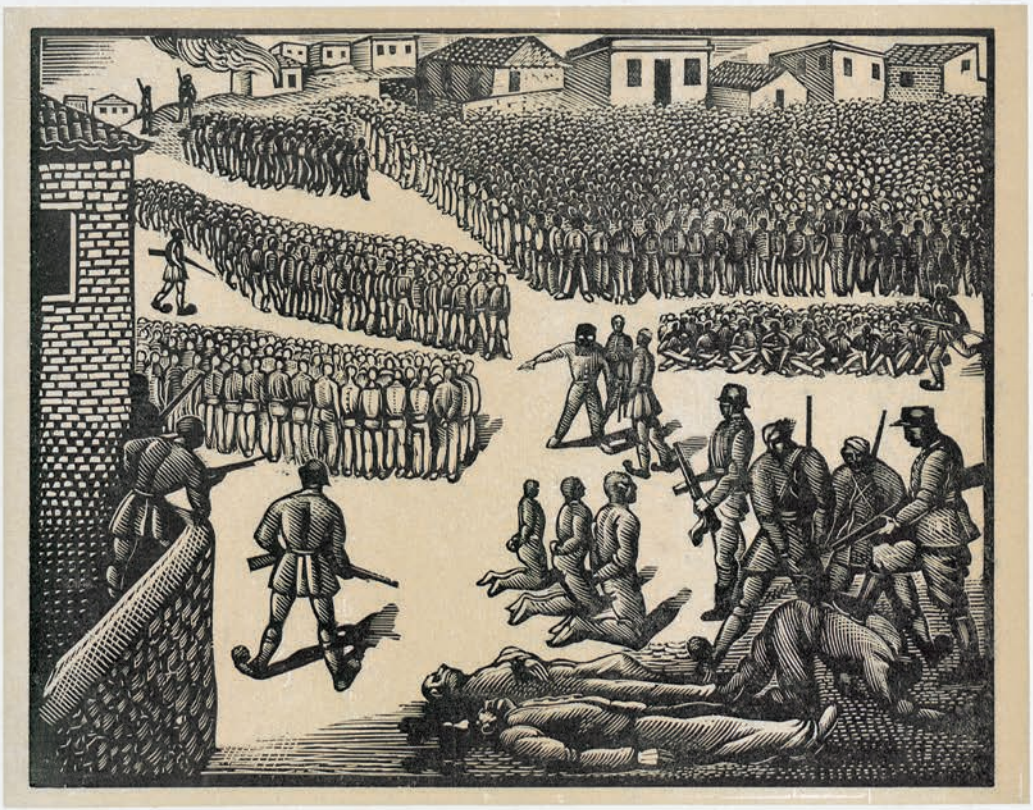

Η ΠΟΛΥΒΑΣΑΝΙΣΜΕΝΗ ΚΟΚΚΙΝΙΑ

ΖΟΥΣΑΜΕ στὰ μέρη τῆς Μικρᾶς Ἀσίας σκλάβοι τῶν Τούρκων. Μᾶς σφάζαν, γιατὶ εἴμαστε Ἕλληνες. Κάποτε μᾶς λευτέρωσε Ἑλληνικὸς στρατὸς καὶ χαρήκαμε. Μὰ ἔφυγε πάλι καὶ μᾶς ἄφησε. Οἱ Τοῦρκοι ἐκδικηθήκανε ἀπάνω μας μὲ φωτιές, κρεμάλες κ' ἀνθρωπομαζώματα.

Μᾶς εἶπανε πὼς θὰ πᾶμε νὰ ζήσουμε στὴν Πατρίδα καὶ πάλι χαρήκαμε. Μᾶς κουβάλησαν μὲ καράβια καὶ μᾶς φέρανε στὴν ἐλεύθερη Ἑλληνικὴ γῆ. Πέσαμε καὶ τὴ φιλήσαμε. Καὶ μᾶς στιβάζαν σὲ σχολειὰ καὶ πεινούσαμε. Μᾶς εἶπαν θὰ μᾶς χτίσουν σπίτια καὶ ξαναχαρήκαμε. Στερνὰ οἱ περισσότεροι φτιάξαμε μπαράγκες καὶ ζούσαμε κεῖ μέσα. Μεροδούλι - μεροφαΐ, μὰ εἴμαστε εὐχαριστημένοι, γιατὶ βρισκόμαστε στὴν Ἑλλάδα.

Πέρασαν τὰ χρόνια, ριζώσαμε στὸν τόπο. Μὰ νὰ ποὺ μᾶς ρίχτηκαν οἱ φασίστες νὰ μᾶς φᾶνε. Τοὺς κρατήσαμε ἕξη μῆνες, μὰ προδοθήκαμε. Ρημάξανε τὴ χώρα τριῶ λογιῶν καταχτητές. Καὶ ξαναγευτήκαμε τὰ ὅσα τραβάγαμε μὲ τοὺς Τούρκους καὶ χειρότερα ἀκόμα. Πήραμε ἀπόφαση κ' ἐμεῖς νὰ πολεμήσουμε γιὰ νὰ διώξουμε τοὺς φασίστες, γιατὶ ξέραμε καλὰ τὰ κακὰ τῆς τυραννίας, καὶ ἀγαπούσαμε πιότερο ἀπ' ὅλους τοὺς συμπατριῶτες μας τὴ λευτεριά.

Τότε οἱ καταχτητὲς καὶ ντόπιοι προδότες βάλανε βουλὴ «νὰ ξεπαστρέψουν» κατὰ πὼς λέγανε «τοὺς συνοικισμοὺς μὲ τοὺς Τουρκόσπορους.» Κ' ἦρθανε τὸ Μάρτη τοῦ 1944 στὴν Κοκκινιὰ μὲ πολυβόλα καὶ θωρακισμένα αὐτοκίνητα καὶ μᾶς βάρεσαν καὶ τοὺς ἀπάντησε ὁ ΕΛΑΣ, γίνηκε φοβερὸς πόλεμος ποὺ βιστάξε μέρες καὶ σκοτωθήκανε ἑκατοντάδες δικοί τους.

Καὶ στὶς 17 τοῦ Αὐγούστου 1944, ἐπειδὴ θέλανε νὰ σηκώσουν ἐργάτες γιὰ τὴ Γερμανία, κυκλώσανε πάλι τὴ Κοκκινιά, φωνάξανε ὅλους τοὺς ἄντρες ἀπὸ 14 - 60 χρονῶ στὴν πλατεῖα τῆς Ὁσίας Ξένης, τοὺς διατάξανε νὰ γονατίσουν, κ' ἔτσι ὅπως εἴτανε, ὁλημερὶς τοὺς διαλέγανε χαφιέδες, κι' ἄνθρωποι κρυμένοι κάτω ἀπὸ μάσκες. Αὐτοὺς ποὺ ὑποδείχναν οἱ προδότες τοὺς ἁρπάζαν οἱ δήμιοι, τοὺς πετοῦσαν ἀγκαθωτὸ σύρμα στὰ μοῦτρα κι' ἀφοῦ γαντζώνοταν καλὰ στὰ κρέατα τὸ τραβοῦσαν καὶ πληγιάζαν τὰ θύματα. Μὰ δὲν ἐχόρταινε ἡ μαύρη τους ψυχὴ παρὰ ὅταν τοὺς ἐχτελοῦσαν. Διακόσους καὶ πλέον μακελλέψαν ἔτσι, ἄντρες, γυναῖκες, κορίτσια, γέροντες, παιδιά. Κατόπι βάλανε μπρὸς πέντε χιλιάδες ἄντρες γιὰ πρώτη δόση καὶ σὰν κοπάδι τοὺς φτάσαν τρέχοντας στὸ Χαϊδάρι, κι' ἀπὸ κεῖ στὸ σκλαβοπάζαρο τῆς Γερμανίας. Κι' ὅλα τοῦτα τὰ κάνανε τσολιάδες, χωροφύλακες, χαφιέδες.

Δὲ φτάναν οἱ Τοῦρκοι, οἱ Γερμανοί, οἱ Ἰταλοί, οἱ Βούλγαροι ποὺ μᾶς χαλοῦσαν καὶ δὲ μᾶς ἄφηναν σὲ ἀνάπαψη, τὰ κάνουν καὶ δικοί μας τώρα. Οἱ ξένοι τὰ πληρώσανε, οἱ ντόπιοι ὄχι ἀκόμα.

Α. Τάσσος
Η πολυβασανισμένη Κοκκινιά
Ξυλογραφία, (διαστάσεις σελίδας) 43,5 x 31 εκ.

Η ΣΦΑΓΗ ΤΟΥ ΔΙΣΤΟΜΟΥ

Οἱ καταχτητὲς βρίσκανε εὔκολα τὶς δικαιολογίες γιὰ τὰ μπλόκα, τοὺς ντουφεκισμοὺς καὶ τὶς σφαγές. Προφασίζονταν πὼς εἴτανε ἀντίποινα, γιατὶ οἱ Ἕλληνες σκοτώνανε τοὺς ἴδιους τοὺς καταχτητὲς ἢ τὰ ντόπια τσιράκια τους. Κι' ὅταν πάλι ρημάζαν ὁλάκερες καμπίσες εἴτε βουνίσες περιοχὲς λέγαν πὼς πολεμοῦσαν τάχατες τοὺς ἀντάρτες.

Τὸν Ἰούνη τοῦ 1944 οἱ Γερμανοὶ βγήκανε νὰ βαρέσουν τοὺς ἀντάρτες ποὺ φωλιάζανε κατὰ τὰ μέρη τοῦ Παρνασσοῦ. Φτάσανε στὸ Δίστομο τὸ πέρασαν καὶ πήγαιναν κατὰ τὸ Στεῖρι. Πρὶν φτάσουν σ' αὐτὸ τὸ χωριὸ τοὺς πελεκήσανε γιὰ καλὰ οἱ ἀντάρτες. Σκοτώσανε καὶ πληγώσανε βαριὰ δέκα ἑφτὰ ἀπὸ δαύτους. Οἱ Γερμανοὶ μανιασμένοι γιὰ τὴ ζημιὰ ποὺ πάθανε καὶ ντροπιασμένοι ποὺ δὲν μπορέσανε νὰ ἐκδικηθοῦν τὸ αἷμα τῶν συντρόφων τους πάνω στοὺς ἀντάρτες ξεσπάσαν στοὺς ἄμαχους. Ἔτσι ἀποφασίσαν νὰ κατασφάξουν τοὺς δόλιους τοὺς Διστομίτες καὶ νὰ κάψουν τὸ χωριό τους.

Γύρισαν λοιπὸν πίσω καὶ μόλις πατήσαν στὸ χωριὸ διατάξανε νὰ κλειστοῦν ὅλοι οἱ κάτοικοι μέσα στὰ σπίτια. Καὶ γι' ἀρχὴ ἐχτελέσανε δώδεκα ὁμήρους, ποὺ εἴχανε πάρει σὰν περάσαν ἀπὸ τὸ Δίστομο. Ὅσοι χωριανοὶ ὑποπτευτήκανε τὸ κακὸ ποὺ τοὺς περίμενε, τολμήσανε μὲ τὶς φαμελιές τους καὶ τὸ σκάσανε ἀπὸ τὸ Διάσκελο, ποὺ εἴχαν ξεχάσει νὰ βάλουνε φυλάκιο οἱ Γερμανοί, καὶ γλυτώσανε. Ὅσοι μείνανε μακελλοκοφτήκανε ἀπὸ τ' ἀσκέρι τῶν Γερμανῶν ποὺ ξεχύθηκε μέσα στὸ χωριὸ καὶ σκότωνε. Ἀπὸ σπίτι σὲ σπίτι, δίχως νὰ παραλείψουνε κανένα, περνούσανε οἱ φονιάδες. Ντουφεκίσανε τὸν παπά. Σταγγαλίσανε μωρά, ξεκοιλιάσανε γκαστρωμένες καὶ ποδοπατήσανε τὸ σπλάχνο τους. Βιάσανε κουφάρια. Ὅσοι ζοῦσαν ἀκόμα πασκίζαν νὰ κρυφτοῦνε. Οἱ μελλοθάνατοι περιμέναν μέσα στὰ σπίτια. Κανένας δὲ μίλαγε, μονάχα ποὺ κλαίγαν τὰ παιδιά. Κι' ἄνοιγ' ἡ ξώθυρα κ' ἔμπαιν' ὁ Χάρος. Ζάρωναν τὰ γυναικόπαιδα καὶ μὲ τὰ βόλια καὶ τῆς λόγχες τῶν Γερμανῶν σωριάζονταν χάμου.

Τὸ αἷμα ἔτρεχε ἀπὸ τὰ σπίτια στοὺς δρόμους. Διακόσια εἴκοσι τρία εἴτανε τὰ θύματα, παιδιά, γυναῖκες, γέροντες. Μὰ δὲ χορτάσαν οἱ Γερμανοί. Γύρισαν μετὰ δεκαπέντε μέρες καὶ διαγουμίσαν τὸ χωριό.

Γιὰ τοῦτο παλεύουνε οἱ Ἕλληνες, γιὰ νὰ λείψουν ἀπὸ τὸν κόσμο οἱ μακελλάριδες, καὶ νὰ μποροῦν ν' ἀνασαίνουν λεύτεροι οἱ ἄνθρωποι τὸ μοσκοβολημένο ἀγέρι καὶ νὰ χαίρουνται τὸν ἥλιο.

Αλέξανδρος Κορογιαννάκης
Η σφαγή του Διστόμου
Ξυλογραφία, (διαστάσεις σελίδας) 43,5 x 31 εκ.

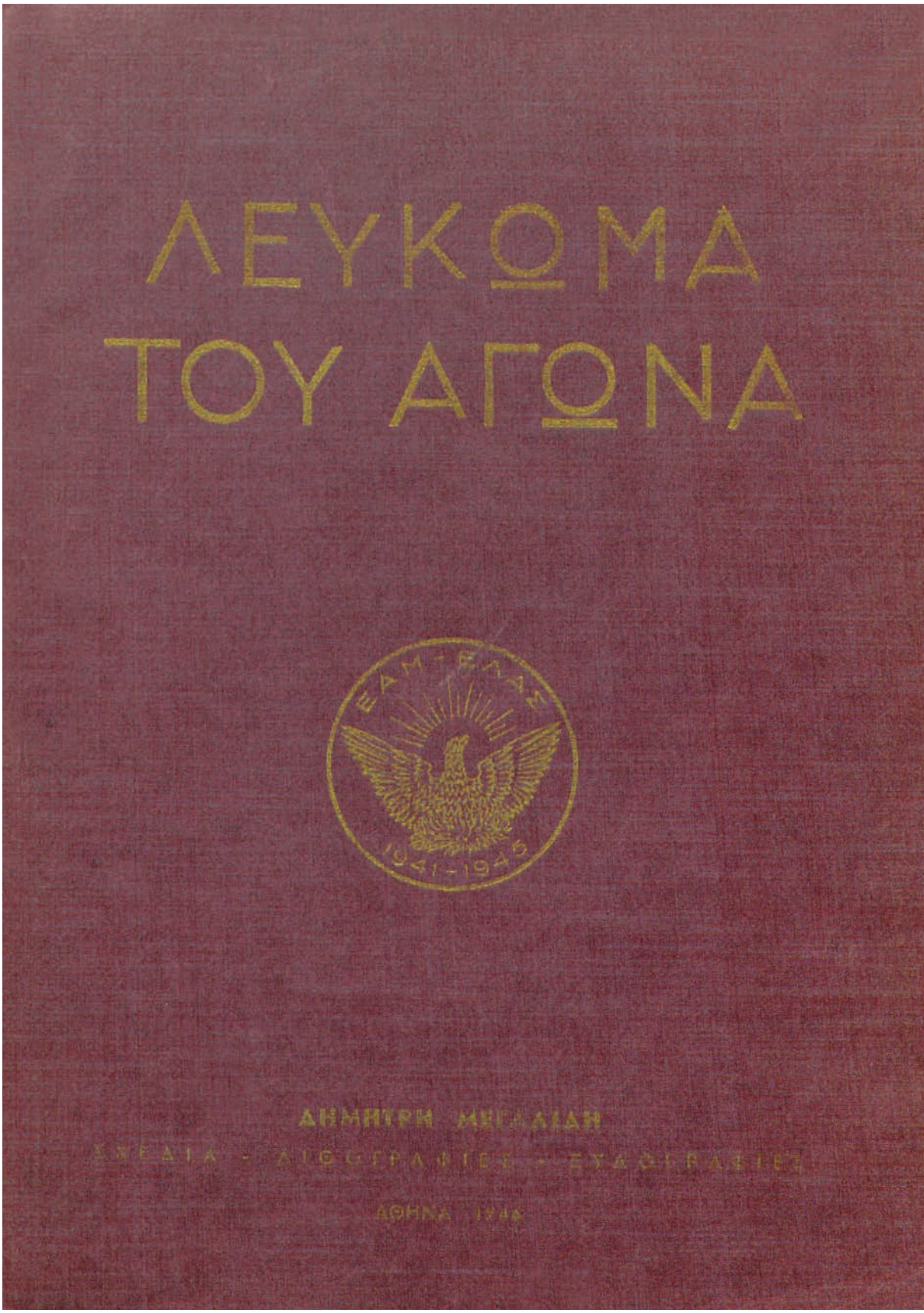

Δημήτρης Μεγαλίδης
Λεύκωμα του Αγώνα ΕΑΜ-ΕΛΑΣ, 1941-1945, τ. 1, Αθήνα 1946, [σ. 54]
34 x 24,5 εκ. Εκδόθηκε σε 350 αντίτυπα.

Εικονογραφείται με λιθογραφίες, ξυλογραφίες και σχέδια του καλλιτέχνη και περιέχει, στα ελληνικά και γαλλικά, πρόλογο και επεξηγηματικές πληροφορίες για τα εικονιζόμενα πρόσωπα, τόπους και γεγονότα.

ΛΕΥΚΩΜΑ ΤΟΥ ΑΓΩΝΑ

ΕΑΜ-ΕΛΑΣ

1941 - 1945

•

ΔΗΜΗΤΡΗ ΜΕΓΑΛΙΔΗ

ΣΧΕΔΙΑ - ΛΙΘΟΓΡΑΦΙΕΣ - ΞΥΛΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΤΟΜΟΣ Ι - ΑΘΗΝΑ 1946

ALBUM DE LA LUTTE

EAM-ELAS

1941 - 1945

•

DIMITRES MEGALIDES

DESSINS - LITOGRAPHIES - GRAVURES

VOLUME I - ATHENES 1946

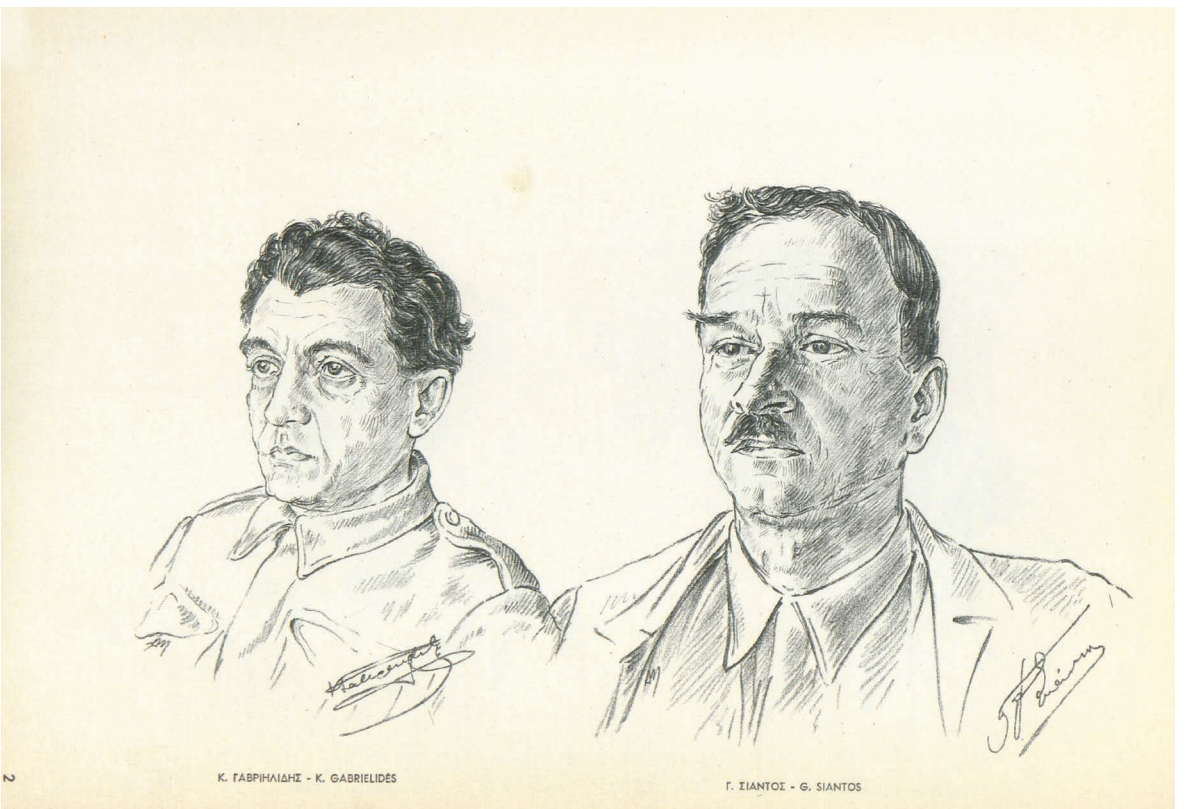

Δημήτρης Μεγαλίδης
Λεύκωμα του Αγώνα ΕΑΜ-ΕΛΑΣ, 1941-1945

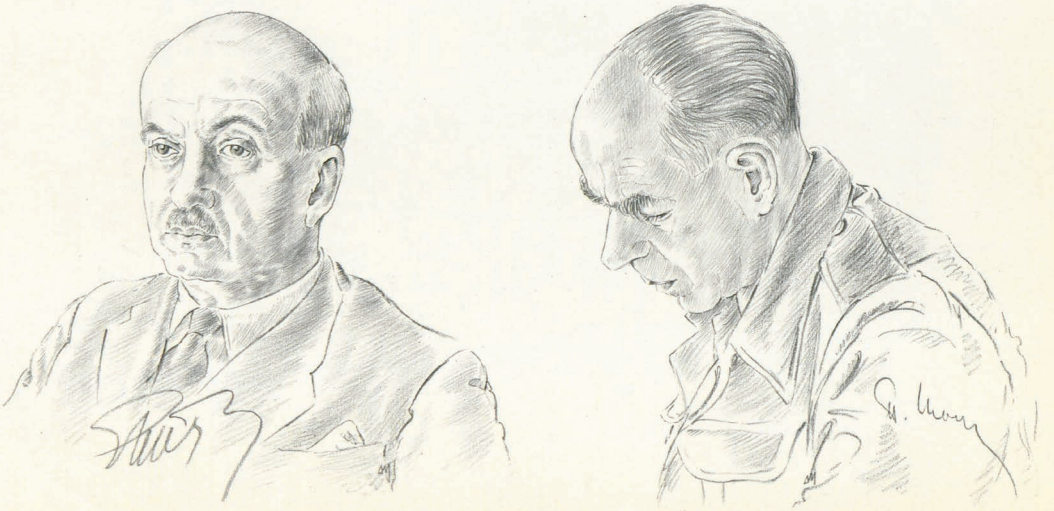

ΑΛ. ΣΒΩΛΟΣ - AL. SVOLOS

Π. ΚΟΚΚΑΛΗΣ - P. KOKKALIS

ΕΜ. ΜΑΝΤΑΚΑΣ - EM. MANTAKAS

ΕΥΡ. ΜΠΑΚΙΡΤΖΗΣ - EVR. BAKIRDZIS

ΗΛ. ΤΣΙΡΙΜΩΚΟΣ - EL. TSIRIMOKOS

Δημήτρης Μεγαλίδης
Λεύκωμα του Αγώνα ΕΑΜ-ΕΛΑΣ, 1941-1945

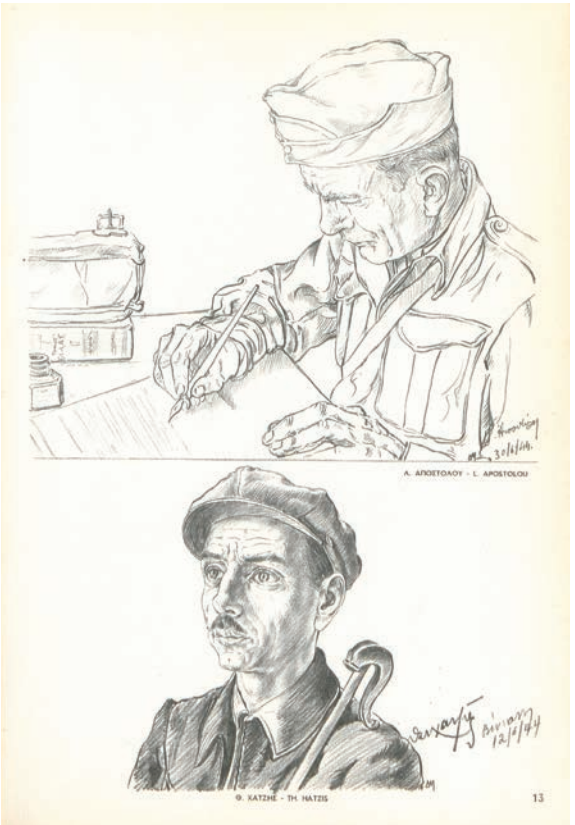
Α. ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ - L. APOSTOLOU
Θ. ΚΑΤΖΗΣ - TH. HATZIS
13

ΕΠΟΝΙΤΕΣ ΣΤΟΝ ΚΟΙΝΟ ΑΓΩΝΑ
MEMBRES DE L'"EPON", A LA LUTTE COMMUNE
19

Στὸ χωριὸ ΦΟΥΡΝΑ - Au village FOURNA
22

ΕΛΑΣ
Ἀνθυπολοχαγίνα τοῦ ΕΛΑΣ - Sous lieutenante de l'ELAS.
35

Δημήτρης Μεγαλίδης
Λεύκωμα του Αγώνα ΕΑΜ-ΕΛΑΣ, 1941-1945

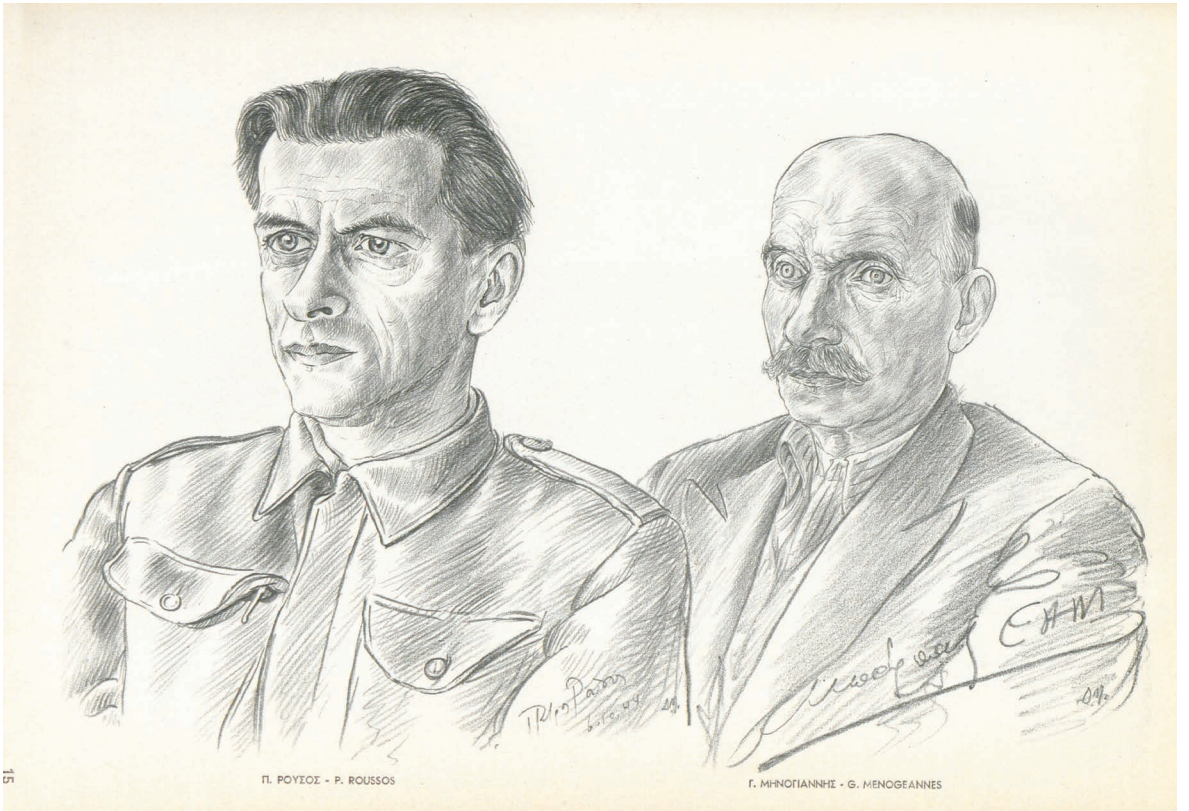

15

Π. ΡΟΥΣΟΣ - P. ROUSSOS

Γ. ΜΗΝΟΓΙΑΝΝΗΣ - G. MENOGEANNES

16

Κ. ΘΕΟΣ - K. THEOS

ΚΟΖΑΚΑΣ - KOZAKAS

Αντώνης Κανάς
12 ΣΧΕΔΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΚΑΤΟΧΗ. ΑΝΤΩΝΗΣ ΚΑΝΑΣ, ΑΘΗΝΑ 1946, 1946
Λεύκωμα 12 λιθογραφιών

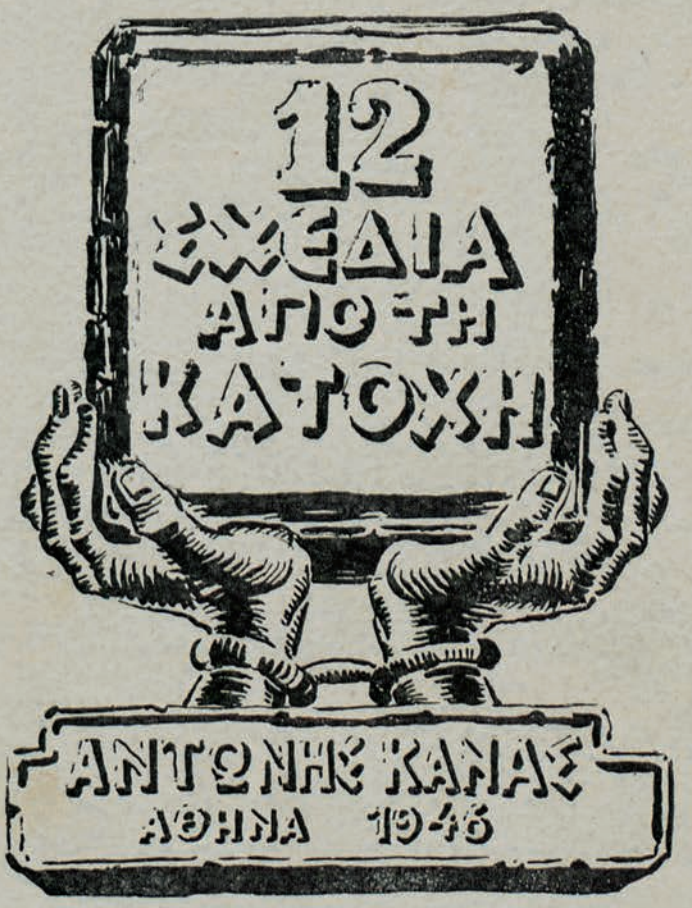
12
ΣΧΕΔΙΑ
ΑΠΟ ΤΗ
ΚΑΤΟΧΗ
ΑΝΤΩΝΗΣ ΚΑΝΑΣ
ΑΘΗΝΑ 1946

Αντώνης Κανάς
Η μεγάλη νύχτα, 1946
Λιθογραφία, 18,5 x 14,5 εκ., ενυπόγραφη

Αντώνης Κανάς
Κατάρα Θεού, 1946
Λιθογραφία, 20,5 x 14 εκ., ενυπόγραφη

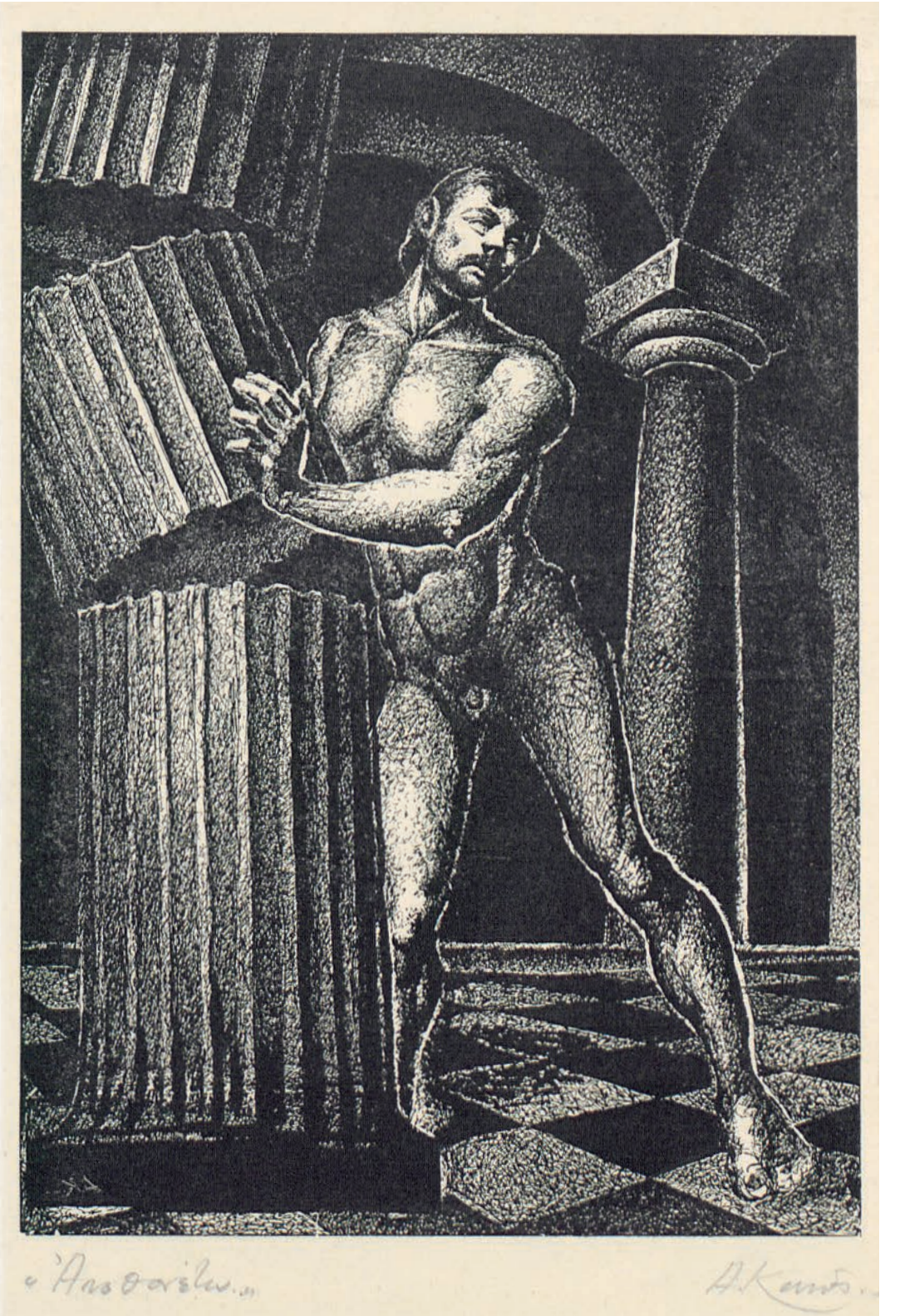

Αντώνης Κανάς
Αποθανέτω, 1946
Λιθογραφία, 20,5 x 14 εκ., ενυπόγραφη

Αντώνης Κανάς
Ο μεθυσμένος που ψέλνει, 1946
Λιθογραφία, 16 x 12 εκ., ενυπόγραφη

Αντώνης Κανάς
Το ξόδι, 1946
Λιθογραφία, 17,5 x 23 εκ., ενυπόγραφη

Αντώνης Κανάς
Οικογένεια, 1946
Λιθογραφία, 20,5 x 14 εκ., ενυπόγραφη

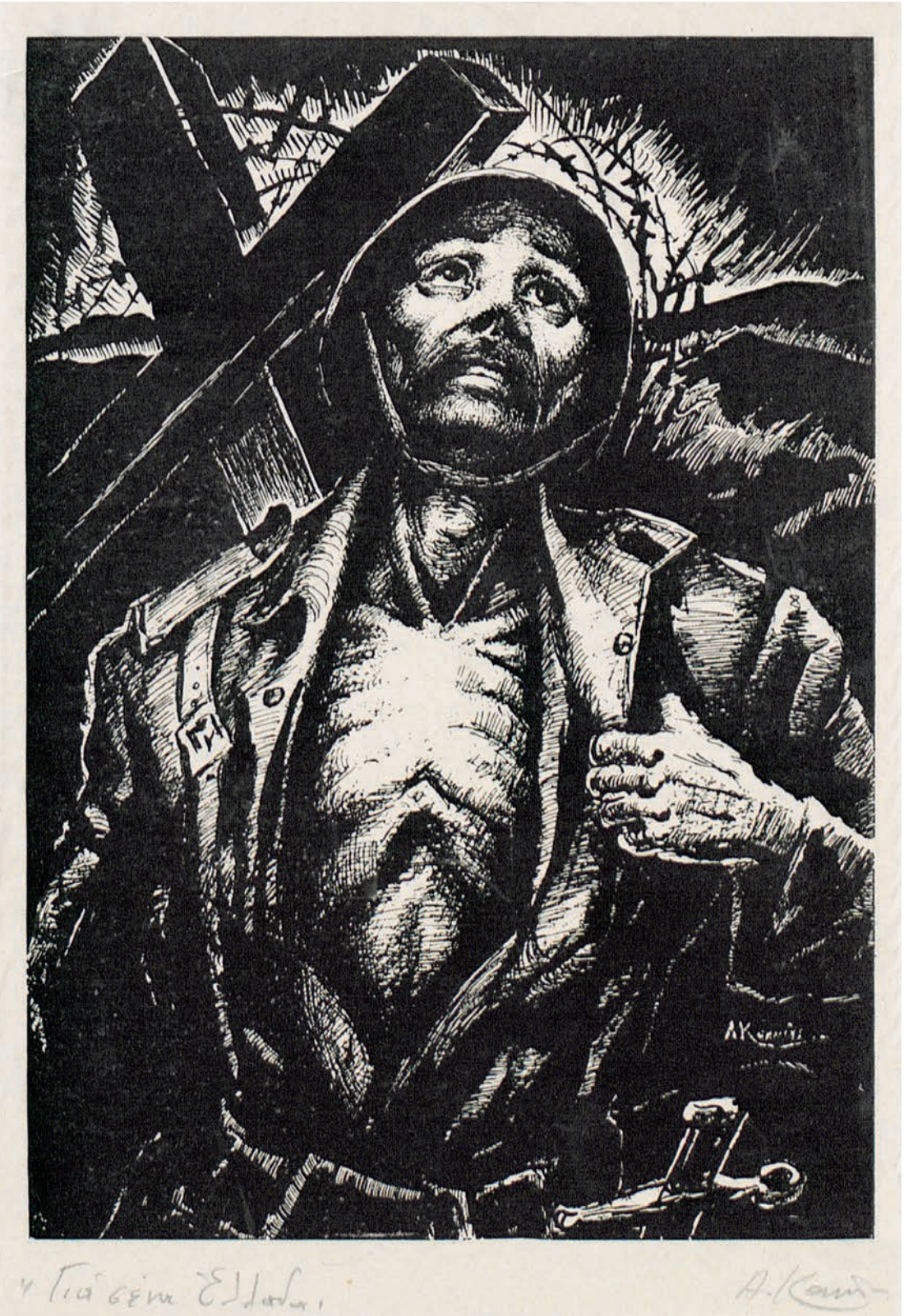

Αντώνης Κανάς
Για σένα Ελλάδα, 1946
Λιθογραφία, 20,5 x 14 εκ., ενυπόγραφη

Αντώνης Κανάς
Ελλάδα, 1946
Λιθογραφία, 20,5 x 14,5 εκ., ενυπόγραφη

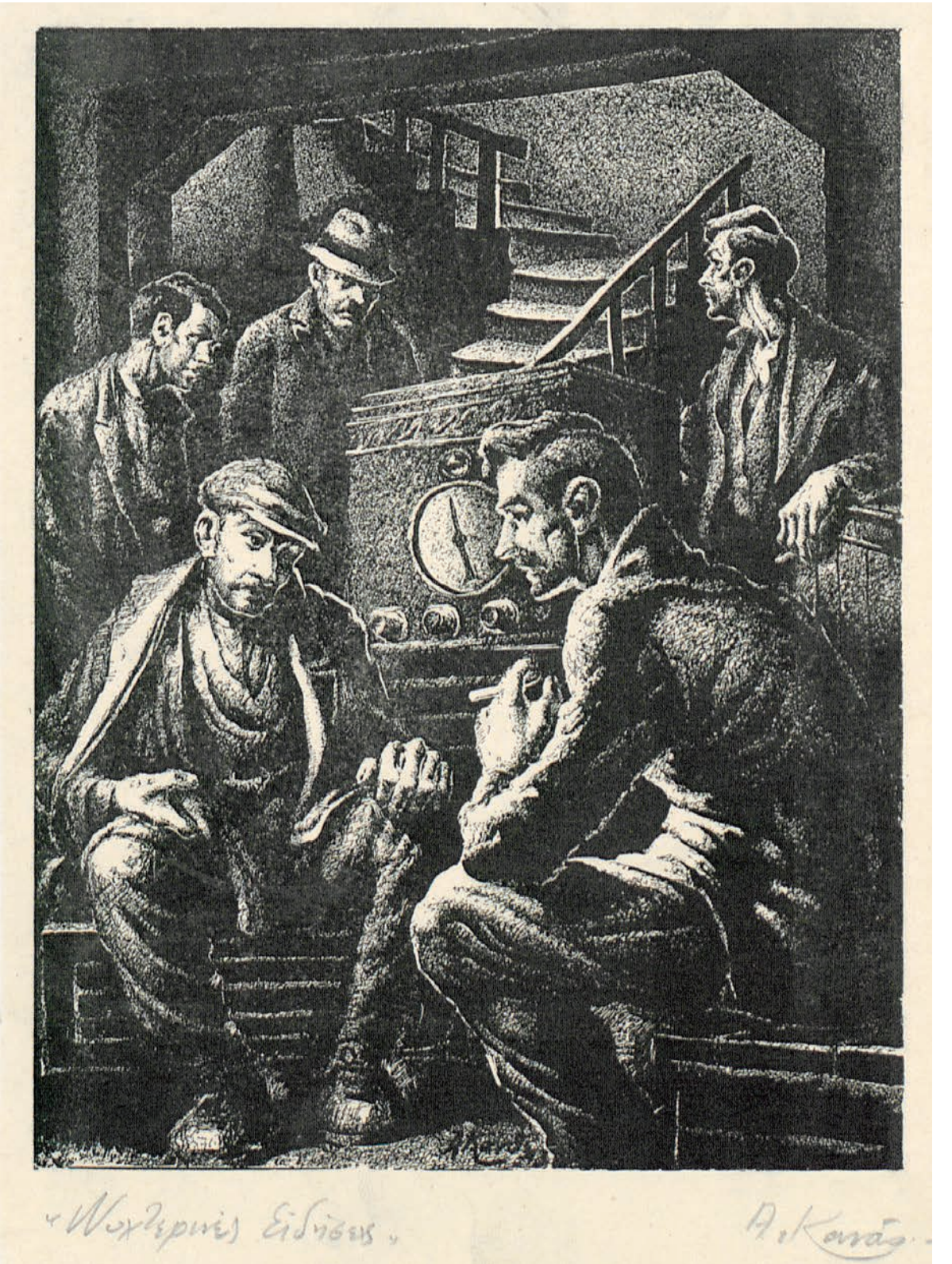

Αντώνης Κανάς
Νυχτερινές ειδήσεις, 1946
Λιθογραφία, 20,5 x 14,5 εκ., ενυπόγραφη

Αντώνης Κανάς
Το τραγούδι της πείνας, 1946
Λιθογραφία, 19 x 14 εκ., ενυπόγραφη

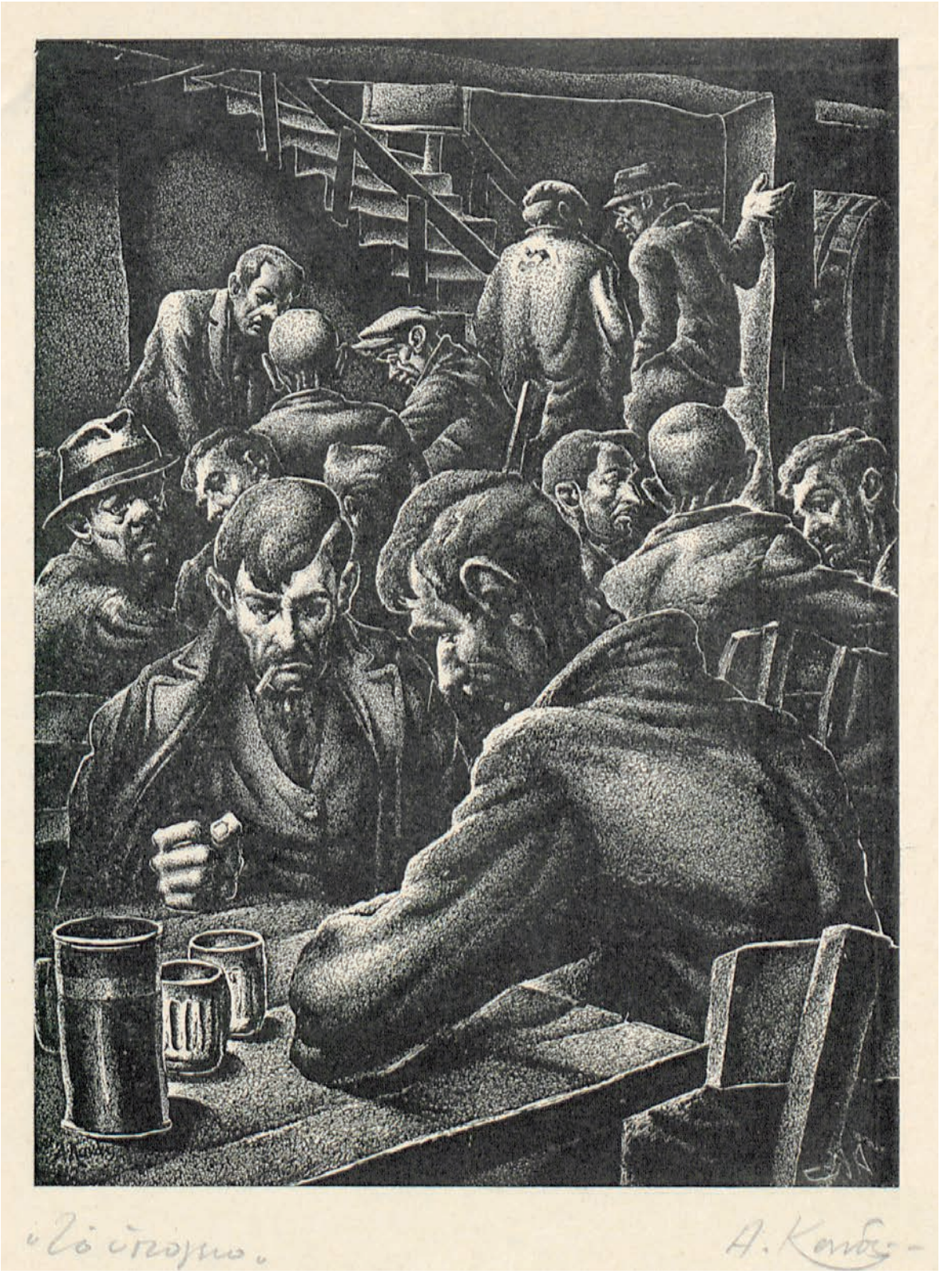

Αντώνης Κανάς
Το υπόγειο, 1946
Λιθογραφία, 19,5 x 14,5 εκ., ενυπόγραφη

Αντώνης Κανάς
Το υπόγειο, 1946
Λιθογραφία, 17 x 16 εκ., ενυπόγραφη

ΑΦΙΣΕΣ
ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΙΣ

DGAR LONGMAN
ΕΞΩ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΕΑΜ-ΕΛΑΣ
Deutsche Soldaten! Hitler furht Deutschland zur Katastrophe! Gebt Hire waffen dem E.L.A.S.! Kaempft mit dem E.L.A.S. Gegen Hitler!
Αφίσα, 23,5 x 17 εκ.
Γερμανοί στρατιώτες καλούνται να πολεμήσουν εναντίον του Χίτλερ.

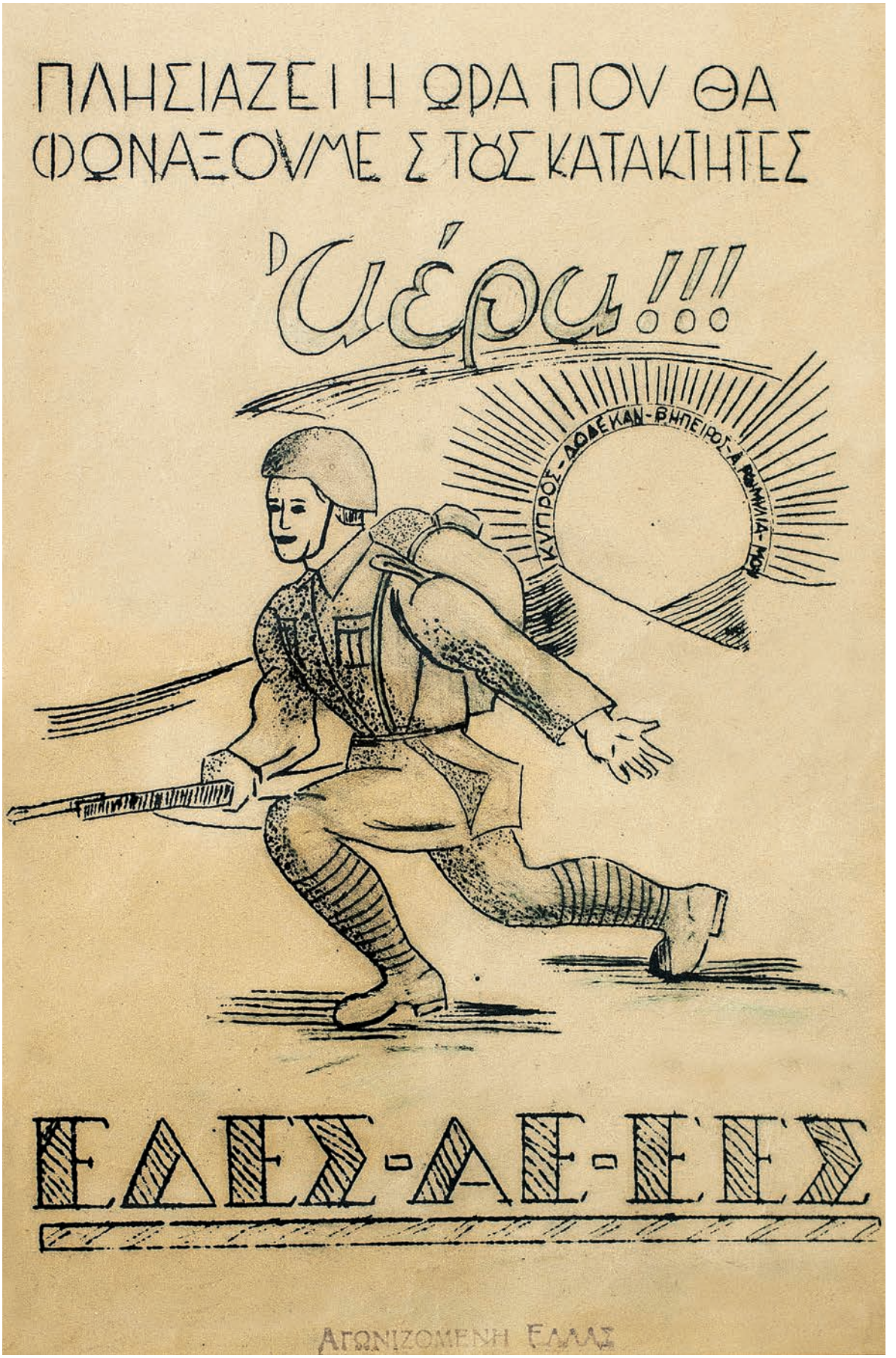

ΕΔΕΣ-ΑΕ-ΕΕΣ
Πλησιάζει η ώρα που θα φωνάξουμε στους κατακτητές αέρα!!!
Αφίσα, 35 x 23,5 εκ.

Α. Τάσσος & Λουκία Μαγγιώρου
ΕΑΜ, Ζήτω η εθνική ενότητα, 1943
Ξυλογραφία σε όρθιο ξύλο, 50 x 82 εκ.

ΕΠΟΝ Σπουδ(αστών)
Φοιτητές όλοι στα ιδρύματά μας να τα κάνουμε κέντρα εθνικής προετοιμασίας, ορμητήρια για την κατάκτηση της λευτεριάς
Αφίσα, 30 x 21 εκ.

ΕΑΜ-ΕΠΟΝ
Ζήτω ο ΕΛΑΣ που προστατεύει την Ελλάδα και φέρνει τη λευτεριά
Αφίσα, 37 x 28 εκ.

ΕΑΜ, Γυναικείο Τμήμα ΕΑΜ Αθήνας
Εμπρός για την Εθνική Ειρήνευση
Αφίσα, 49 x 35,5 εκ.

ΕΑΜ
Ο λαός αγωνίζεται για πλήρη [sic] ***λαϊκές ελευθερίες***
Αφίσα, 42,5 x 55 εκ.

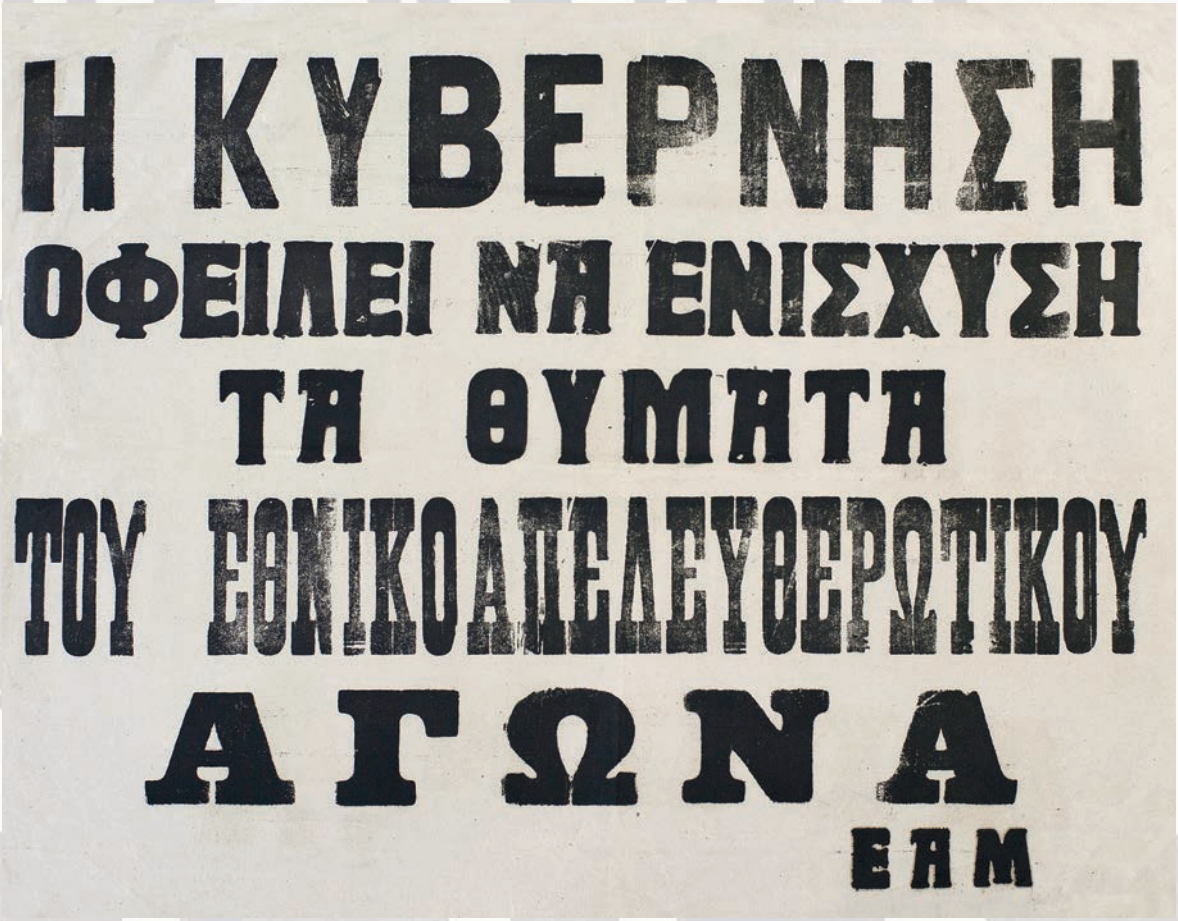

ΕΑΜ
Η κυβέρνηση οφείλει να ενισχύση τα θύματα του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα
Αφίσα, 45 x 55 εκ.

ΕΑΜ
Το ΕΑΜ ο τάφος των Γερμανών
Αφίσα, 48 x 33 εκ.

ΕΑΜ
Πατριώτες στ' άρματα
Αφίσα, 64,5 x 46 εκ.

ΕΠΟΝ
Πολεμάμε και τραγουδάμε
Αφίσα, 35 x 27 εκ.

Γιάννης Στεφανίδης
Νεολαία στ' άρματα. ΕΠΟΝ
Αφίσα, 35 x 26 εκ.

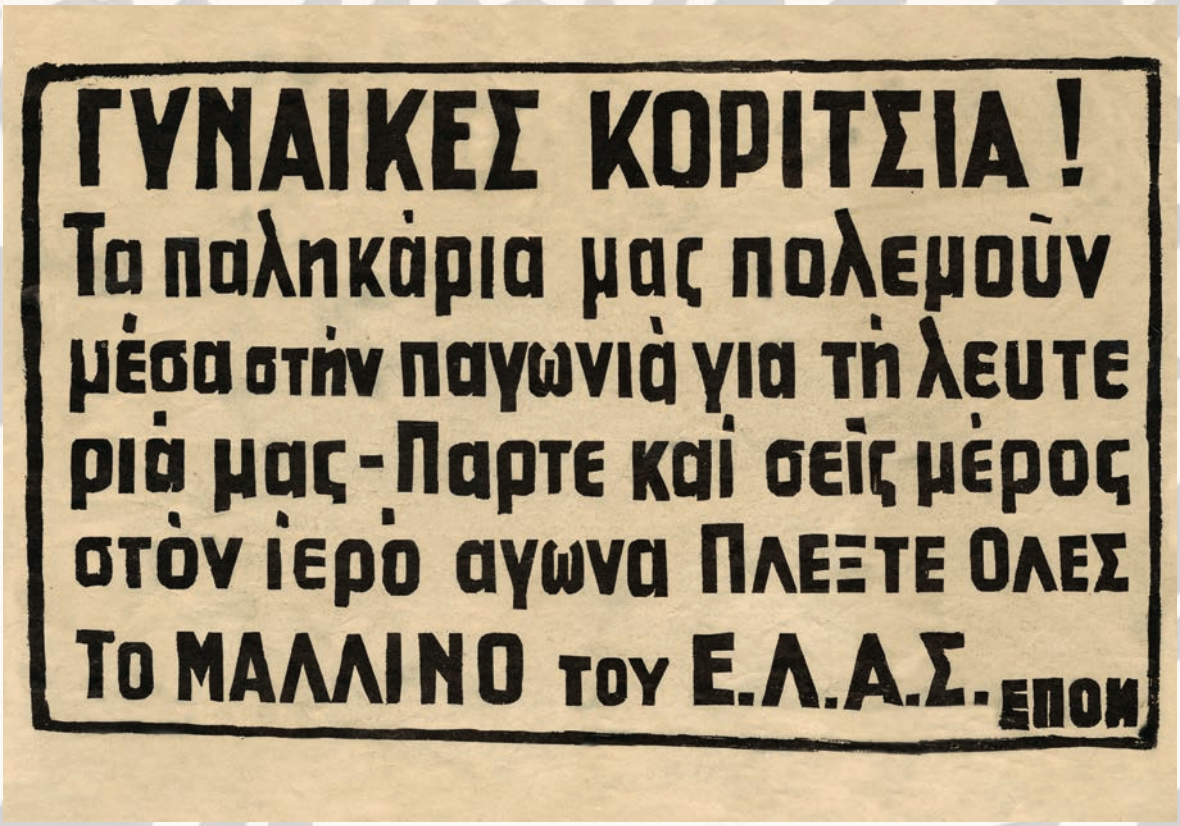

ΕΠΟΝ
Γυναίκες Κορίτσια! Τα παληκάρια μας πολεμούν μέσα στην παγωνιά για τη λευτεριά μας - Πάρτε και σεις μέρος στον ιερό αγώνα. Πλέξτε όλες το μάλλινο του Ε.Λ.Α.Σ.
Αφίσα, 25 x 34 εκ.

ΕΠΟΝ
Μέρες βδομάδες και μήνες θα πολεμήσουμε αν χρειαστεί μα σκλάβοι δεν θα ξαναγίνουμε
Αφίσα, 24 x 38 εκ.

ΟΧΙ στον κάθε επιδρομέα
Ούτε μια χούφτα απ΄ τ΄ άγιο χώμα μας - ούτε μια στάλα απ΄ τα νερά μας
Αφίσα, 25 x 18,5 εκ.

ΕΑΜ
Θάνατος στους Βούλγαρους επιδρομείς
Αφίσα, 33,5 x 24,5 εκ.

Εθνική Αλληλεγγύη
Λαϊκά δικαστήρια για τους προδότες - προστατευτικά ιδρύματα για τα θύματα
Αφίσα, 49 x 32 εκ.

ΕΛΑΣ
Αέρα...
Αφίσα, 42,5 x 31 εκ.

Edgar Longman
Έξω από την Ελλάδα, 1944
Αφίσα (φωτολιθογραφία), 52 x 39 εκ.

"ΑΕΡΑΣ"
25 ΜΑΡΤΙΟΥ 1944.

PRINTED BY "ANGRE" ALEX.

ΕΑΜ
1940-1944 Τέσσερα χρόνια λαϊκού αγώνα ενάντια στο φασιστικό θεριό.
ΕΑΜ
Αφίσα, 80 x 60 εκ.

ΕΑΜ
ΕΑΜ 1941-1945 Εμπρός για την Ελλάδα
Αφίσα, 97 x 70 εκ.

ΕΑΜ
1821. 1941-1945, ΕΑΜ Κράτησε ψηλά την κληρονομιά των προγόνων μας
Αφίσα, 50 x 35 εκ.

ΕΑΜ
ΕΑΜ 1941-1945, Δόξα και τιμή του Έθνους
Αφίσα, 49,5 x 35 εκ.

ΕΑΜ
1941-44: Νέοι Παπαφλέσσηδες κ' Διάκοι ρίχτηκαν στον αγώνα του έθνους. ΕΑΜ
Αφίσα, 49,5 x 33 εκ.
Φωτογραφία: Σπύρος Μελετζής

ΕΑΜ
Ο Ε.Λ.Α.Σ. στα 4 χρόνια της σκλαβιάς ήταν ο άγρυπνος φρουρός των παραδόσεων της πατρίδας μας. ΕΑΜ
Αφίσα, 50 x 33,5 εκ.
Φωτογραφία: Σπύρος Μελετζής

ΕΑΜ
Το ΕΑΜ έδωκε στη σύγχρονη Ελλάδα τις νεώτερες Σουλιώτισσες του απελευθερωτικού αγώνα
Αφίσα, 49,5 x 34 εκ.
Φωτογραφία: Σπύρος Μελετζής

ΕΑΜ
Το ΕΑΜ έπλασε τα ηρωϊκώτερα παιδιά του Έθνους
Αφίσα, 49,5 x 34 εκ.
Φωτογραφία: Σπύρος Μελετζής

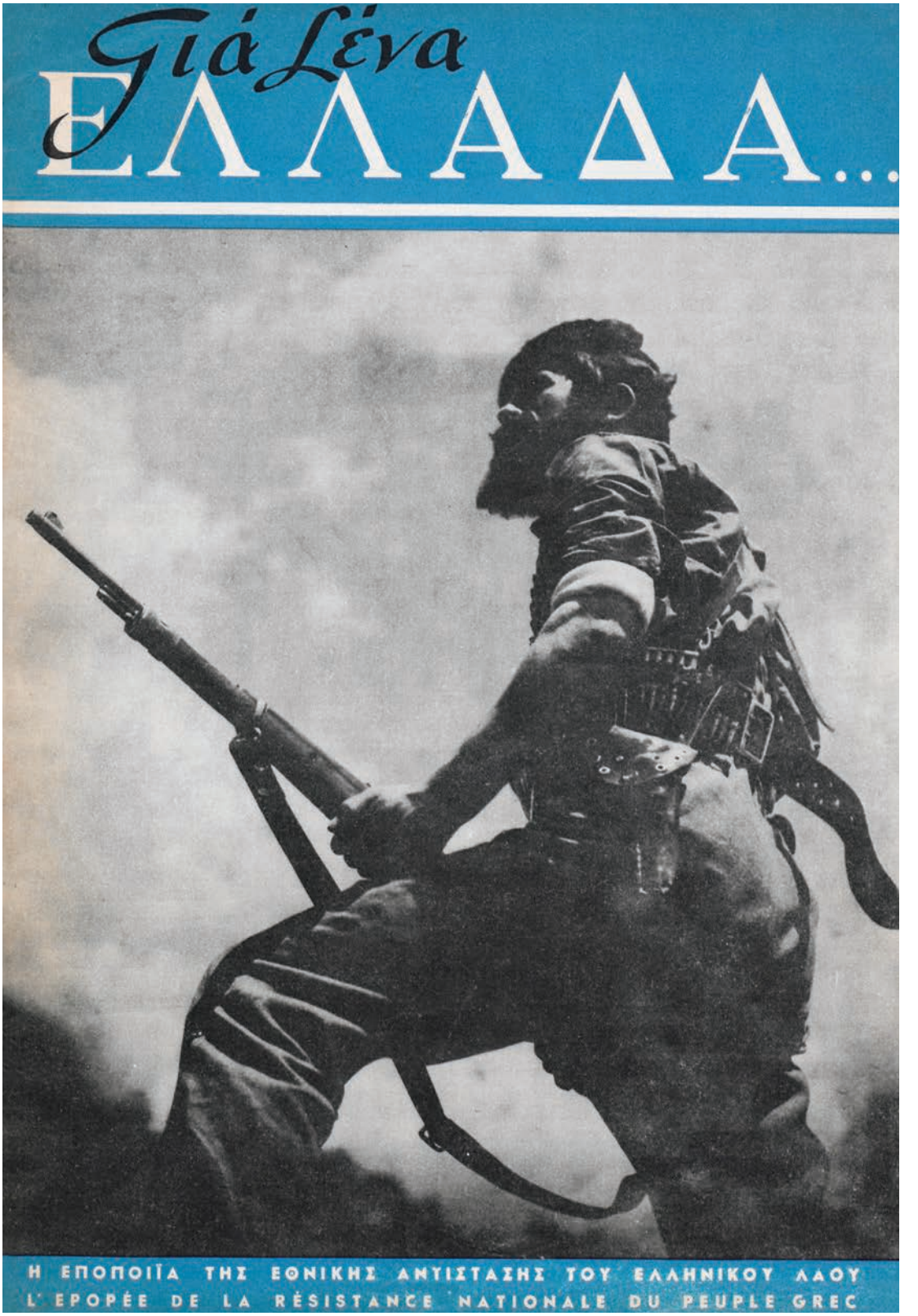

Συλλογικό (ομάδα καλλιτεχνών της Εθνικής Αντίστασης)
Για σένα Ελλάδα, Αθήνα, 1946, σ. 22
Λεύκωμα που εκδόθηκε για την επέτειο των πέντε χρόνων από την ίδρυση του ΕΑΜ. Εκδότης ήταν ο Πολιτικός Συνασπισμός Κομμάτων του ΕΑΜ που είχε αποφασίσει την οργάνωση λαϊκής συγκέντρωσης και τη διεξαγωγή του πρώτου πανελλαδικού ΕΑΜικού Συνεδρίου το οποίο τελικά απαγορεύτηκε. Το λεύκωμα προοριζόταν για τους Έλληνες αντιπροσώπους και προσκεκλημένους από το εξωτερικό, για αυτό και τα κείμενά του είναι τρίγλωσσα (ελληνικά, αγγλικά και γαλλικά).

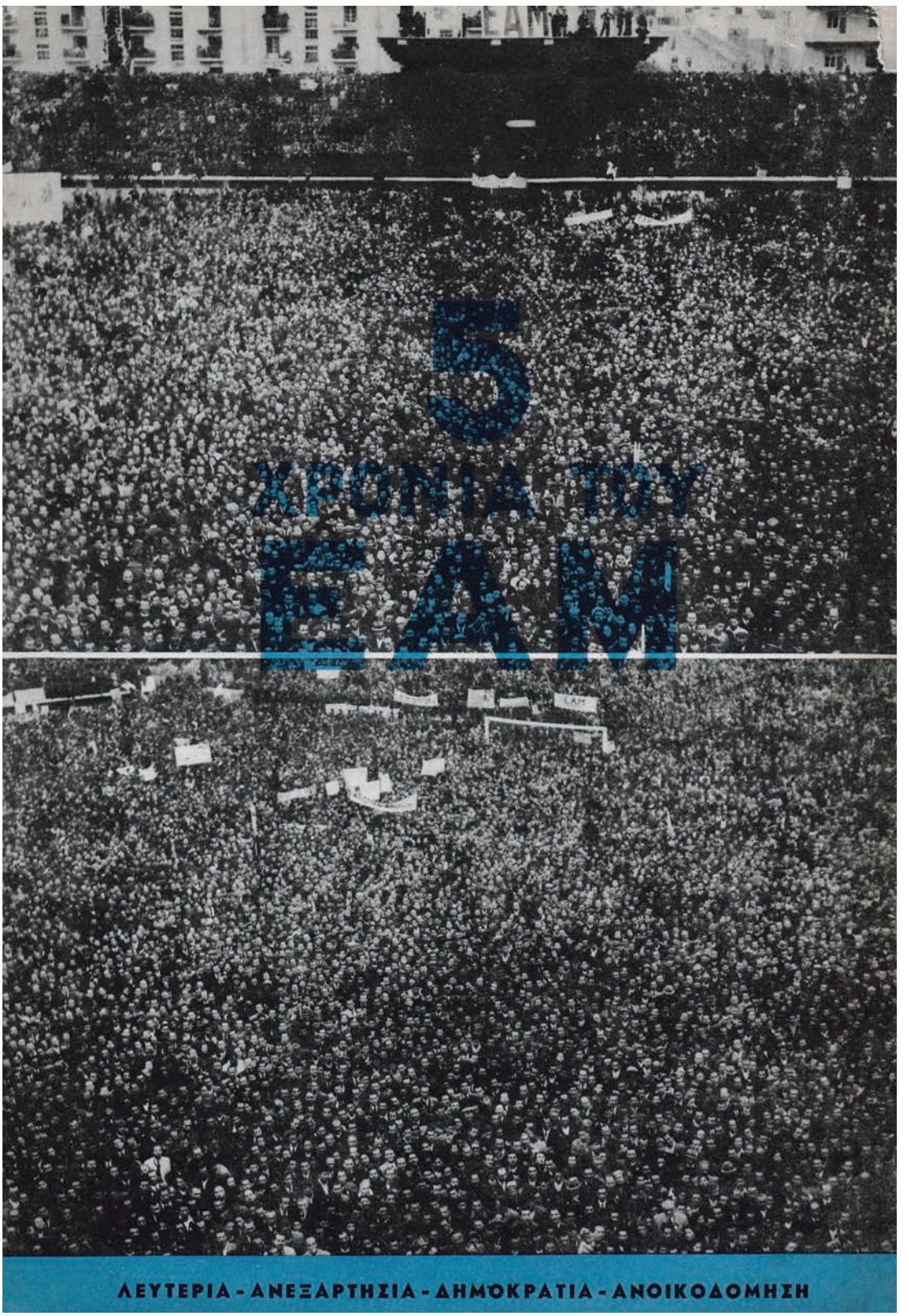
5
ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ
ΕΑΜ
ΛΕΥΤΕΡΙΑ - ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ - ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ - ΑΝΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ

ΕΑΜ
25η Μαρτίου, 1821-1827 Φιλική Εταιρία, 1941-1945 ΕΑΜ
Αφίσα, 59 x 42,5 εκ.

ΕΑΜ
Αντάρτης, Κλέφτης, Παλληκάρι, Πάντα είν' ο ίδιος ο Λαός!..
1821-25 Μαρτίου-1946
Για λευτεριά και ανεξαρτησία, ΕΑΜ
Αφίσα, 48 x 68 εκ.

Α. Τάσσος
Έκδοση ΕΑΜ-Αθήνας
Παντού ησυχία, τάξη, ομαλότητα, ανοικοδόμηση, Δημοκρατία, Ανεξαρτησία. Μα στη χώρα μας εξαθλίωση, καταλήστεψη, σκλαβιά, τα νειάτα στις φυλακές
Ξυλογραφία, 11 x 14 εκ.

Κώστας Γραμματόπουλος
17 Νοέμβρη 1918 - 17 Νοέμβρη 1944, 26 χρόνια ηρωικής δράσης του ΚΚΕ
Αφίσα, 100 x 70 εκ.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΩΝ[1]

Σπύρος Βασιλείου

Γαλαξείδι 1902 (ή 1903) - Αθήνα 1985

Σπούδασε ζωγραφική στο Σχολείον των Τεχνών (πρόγονο της ΑΣΚΤ Αθηνών) (1921-1926) με δασκάλους, αρχικά τον Αλέξανδρο Καλούδη και αργότερα τον Νικόλαο Λύτρα. Ξεκίνησε κάνοντας εικονογραφήσεις βιβλίων, σκίτσα και γελοιογραφίες στον Τύπο, ενώ ασχολήθηκε και με τη σκηνογραφία θεατρικών παραστάσεων, είδος το οποίο υπηρέτησε συστηματικά. Το 1930 μετά τη βράβευσή του από την Ακαδημία Αθηνών ταξίδεψε στην Ευρώπη και μελέτησε έργα μεγάλων ζωγράφων.

Στα χρόνια της Κατοχής (1941-1945) ασχολήθηκε κυρίως με τη χαρακτική και κυκλοφόρησε μεγάλο αριθμό έργων, πολλά από αυτά παράνομα. Διακρίνονται για τις επιρροές τους από τη μεταβυζαντική και λαϊκή τέχνη και είχαν ιδιαίτερη ιδεολογική σημασία συμβάλλοντας στην αφύπνιση του λαού και την αντίσταση.

Το έργο του υπήρξε πληθωρικό, τόσο στα είδη καλλιτεχνικής δημιουργίας που αξιοποίησε όσο και τις διαφορετικές επιρροές που απηχεί.

Γιώργος Βελισσαρίδης

Τραπεζούντα Μ. Ασίας 1909 - Αθήνα 1994

Το 1922 ήρθε στην Ελλάδα και σπούδασε στην ΑΣΚΤ (1930-1935) ζωγραφική με δάσκαλο τον Κωνσταντίνο Παρθένη και χαρακτική με τον Γιάννη Κεφαλληνό. Στη συνέχεια διεύρυνε τις γνώσεις του ταξιδεύοντας στο εξωτερικό όπου ήρθε σε επαφή με τα νέα ρεύματα ζωγραφικής και χαρακτικής.

Εργάστηκε στο Τμήμα Σχεδιασμού Χαρτονομισμάτων της Τράπεζας της Ελλάδος (1939-1941) και στη συνέχεια σχεδίασε μακέτες γραμματοσήμων (1968-1973) για τα Ελληνικά Ταχυδρομεία. Ασχολήθηκε επίσης με την εικονογράφηση βιβλίων και εντύπων.

Κώστας Γραμματόπουλος

Αθήνα 1916 - Αθήνα 2003

Σπούδασε στην ΑΣΚΤ (1934-1940) ζωγραφική με δάσκαλο τον Ουμβέρτο Αργυρό και χαρακτική με τον Γιάννη Κεφαλληνό. Το 1940 ήταν μεταξύ των σπουδαστών του τελευταίου που δημιούργησαν αφίσες για τον ελληνοϊταλικό πόλεμο. Το 1942 ξεκίνησε η επαγγελματική του απασχόληση με την ξυλογραφία και την εικονογράφηση, δραστηριότητες που συνέχισε σε όλη τη ζωή του.

Στο πλούσιο χαρακτικό του έργο που χαρακτηρίζεται για τις προσωπικές τεχνικές χάραξης και εκτύπωσης ξεχωρίζει η εικονογράφηση των Αναγνωστικών του 1949 και 1955, καθώς και ο σχεδιασμός του εθνόσημου της Ελληνικής Δημοκρατίας το 1974.

Διετέλεσε για πολλά χρόνια καθηγητής στην ΑΣΚΤ (1959-1985), αναλαμβάνοντας το εργαστήριο της χαρακτικής του Γιάννη Κεφαλληνού, και αργότερα Διευθυντής (1973-1975) και Πρύτανης (1978-1980).

1. **Πηγές:**

http://dp.iset.gr

Στέλιος Λυδάκης, *Οι Έλληνες Ζωγράφοι: Λεξικό των Ελλήνων Ζωγράφων και Χαρακτών (16ος-20ός αιώνας)*, Αθήνα 1976

Ευγένιος Δ. Ματθιόπουλος (επιστημονική επιμέλεια) *Λεξικό Ελλήνων καλλιτεχνών: ζωγράφοι-γλύπτες-χαράκτες, 16ος-20ός αιώνας*, Αθήνα 1997-1999

Άγγελος Θεοδωρόπουλος

Αθήνα 1883 - Αθήνα 1965

Σπούδασε στο Σχολείον των Τεχνών (1900-1914) ζωγραφική, με δασκάλους τους Γεώργιο Ιακωβίδη και Γεώργιο Ροϊλό και χαρακτική με τον Νικόλαο Φέρμπο. Ξεκίνησε τη σταδιοδρομία του ως εικονογράφος και γελοιογράφος (1905-1918). Στη συνέχεια ασχολήθηκε με τη διαφήμιση αναλαμβάνοντας από το 1919 την καλλιτεχνική διεύθυνση της διαφημιστικής εταιρείας GEO, στην οποία οφείλονται οι πρώτες επαγγελματικές αφίσες στην Ελλάδα. Από τη δεκαετία του 1920 ασχολήθηκε ιδιαίτερα με τη χαρακτική, κυρίως με την ξυλογραφία, εξελίσσοντας την τεχνική και το ύφος. Μαζί με τον Γιάννη Κεφαλληνό θεωρούνται θεμελιωτές της μεταπολεμικής ελληνικής χαρακτικής.

Στη διάρκεια της Κατοχής συμπορεύτηκε με καλλιτέχνες ενταγμένους στο ΕΑΜ και δημιούργησε ξυλογραφίες εμπνευσμένες από τις συνθήκες της εποχής. Τον Σεπτέμβριο του 1944 είχε ενεργή συμμετοχή στην ίδρυση του Επιμελητηρίου Εικαστικών Τεχνών Ελλάδος (ΕΕΤΕ).

Χρήστος Καγκαράς

Γρανίτσα Ευρυτανίας 1918 - Λαμία 2010

Αυτοδίδακτος στη ζωγραφική ασχολήθηκε μέχρι το 1966 κυρίως με την αγιογραφία. Οι επαφές του όμως τα επόμενα χρόνια με ανθρώπους της Τέχνης συνέβαλαν στην ανάδειξη του ταλέντου του αλλά και στην καλλιτεχνική του βελτίωση που συνίσταται στη μετατροπή του από «λαϊκό» παραδοσιακό ζωγράφο μιας κλειστής αγροτικής κοινωνίας σε «έντεχνο-λαϊκό» με εξελιγμένη τεχνική και διευρυμένη θεματογραφία και κοινό.

Την περίοδο της Κατοχής δραστηριοποιήθηκε από την αρχή εναντίον των κατακτητών και το 1943 εντάχθηκε στις γραμμές του ΕΛΑΣ. Μετά τον πόλεμο προσχώρησε στον Δημοκρατικό Στρατό (1947) και στη συνέχεια διώχθηκε και φυλακίστηκε (1949-1952).

Αντώνης Κανάς

Σμύρνη 1915 - Αθήνα 1995

Σπούδασε ζωγραφική στην ΑΣΚΤ (απόφοιτος 1948), με δασκάλους τον Ουμβέρτο Αργυρό και τον Επαμεινώνδα Θωμόπουλο, ενώ παρακολούθησε και μαθήματα χαρακτικής κοντά στον Γιάννη Κεφαλληνό.

Κατά τη διάρκεια της Κατοχής συμμετείχε ενεργά στην Εθνική Αντίσταση ως μέλος του ΕΑΜ και το 1943 διώχθηκε για έργα που είχε εκθέσει στην Επαγγελματική Έκθεση στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο. Αποτύπωσε δραματικές σκηνές από την περίοδο αυτή στο λεύκωμα *12 Σχέδια από την Κατοχή* που κυκλοφόρησε το 1946.

Βάσω Κατράκη

Αιτωλικό Μεσολογγίου 1914 - Αθήνα 1988

Φοίτησε στην ΑΣΚΤ (1936-1940) με καθηγητές τον Κωνσταντίνο Παρθένη στη ζωγραφική και τον Γιάννη Κεφαλληνό στη χαρακτική. Το 1941 διακρίθηκε για τον σχεδιασμό αφισών πατριωτικού περιεχομένου που οργάνωσε το εργαστήριο του Γιάννη Κεφαλληνού. Κατά τη διάρκεια της Κατοχής εντάχθηκε στο ΕΑΜ και δημιούργησε πολλά έργα, ξυλογραφίες κυρίως, και μονόφυλλα που κυκλοφόρησαν παράνομα. Ως χαράκτρια συνέβαλε στην εξέλιξη της ελληνικής χαρακτικής και απέκτησε διεθνή αναγνώριση αξιοποιώντας τον ψαμμίτη λίθο, υλικό με μαλακή υφή που χαράσσεται εύκολα και συγκρατεί το μελάνι στην επιφάνειά του. Στα έργα της σαφείς είναι οι επιρροές από τον εξπρεσσιονισμό αλλά και την αρχαία ελληνική τέχνη.

Γιάννης Κεφαλληνός

Αλεξάνδρεια 1894 - Αθήνα 1957

Ξεκίνησε με σπουδές μηχανικού στη Γάνδη (1912), αλλά τις εγκατέλειψε και εγγγράφηκε στην École des Beaux Arts, στο Παρίσι. Με την έναρξη του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, ως ένθερμος φιλειρηνιστής, αποσύρθηκε στην Αλεξάνδρεια και επανήλθε στο Παρίσι το 1919 για να ολοκληρώσει τις σπουδές του.

Επέστρεψε στην Ελλάδα το 1931 αναλαμβάνοντας Καθηγητής στη νεοσύστατη έδρα Χαρακτικής της ΑΣΚΤ, όπου οργάνωσε το Εργαστήριό του. Με την έναρξη του ελληνοϊταλικού πολέμου συνέστησε ομάδα σπουδαστών για τη φιλοτέχνηση «διαφημιστικών πινάκων εθνικής σκοπιμότητας», των γνωστών αφισών που τοιχοκολλήθηκαν στην πολεμική Αθήνα. Το 1942, συνελήφθη μαζί με τρεις μαθητές του, για «ηττοπάθεια και κομμουνιστική δράση» εξαιτίας της θεματολογίας έργων τους που απεικόνιζαν τον λιμό της Αθήνας.

Σε όλη τη διάρκεια της σταδιοδρομίας του αφοσιώθηκε στη διάδοση της χαρακτικής και της τέχνης του βιβλίου. Ως Καθηγητής αρχικά στην ΑΣΚΤ και αργότερα ως Διευθυντής (1954-1957) συνέβαλε στη διαμόρφωση της μεταπολεμικής γενιάς Ελλήνων χαρακτών. Το έργο του, υψηλής ποιότητας από τεχνική και καλλιτεχνική άποψη, περιλαμβάνει χαρακτικά, εικονογραφημένα βιβλία, γραμματόσημα αλλά και ποικίλων τεχνικών έργα ζωγραφικής.

Αλέκος Κοντόπουλος

Λαμία 1904 - Αθήνα 1975

Ξεκίνησε μαθητεύοντας κοντά στον αγιογράφο Γεώργιο Σαραφιανό, και μετά σπούδασε στο Σχολείον των Τεχνών (1923-1929) με δασκάλους τους Γεώργιο Ιακωβίδη, Δημήτριο Γερανιώτη, Πάνο Μαθιόπουλο και Νικόλαο Λύτρα. Συνέχισε τις σπουδές του στο Παρίσι (1930-1932) και με την επιστροφή του στην Ελλάδα συνδέθηκε με τον κύκλο των «Νέων Πρωτοπόρων» ενώ το 1934 συμμετείχε στην ίδρυση της ομάδας «Ελεύθεροι Καλλιτέχνες». Το 1935 ξαναγύρισε στο Παρίσι όπου παρέμεινε ως το 1939. Επιστρατεύτηκε με την έναρξη του πολέμου και μετά την αποστράτευσή του το 1941 διορίστηκε στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο όπου εργάστηκε έως το 1969.

Στη διάρκεια της Κατοχής έλαβε μέρος στην Αντίσταση μέσα από τις γραμμές του ΕΑΜ Καλλιτεχνών και το 1944 πρωτοστάτησε στην ίδρυση του Καλλιτεχνικού Επιμελητηρίου. Παρά την αρχική επιφυλακτικότητά του προς τη μοντέρνα τέχνη, στράφηκε αργότερα προς την ανεικονική ζωγραφική και έγινε ένας από τους πρωτοπόρους της αφαίρεσης στην Ελλάδα.

Αλέξανδρος Κορογιαννάκης

Μέγαρα 1906 - Αθήνα 1966

Σπούδασε ζωγραφική και χαρακτική στο Σχολείον των Τεχνών (1920-1929) με καθηγητές τους Γεώργιο Ιακωβίδη, Δημήτριο Γερανιώτη, Γεώργιο Θωμόπουλο, Γεώργιο Ροϊλό και Νικόλαο Λύτρα. Ασχολήθηκε συστηματικά με τη χαρακτική αξιοποιώντας όλες τις τεχνικές της (χαλκογραφία, ξυλογραφία, λιθογραφία) χωρίς να εγκαταλείψει τη ζωγραφική. Αρχικά εργάστηκε ως σκιτσογράφος (1929-1939). Το 1939 προσελήφθη από την Τράπεζα της Ελλάδος και ειδικεύτηκε στην χαλκογραφική χάραξη των παραστάσεων για τα τραπεζογραμμάτια. Υπήρξε από τους πρώτους που χάραξαν χαρτονομίσματα με τη χαλκογραφική μέθοδο. Χαρακτικά του εικονογραφούν ποιητικές συλλογές, λευκώματα και διηγήματα, ενώ και γραμματόσημα έχουν την υπογραφή του.

Λουκία Μαγγιώρου

Αθήνα 1914 - Αθήνα 2008

Σπούδασε στην ΑΣΚΤ (1934-1939) ζωγραφική και χαρακτική, με δασκάλους τους Κωνσταντίνο Παρθένη και Γιάννη Κεφαλληνό. Αργότερα συνέχισε τις σπουδές της στο εργαστήριο χαλκογραφίας στη Σχολή Καλών Τεχνών του Παρισιού. Στη διάρκεια της Κατοχής στρατεύτηκε στον αγώνα εναντίον των κατακτητών και υπήρξε από τα ιδρυτικά μέλη του ΕΑΜ Καλλιτεχνών το 1942. Σε όλη την περίοδο της Εθνικής Αντίστασης δημιούργησε, άλλοτε με τη μορφή λευκωμάτων και άλλοτε μεμονωμένα, πολλές ξυλογραφίες που χρησιμοποιήθηκαν ως προπαγανδιστικό υλικό. Σημαντική ήταν επίσης η προσφορά της στην εικονογράφηση βιβλίων.

Γιώργος Μανουσάκης

Ηράκλειο Κρήτης 1914 - Αθήνα 2003

Το 1934 εισήχθη στην ΑΣΚΤ όπου φοίτησε έως το 1939 με δασκάλους τον Ουμβέρτο Αργυρό και Κωνσταντίνο Παρθένη. Συγχρόνως παρακολούθησε μαθήματα χαρακτικής στο εργαστήριο του Γιάννη Κεφαλληνού.

Εκπρόσωπος χρονολογικά και ιδεολογικά της γενιάς του '30 υπήρξε ζωγράφος, χαράκτης, επιμελητής εκδόσεων, συγγραφέας, ιστορικός, φωτογράφος, κινηματογραφιστής και κριτικός με σημαντικό σε όγκο και ποιότητα έργο.

Στη διάρκεια της Κατοχής κατέφυγε και αυτός, όπως και άλλοι συνάδελφοί του στην χαρακτική και αποτύπωσε στα έργα του στιγμές από τους αγώνες της Αντίστασης.

Τάκης Μάρθας

Λαύριο 1905 - Αθήνα 1965

Σπούδασε αρχιτεκτονική στο ΕΜΠ (1924-1929) και στη συνέχεια δίδαξε για πολλά χρόνια (1930-1960) σε διάφορες έδρες του ΕΜΠ. Το 1960 εξελέγη Καθηγητής στην Σχολή Αρχιτεκτόνων, θέση που κατείχε έως τον θάνατό του (1965). Παράλληλα, εργάστηκε ως αρχιτέκτονας στο Υπουργείο Υγιεινής (1937-1939) και δίδαξε στις Σχολές Αξιωματικών Στρατιωτικών Υπηρεσιών και τη Σχολή Ευελπίδων.

Υπήρξε αυτοδίδακτος αλλά ζωγράφιζε από τα φοιτητικά του χρόνια. Τα έργα του, παραστατικά στην αρχή, με επιρροές από τον φωβισμό και τον εξπρεσιονισμό, βαθμιαία έγιναν αφαιρετικά συγκαταλέγοντάς τον στους πρωτοπόρους της αφηρημένης ζωγραφικής στην Ελλάδα.

Την περίοδο της Κατοχής, παράλληλα με ζωγραφικά έργα, δημιούργησε σειρά χαρακτικών, κυρίως, λινόλεουμ και χαλκογραφίες με σκηνές της εποχής.

Δημήτρης Μεγαλίδης

Αθήνα 1908 - Αθήνα 1979

Σπούδασε ζωγραφική στο Παρίσι, κοντά στον θείο του λογοτέχνη και ζωγράφο Γεράσιμο Βώκο και στη συνέχεια στην ΑΣΚΤ. Ασχολήθηκε με τη ζωγραφική (ελαιογραφίες, σχέδια με μολύβι και κάρβουνο) και τη χαρακτική (ξυλογραφίες, λιθογραφίες). Τα έργα του χαρακτηρίζει ο ρεαλισμός, που ενέχει την στράτευση ως έννοια της ελευθερίας του ανθρώπου να επιλέγει. Στη διάρκεια της Κατοχής συμμετείχε ενεργά στην Εθνική Αντίσταση, στρατευμένος στις γραμμές του ΕΑΜ. Απεικόνισε προσωπογραφίες αγωνιστών και σκηνές από την καθημερινότητά τους. Μνημειώδες είναι το *Λεύκωμα του Αγώνα ΕΑΜ-ΕΛΑΣ 1941-1945*, που πρωτοκυκλοφόρησε το 1946. Το 1964 κυκλοφόρησε η δεύτερη έκδοσή του συμπληρωμένη με ανέκδοτη εργασία.

Ευθύμιος Παπαδημητρίου

Αθήνα 1895 - Αθήνα 1958

Σπούδασε Φυσικές Επιστήμες στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και παράλληλα παρακολούθησε μαθήματα σχεδίου κοντά στους ζωγράφους Επαμεινώνδα Κοντιάδη και Βασίλειο Χατζή. Ξεκίνησε το 1913 ως γελοιογράφος και το 1917 άρχισε να ασχολείται με την ξυλογραφία. Έζησε στο Παρίσι (1922-1929) παρακολουθώντας μαθήματα ξυλογραφίας και ταξιδεύοντας στην Ευρώπη. Στη συνέχεια έζησε για λίγο στην Αίγυπτο, εικονογραφώντας ελληνικά παροικιακά περιοδικά και επισκέφθηκε την Κωνσταντινούπολη, το Άγιο Όρος και τον Μυστρά για να μελετήσει την βυζαντινή τέχνη. Το 1958 διορίσθηκε καθηγητής της Χαρακτικής στην ΑΣΚΤ.

Οι πειραματισμοί του κυρίως στις τεχνικές χάραξης αλλά και στο ύφος, με επιρροές από τον κυβισμό και την αφαίρεση, τον κατατάσσουν στους πρωτοπόρους της ελληνικής χαρακτικής.

Κώστας Πλακωτάρης

Κωνσταντινούπολη 1902 - Αθήνα 1969

Παρακολούθησε τα πρώτα μαθήματα ζωγραφικής στη Ροβέρτειο Σχολή στην Κωνσταντινούπολη, μαθήτευσε (1920-1921) κοντά στον Ισπανό ζωγράφο K. Mala και στη συνέχεια μετέβη στο Βερολίνο (1922-1924), όπου σπούδασε ζωγραφική και χαρακτική στη Reihmann Kunstschule, παράλληλα με πολιτικές και οικονομικές επιστήμες.

Μετά από την παραμονή του για ένα διάστημα στο Παρίσι όπου συμπλήρωσε την επαφή του με την ευρωπαϊκή τέχνη και την εξοικείωσή του με τα νεοτεριστικά καλλιτεχνικά ρεύματα εγκαταστάθηκε μόνιμα στην Αθήνα το 1925.

Στα χρόνια της Κατοχής εντάχθηκε στο ΕΑΜ και συμμετείχε στην καλλιτεχνική παραγωγή της περιόδου.

Αντώνης Πολυκανδριώτης

Μύκονος 1904 - Αθήνα 1990

Σπούδασε ζωγραφική στο Σχολείον των Τεχνών (1920-1926) με τους Δημήτριο Γερανιώτη, Γεώργιο Ροϊλό, Γεώργιο Ιακωβίδη, Σπύρο Βικάτο και Νικόλαο Λύτρα. Συνέχισε με υποτροφία τις σπουδές του στο Παρίσι (1928-1930), όπου παράλληλα εργάστηκε δίπλα στον Δημήτριο Γαλάνη, και ύστερα ταξίδεψε στην Ισπανία και την Ιταλία (1931-1932). Μετά την επιστροφή του στην Αθήνα το 1932 συνδέθηκε με νεοτεριστές συναδέλφους του και συμπορεύτηκε έκτοτε μαζί τους.

Στη διάρκεια της Κατοχής απεικόνισε με διάφορες τεχνικές (σινική μελάνη, τέμπερα, υδατόχρωμα) την τραγικότητα του πολέμου.

Αλεβίζος Τάσσος

Λευκοχώρα Μεσσηνίας 1914 - Αθήνα 1985

Σπούδασε στην ΑΣΚΤ (1930-1939) γλυπτική και ζωγραφική με δασκάλους τους Ουμβέρτο Αργυρό, Κωνσταντίνο Παρθένη και Θωμά Θωμόπουλο αλλά και χαρακτική με τον Γιάννη Κεφαλληνό, στο εργαστήριο του οποίου υπήρξε και επιμελητής. Το 1940 ήταν μεταξύ των μαθητών του Γιάννη Κεφαλληνού που σχεδίασαν προπαγανδιστικές αφίσες για τον Ελληνοϊταλικό Πόλεμο. Οργανωμένος ήδη από τα χρόνια των σπουδών του στον χώρο της Αριστεράς, ήταν ιδρυτικό μέλος του ΕΑΜ Καλλιτεχνών. Στα χρόνια της Κατοχής δημιούργησε πολλά έργα (ξυλογραφίες, αφίσες) που κυκλοφόρησαν παράνομα και ανυπόγραφα.

Ασχολήθηκε επίσης με εικονογραφήσεις, υπήρξε από το 1948 καλλιτεχνικός σύμβουλος του λιθογραφείου «Ασπιώτη-Έλκα» και συνεργάτης με τα Ελληνικά Ταχυδρομεία (1954-1967) και τα Ταχυδρομεία της Κυπριακής Δημοκρατίας (1962-1985) όπου εφάρμοσε σημαντικές καινοτομίες.

Το έργο του διακρίνεται για την τεχνική και εικαστική του αρτιότητα, τοποθετώντας τον σε εξέχουσα θέση στον χώρο της ελληνικής χαρακτικής.

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ

1941

6 Απριλίου: επίθεση των Γερμανών στην Ελλάδα και τη Γιουγκοσλαβία

18 Απριλίου: αυτοκτονία του πρωθυπουργού Αλέξανδρου Κορυζή

23 Απριλίου: αποχώρηση του βασιλιά Γεωργίου Β΄ και της κυβέρνησης Εμμανουήλ Τσουδερού για την Κρήτη και από εκεί για την Αίγυπτο

27 Απριλίου: κατάληψη της Αθήνας από τους Γερμανούς. Τριπλή κατοχή της χώρας από Γερμανούς, Ιταλούς, Βούλγαρους

29 Απριλίου: ορκωμοσία της κατοχικής κυβέρνησης Γεωργίου Τσολάκογλου

20 Μαΐου - 1η Ιουνίου: γερμανική επίθεση εναντίον της Κρήτης («Μάχη της Κρήτης»), κατάληψη του νησιού

31 Μαΐου: ο Μανόλης Γλέζος και ο Απόστολος Σάντας κατεβάζουν τη γερμανική σημαία από την Ακρόπολη

16 Ιουλίου: ίδρυση στην Αθήνα του Εργατικού Εθνικού Απελευθερωτικού Μετώπου (ΕΕΑΜ)

9 Σεπτεμβρίου: ίδρυση από τον Ναπολέοντα Ζέρβα του Εθνικού Δημοκρατικού Ελληνικού Συνδέσμου (ΕΔΕΣ)

27 Σεπτεμβρίου: ίδρυση του Εθνικού Απελευθερωτικού Μετώπου (ΕΑΜ), με πρωτοβουλία του ΚΚΕ και τη σύμπραξη του Σοσιαλιστικού Κόμματος Ελλάδος, της Ένωσης Λαϊκής Δημοκρατίας και του Αγροτικού Κόμματος

Νοέμβριος 1941 - Απρίλιος 1942: λιμός στην Ελλάδα, κυρίως στην Αθήνα

ΜΕΓΑΛΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΤΟΥ 1942

Φέτος στὶς θέσεις τοῦ Χριστοῦ στὸ Γολγοθᾶ, οἱ ἐχθροί μας
καρφώνουνε τὴ Λευτεριά καὶ κλαίει, πονεῖ ἡ ψυχή μας,
Μ' ἀπὸ τὸν τάφο της θὰ βγεῖ καὶ πάλι ἀναστημένη!...
Τὴν περιμένουμε ἄγρυπνοι, σκυφτοί, γονατισμένοι.

1942

16 Φεβρουαρίου: ίδρυση από το ΕΑΜ του Ελληνικού Απελευθερωτικού Στρατού (ΕΛΑΣ)

25 Μαρτίου: εορτασμός της εθνικής επετείου με εκδηλώσεις που πήραν τον χαρακτήρα αντίστασης στον κατακτητή

12 Απριλίου: πρώτη μεγάλη απεργία των δημοσίων υπαλλήλων στην Αθήνα

7 Σεπτεμβρίου: γενική απεργία εργατών και υπαλλήλων στην Αθήνα και τον Πειραιά

20 Σεπτεμβρίου: ανατίναξη των γραφείων της δοσιλογικής οργάνωσης Εθνική Σοσιαλιστική Πατριωτική Οργάνωσις (ΕΣΠΟ) από μέλη της οργάνωσης της Πανελλήνιας Ενώσεως Αγωνιζομένων Νέων (ΠΕΑΝ)

25 Νοεμβρίου: ανατίναξη της γέφυρας του Γοργοπόταμου από αντάρτες του ΕΛΑΣ, του ΕΔΕΣ και Βρετανούς σαμποτέρ

2 Δεκεμβρίου: παραίτηση της κατοχικής κυβέρνησης του Γεωργίου Τσολάκογλου. Ορκωμοσία του καθηγητή Κωνσταντίνου Λογοθετόπουλου

22 Δεκεμβρίου: μαζικές διαδηλώσεις και απεργίες στην Αθήνα και τον Πειραιά

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ

1943

23 Φεβρουαρίου: ίδρυση της Ενιαίας Πανελλαδικής Οργάνωσης Νέων (ΕΠΟΝ), της νεολαίας του ΕΑΜ

28 Φεβρουαρίου: κηδεία του ποιητή Κωστή Παλαμά στο Α' Νεκροταφείο της Αθήνας που μετατρέπεται σε αντικατοχική εκδήλωση

5 Μαρτίου: πολύνεκρη διαδήλωση στην Αθήνα ενάντια στην πολιτική επιστράτευση

25 Μαρτίου: αιματηρός εορτασμός της εθνικής επετείου στην Αθήνα

7 Απριλίου: παραίτηση της κατοχικής κυβέρνησης Λογοθετόπουλου. Την πρωθυπουργία αναλαμβάνει ο Ιωάννης Ράλλης

18 Ιουνίου: συγκρότηση των Ταγμάτων Ασφαλείας

25 Ιουνίου: θάνατος διαδηλωτών στην Αθήνα σε συγκρούσεις με τις δυνάμεις Κατοχής ενάντια σε εκτελέσεις Ελλήνων

22 Ιουλίου: αιματηρές συγκρούσεις στην Αθήνα ενάντια στην επέκταση της βουλγαρικής ζώνης κατοχής στη Μακεδονία

14 Σεπτεμβρίου: μαζική εκτέλεση των κατοίκων και καταστροφή της Βιάννου στην Κρήτη

13 Δεκεμβρίου: μαζικές εκτελέσεις στα Καλάβρυτα

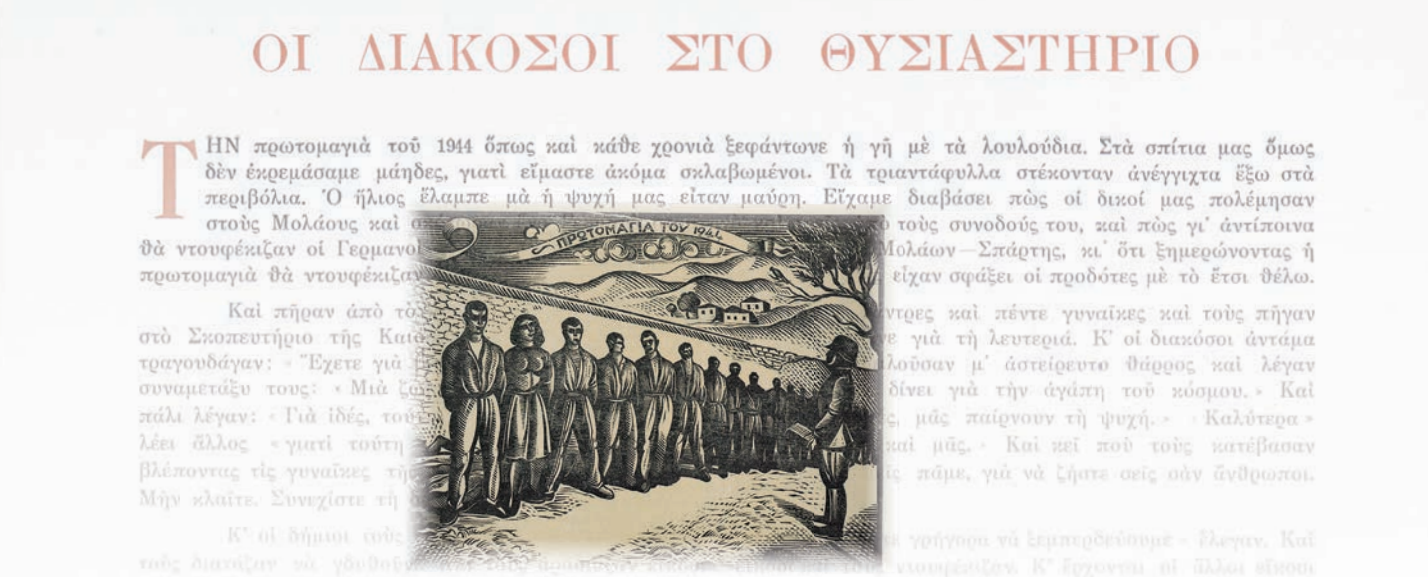

1944

11 Ιανουαρίου: συμμαχικός βομβαρδισμός του Πειραιά με εκατοντάδες θύματα

4-8 Μαρτίου: η «Μάχη της Κοκκινιάς» με συλλήψεις πολιτών

10 Μαρτίου: σχηματισμός της Πολιτικής Επιτροπής Εθνικής Απελευθέρωσης (ΠΕΕΑ)

14 Μαρτίου: το πρώτο μπλόκο της Αθήνας στην Καλογρέζα με συλλήψεις πολιτών από τα Τάγματα Ασφαλείας

14 Απριλίου: παραίτηση της εξόριστης κυβέρνησης Εμμανουήλ Τσουδερού. Πρωθυπουργός ο Σοφοκλής Βενιζέλος

26 Απριλίου: ανάληψη της πρωθυπουργίας της εξόριστης κυβέρνησης από τον Γεώργιο Παπανδρέου

1η Μαΐου: εκτέλεση στο Σκοπευτήριο της Καισαριανής 200 κομμουνιστών

17-20 Μαΐου: διάσκεψη του Λιβάνου και σχηματισμός κυβέρνησης Εθνικής Ενότητας υπό τον Γεώργιο Παπανδρέου

10 Ιουνίου: εκτελέσεις στο Δίστομο Βοιωτίας

17 Αυγούστου: εκτέλεση εκατοντάδων πολιτών και συλλήψεις στο μπλόκο της Κοκκινιάς

5 Σεπτεμβρίου: τελευταία εκτέλεση 50 αντιστασιακών στο Σκοπευτήριο της Καισαριανής

12 Οκτωβρίου: απελευθέρωση της Αθήνας

18 Οκτωβρίου: άφιξη του Γεωργίου Παπανδρέου, έπαρση της ελληνικής σημαίας στην Ακρόπολη, εκφώνηση από τον πρωθυπουργό του «Λόγου της Απελευθέρωσης» στην πλατεία Συντάγματος

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΕΡΓΩΝ

Σπύρος Βασιλείου 17, 36, 56, 68, 74-77, 78-79, 82-97, 98-105, 106, 107, 108, 109, 110-111

Γιώργος Βελισσαρίδης 80, 81, 120, 136

Κώστας Γραμματόπουλος 197

Άγγελος Θεοδωρόπουλος 26, 27

Χρήστος Καγκαράς 62

Αντώνης Κανάς 16, 30, 31, 32, 33, 148, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161

Βάσω Κατράκη 18, 19, 21, 22, 23, 37, 38, 39, 66, 67, 69, 131, 133

Γιάννης Κεφαλληνός 24

Αλέκος Κοντόπουλος 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51

Αλέξανδρος Κορογιαννάκης 139

Λουκία Μαγγιώρου 115, 128, 166

Γιώργος Μανουσάκης 54, 134, 137

Τάκης Μάρθας 58

Δημήτρης Μεγαλίδης 28, 140-147

Ευθύμιος Παπαδημητρίου 20, 57

Κώστας Πλακωτάρης 55, 60, 61

Αντώνης Πολυκανδριώτης 34

Αλεβίζος Τάσσος 70, 116, 118, 122, 124, 126, 132, 135, 138, 166, 196

Γιάννης Στεφανίδης 175

ΛΕΥΚΗ ΣΕΛΙΔΑ

Ο κατάλογος της έκθεσης

με επιμέλεια
της Έλλης Δρούλια
και της Άντζελας Καραπάνου
και καλλιτεχνικό σχεδιασμό
του Θύμιου Πρεσβύτη
εκτυπώθηκε
με τυπογραφική φροντίδα
της Διεύθυνσης Εκδόσεων
και Εκτυπώσεων
της Βουλής των Ελλήνων
σε χαρτί γραφής 120gr
τον Μάρτιο του 2019
σε 1200 αντίτυπα
στην εκδοτική σειρά
«Κατάλογοι της Βιβλιοθήκης
της Βουλής»

ΛΕΥΚΗ ΣΕΛΙΔΑ

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ISBN 978-960-560-171-3
9 789605 601713